

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Препис

РЕШЕНИЕ № 476

от 26 юни 2006 година

ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА БЮДЖЕТНАТА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА
2007-2009 г.

На основание чл. 14, ал. 2 от Закона за устройството на държавния
бюджет

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

1. Приема Доклада по тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. съгласно приложение № 1.
2. Одобрява тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. съгласно приложение № 2.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Сергей Станишев

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА

МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Севдалин Мавров

Вярно,

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
"ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ"

/Веселин Даков/

06RH476.DOC

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ

Доклад по тригодишната бюджетна
прогноза за периода 2007-2009 г.

юни 2006 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Въведение</i>	3
I. ИКОНОМИЧЕСКА РАМКА	4
1. Тенденции в развитието на международната икономика	4
2. Тенденции в развитието на националната икономика	9
II. БЮДЖЕТНА РАМКА	12
1. Изпълнение на бюджета през 2005 година.....	12
2. Фискалната политика – предпоставки и насоки.....	14
2.1. Политиката на Бюджет 2006	14
2.2. Дългосрочна устойчивост на публичните финанси.....	17
2.3. Оценка на фискалния риск	33
2.4. Основни насоки на бюджетната политика.....	35
2.5. Насоки на бюджетната реформа.....	39
III. ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА. БЮДЖЕТНИ ПРИХОДИ ЗА ПЕРИОДА 2007-2009	42
1. Корпоративни данъци	43
2. Данъци върху доходите на физическите лица.....	44
3. Данък върху добавената стойност	45
4. Акцизи	46
5. Мита.....	49
6. Социално и здравно-осигурителни вноски.....	50
7. Неданъчни приходи	50
8. Помощи	51
IV. НАСОКИ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОСНОВНИ РАЗХОДНИ СФЕРИ ЗА ПЕРИОДА 2007-2009	52
1. Основни политики, залегнали в разходната част на тригодишната бюджетна прогноза.....	52
1.1. Политика по доходите	54
1.2 Субсидии към нефинансовите предприятия.....	55
1.3 Лихвени разходи.....	56
1.4 Капиталови разходи	56
2. Развитие на основните бюджетни сектори през следващите години.....	58
2.1. Общи държавни служби	61
2.2. Отбрана и сигурност	62
2.3. Образование	65
2.4. Здравеопазване	66
2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи	68
2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда	70
2.7. Почивно дело, култура, религиозни дейности	72
2.8. Икономически дейности и услуги	73
2.9. Разходи неklasифицирани в другите функции	77
V. ДЪЛГ И ФИНАНСИРАНЕ	79
1. Държавен дълг	79
2. Финансиране.....	80
<i>Заклучение</i>	81

Въведение

Настоящата бюджетна прогноза за периода 2007 – 2009 г. обхваща първите години от членството на България в Европейския съюз. Това е и първата средносрочна бюджетна прогноза, която съставя новото коалиционно правителство. Равнището на фискалните параметри в нея, както и тяхната структура, подкрепят приоритетите, представени в Управленската програма на правителството, чиято визия е България да стане страна с високо качество на живот, основано на устойчиво социално-икономическо развитие. Очакваните европейски средства предоставят добра възможност на българската икономика за по-бърза конвергенция на доходите и повишаване на потенциала за икономически растеж.

Изготвянето на настоящия доклад се прави с оглед предоставяне на възможност на членовете на правителството на един по-ранен етап да се запознаят с предизвикателствата пред средносрочната бюджетна политика. Докладът има за цел да анализира и да направи кратък преглед на препоръчителните мерки и ефектите от дадените насоки на политиката, които трябва да бъдат разгледани в светлината на съществуващите предизвикателства. На база на утвърдените макроикономически и бюджетни параметри на следващия етап от бюджетната процедура ще бъдат разработени разходни тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити, вкл. по програмен начин, както и годишния закон за държавния бюджет.

Реализиране на националните приоритети при поддържането на устойчива фискална позиция и запазване на макроикономическата стабилност е основното предизвикателство пред бюджетната политика в средносрочен план. Прилагането на програмния подход в бюджетната сфера ще допринесе за повишаване ефективността на бюджетните разходи, чието равнище е ограничено до 40% от БВП. Паралелно с това, ще се работи активно в посока развиване на икономическите механизми за споделяне на отговорностите между правителството и частния сектор при реализирането на проекти в образованието, здравеопазването, развитие на информационното общество, пътната инфраструктура, околната среда и други.

Докладът започва с представяне на тенденциите в развитието на международната и националната икономика. Част II е посветена на бюджетната рамка за периода 2007 - 2009 г., като се акцентира върху насоките на фискалната политика, предизвикателствата, произтичащи от приемането ни в ЕС, бюджетната реформа. Следващата част разглежда данъчната политика и бюджетните приходи за периода 2007 – 2009 година. В част IV са представени насоките на политиката по разходни сфери. Част V разглежда държавния дълг и финансиране в средносрочен план.

I. ИКОНОМИЧЕСКА РАМКА

1. Тенденции в развитието на международната икономика

През 2004 г. световната икономика отбеляза най-високия си растеж от началото на 70-те години, с което процесът на възстановяване на световната икономика се затвърди. Неговата стойност надхвърли 5%, а през 2005 г. световната икономика регистрира растеж от 4.8%, което бе с 0.5 процентни пункта по-високо спрямо предходните прогнози. Наблюдаваното известно забавяне спрямо 2004 г. се дължеше предимно на значителното нарастване на цените на петрола. През периода 2006-2009 г. световната икономика ще расте с относително постоянни темпове, средно около 4.4% на година. Един от основните двигатели на ръста е динамиката на световната търговия, чийто обем нарасна с 7.3% през 2005 спрямо очакванията за 7% ръст. През следващите три години, както световната икономика, така и световната търговия се очаква да растат със забавящи се темпове, които през 2009 г. ще достигнат съответно 4.3% и 6.8%. Забавянето на растежа на световната икономика през 2007- 2009 г. отчасти ще се дължи на затягането на паричната политика в основните икономически зони - евро-зоната, САЩ, Япония.

Икономиката на САЩ забави развитието си през 2005 година. Растежът на БВП намаля до 3.5% спрямо 4.2% през 2004 година. Една от причините за това бе затягането на паричната политика през 2005 г., когато Федералният резерв повиши основния лихвен процент (*federal funds rate*) осем пъти подред с по 25 базисни пункта. Така в края на годината той достигна 4.25%. През 2006-2009 г. растежът на БВП в САЩ ще продължи да се забавя, достигайки 3.4% през 2009 г. в резултат на намаляващите темпове на вътрешното и външното търсене, както и в резултат на рестриктивната парична политика, която се очаква да бъде провеждана през следващите години.

Икономиката на евро-зоната също забави своето икономическо развитие през 2005 г. като ръста на БВП намаля с 0.8 процентни пункта до 1.3%, което се дължеше на спад в частното потребление и на повишаване на лихвените проценти. През 2006 г. се очаква растежът на икономиката на евро-зоната да се ускори до 2% и да достигне 2.3% през 2009 г.

През 2005 г. ръстът на японската икономика показва тенденция към стабилизиране, нараствайки с 2.7% спрямо очаквания ръст от 2%. Въпреки това, през 2006-2009 г. БВП ще забавя темповете си на растеж, като средната стойност през разглеждания период се очаква да достигне 1.7%. Това развитие ще се дължи преди всичко на по-рязкото повишаване на основните лихвени проценти в страната, както и на очаквано забавяне на темпа на растеж на частното и публично потребление.

Валутни курсове, лихвени проценти

Започналото през 2002 г. **поскъпване на еврото** спрямо американския долар се забави. През 2005 г. едно евро се търгуваше за 1.2458 щ.д. и стойността му се повиши само с 0.2% спрямо 2004. Забавянето в неговото поскъпване спрямо американската валута се дължеше на политическата несигурност в Европа след негативния вот на Франция и Холандия при гласуването на Европейската конституция. През 2006-2009 г. се очаква динамиката на валутния курс евро/щатски долар да промени посоката си на изменение и към края на разглеждания период едно евро да се търгува около нива от 1.1890 щ.долара.

През 2005 г. Европейската централна банка (ЕЦБ) повиши равнището на **основния лихвен процент** в евро-зоната с 25 базисни пункта до 2.25%. Решението целеше приспособяване на провежданата парична политика към съществуващите рискове за ценовата стабилност. Значителното повишение на цените на петрола доведе до увеличаване на средногодишната инфлация през 2005 г. до 2.2%, което надхвърля горната целева граница от 2%. Решението на ЕЦБ цели запазване на средно- и дългосрочните инфлационни очаквания в евро-зоната на нива съвместими с поддържането на ценова стабилност. През март 2006 г. ЕЦБ отново повиши основния лихвен процент - с 25 базисни пункта до 2.5%, тъй като инфлацията през първите три месеца на годината достигна равнище от около 2.3%, което отново бе несъвместимо с целта за ценова стабилност. Инфлацията в евро-зоната се очаква да бъде в интервала 1.6-2.6% през 2006 г. и 1.4-2.6% през 2007 г., което от своя страна обуславя очакванията ЕЦБ да продължи да увеличава лихвените проценти до нива от 2.8% през 2006 г., 3% през 2007 г., 3.2% през 2008 г. и 3.5% през 2009 година. Сред факторите, които могат да се окажат риск за ценовата стабилност са съществуващата несигурност свързана с цените на петрола, прехвърлянето на предходно нарастване на цените на петрола към потребителите чрез производствената верига, вероятността за вторични ефекти при определянето на заплатите и цените, както и допълнителни увеличения на административно-определяните цени и непреките данъци. В допълнение, очакванията за обезценка на европейската валута през следващите четири години е още една причина за прогнозираното повишаване на основния лихвен процент в евро-зоната.

През месеците януари, март и май 2006 г. Федералният резерв отново повиши основния лихвен процент до 5.0%. Решението бе обосновано с все още съществуващите рискове за про-инфлационен натиск както по линия на увеличаването на цените на петрола така и по линия на засиленото потребление на суровини. Очакванията са, паричната политика на Федералния резерв да продължи да бъде рестриктивна, като лихвите ще се задържат около настоящите нива и през периода 2007-2009 г.

Постепенното засилване на икономическия растеж в Япония се очаква да позволи на японската централна банка да започне плавно повишаване на лихвените проценти в страната, които през периода 2006-2009 г. ще достигнат средно до 0.9%. Тези очаквания се обосновават и от прогнозите, че след 2006 г. наблюдаваната в страната дефлация най-после ще се обърне в инфлация.

Базови суровини и енерго-носители

Цените на базовите суровини през последните няколко години се увеличаваха в резултат на силното търсене (най-вече при металите), както и поради нарушената регулярност на доставките. Очаква се темпът им на растеж да се забави от 10.4% през 2005 г. до 3.2% през 2006 г., а през периода 2007-2009 г. те дори да започнат да намаляват. През 2005 г. цените на металите нараснаха с 26.4%, регистрирайки забавяне от 9.7 процентни пункта спрямо 2004 г. Техният ръст се очаква да продължи да бъде положителен и през 2006 г. (7% на годишна база), главно под влияние на голямото търсене от страна на Китай, както и в следствие на недостатъчното предлагане. Още в края на 2006 г. цените на металите се очаква да започнат да спадат в следствие на по-пълното натоварване на производствените мощности, постепенното натрупване на запаси, както и поради забавяне в ръста на търсенето от страна на Китай. През периода 2007-2009 г., цените на металите се очаква да спаднат средно с 6.8%. За същия период цените на суровините за хранително-вкусовата промишленост се очаква да намалят средногодишно с 2.2%, докато на селскостопанските суровини и материали – с около 3.2%.

Започналото от началото на 2005 г. **поскъпване на петрола** продължи през цялата година, като през м. август и септември цената му достигна 70 щ.д. за барел. Една от причините за това бе недостатъчният свободен преработващ капацитет за посрещане на търсенето през зимата. Това бе допълнително подсилено от несигурността по отношение на предлагането на петролни продукти заради войната в Залива и урагана Катрина в САЩ. Влиянието на урагана Катрина върху цените на суровия петрол бе донякъде неутрализирано от освобождаването на резерви, както и в следствие на предложението на Саудитска Арабия за увеличаване на производството с 0.5 млн.барела на ден. През 2006 г. се очаква цената на петрола да продължи да нараства с 12.5% на годишна база, макар и със забавящи се темпове, и да се задържи на нива средно от 60 щ.д. за барел, което ще бъде повлияно главно от проблемите в Нигерия, очакванията за налагане на ембарго и намалени доставки от Иран, както и съкращаването на производството от страна на ОПЕК. През 2007 г. цената на петрола се очаква да нарасне минимално с 1.3%, докато през 2008-2009 г. темповете ѝ на растеж ще бъдат отрицателни – средно 2.5%.

Подобна е наблюдаваната тенденция и в развитието на цените на **природния газ**. През 2005 г. те нараснаха с 42.4% на годишна база, което бе под влияние на промяната на ценовата политика, и съответно на политиката на доставки от страна на Русия – основен доставчик на природен газ за Европа. През 2006 г. се очаква те да продължат да нарастват, макар и със забавящи се темпове (14.9%), докато през периода 2007 – 2009 г. наблюдаваното при цените на петрола развитие ще бъде валидно и за цените на газта – намаляване средно с 6.6%.

Фискална политика на водещите икономики

През 2004 г. в държавите-членки на ЕС общият бюджетен дефицит се подобри с 0.4 процентни пункта спрямо 2003 г. и достига 2.6% от БВП. В държавите от еврозоната тенденцията на влошаване през три последователни години от 2000 до 2003 г. се забави, като през 2004 г. бюджетният дефицит се стабилизира на ниво около 2.8% от БВП. Въпреки това, стойността на този показател е твърде различен по страни. В таблицата по-долу са представени данни за нивото на бюджетния дефицит/излишък и правителствения дълг в избрани страни от ЕС от публикуваният в края на м. април бюлетин на Евростат.

	Бюджетен дефицит/излишък % от БВП				Правителствен дълг % от БВП			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Германия	-3.7	-4.0	-3.7	-3.3	60.3	63.8	65.5	67.7
Франция	-3.2	-4.2	-3.7	-2.9	58.2	62.4	64.4	66.8
Италия	-2.9	-3.4	-3.4	-4.1	105.5	104.2	103.8	106.4
Гърция	-4.9	-5.8	-6.9	-4.5	110.7	107.8	108.5	107.5
Великобритания	-1.6	-3.3	-3.3	-3.6	37.6	39.0	40.8	42.8
Австрия	-0.5	-1.5	-1.1	-1.5	66.0	64.4	63.6	62.9
Ирландия	-0.4	0.2	1.5	1.0	32.1	31.1	29.4	27.6
Словения	-2.7	-2.8	-2.3	-1.8	29.7	29.1	29.5	29.1
Унгария	-8.4	-6.4	-5.4	-6.1	55.0	56.7	57.1	58.4

В началото на 2006 г. Германия и Италия продължават да са в процедура на свръхдефицит. При запазване на настоящата политика той едва ли ще спадне под препоръчителната стойност от 3% от БВП.

Очаква се през 2006 г. общият бюджетен дефицит в еврозоната да нарасне, като прогнозираната му стойност е около 2.7% от БВП (2.4% от БВП за 2005 г.). Структурният първичен дефицит, който е индикатор за посоката на фискалната политика, остава стабилен – около 0.8% процента от БВП до 2007 г. включително.

От държавите-членки на ЕС извън еврозоната, през 2005 г. Великобритания и Унгария бяха в процедура на свръхдефицит. В началото на 2006 г. само Великобритания е в процедура на прекомерен дефицит. В Унгария се очаква бюджетният дефицит да се увеличи и през 2006 г. той може да достигне до 7% от БВП. За разлика от тях, Кипър, Словакия и Малта планират мерки да подобрят фискалните си позиции през настоящата година.

Производителност на труда, инвестиции и технологии

През 2005 г. производителността на труда в страните от ЕС понижи темпа си на растеж до 0.8%. В САЩ и Япония растежът на показателя достигна съответно 1.7 и 2.3%. Сравнението на икономическите показатели на Европа с тези на САЩ и Япония показва, че тяхната производителност нараства по-бързо и инвестициите им за изследователска и развойна дейност са по-големи. Подобна тенденция по отношение на показателите – производителност на труда, инвестиции и технологии като процент от БВП се очаква да се запази и през периода 2006-2009 година. Според оценките в Пролетната прогноза на Европейската Комисия растежът на производителността на труда за страните от ЕС през 2006 и 2007 г. ще възлезе съответно на 1.4 и 1.3%. Стойностите на показателя за САЩ и Япония се очаква да бъдат съответно 1.8 и 2.4% за 2006 г. и 2.1 и 2.0% за 2007 година. Имайки предвид тези неблагоприятни тенденции на развитие в средносрочен план, Европейската Комисия прие обновена Лисабонска стратегия. Ударението, което тя поставя е, че от първостепенно значение за нарастване на производителността са подобряването на квалификационните умения на работната сила, увеличаване на инвестициите както в държавния, така и в частния сектор за изследователска и развойна дейност, прилагане на информационни и комуникационни технологии навсякъде в икономиката, здравословна конкурентна среда и намиране на подходящ баланс между регулиране и конкуренция. Според оценките на Европейската комисия разходите за изследователска и развойна дейност в ЕС ще нараснат през следващите няколко години с 1% и до 2010 г. ще възлязат на 3% от БВП.

Таблица №1 Основни макроикономически показатели 2004-2007 г.

	Ръст на БВП %				Инфлация (НПСР)				Баланс на текущата сметка (% от БВП)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
	САЩ	4.2	3.5	3.4	3.3	2.7	3.4	3.2	2.5	-5.7	-6.4	-6.5
Япония	2.3	2.7	2.8	2.1	—	-0.3	0.3	0.6	3.8	3.6	3.2	2.9
Евро-зона	2.1	1.3	2.0	1.9	2.1	2.2	2.1	2.2	0.8	—	-0.2	—
Балтийски републики												
Естония	7.8	9.8	7.9	7.1	3.0	4.1	3.6	3.2	-12.7	-10.5	-10.1	-9.6
Латвия	8.5	10.2	9.0	7.0	6.3	6.7	6.4	5.5	-12.9	-12.5	-12.8	-12.0
Литва	7.0	7.3	6.5	6.0	1.2	2.6	3.2	2.7	-7.7	-7.5	-7.5	-7.3
Централна Европа												
Чешка република	4.7	6.0	5.5	4.5	2.8	1.8	2.8	3.0	-6.0	-2.1	-2.3	-2.3
Унгария	4.6	4.1	4.4	4.2	6.7	3.5	2.0	2.7	-8.8	-7.9	-8.2	-7.5
Полша	5.3	3.2	4.2	3.8	3.5	2.1	1.3	2.3	-4.1	-1.6	-2.5	-3.1
Словакия	5.5	6.0	6.3	6.7	7.5	2.8	3.6	2.5	-3.5	-7.2	-6.4	-5.5
Словения	4.2	3.9	4.0	4.0	3.6	2.5	2.4	2.4	-2.1	-0.9	-0.3	0.1
Южна и югоизточна Европа												
България ¹	5.7	5.5	5.3	5.8	6.2	5.0	7.7	4.4	-5.8	-11.8	-12.4	-11.8
Румъния	8.4	4.1	5.2	5.6	11.9	9.0	7.9	4.8	-8.4	-8.7	-8.3	-8.1
Хърватска	3.8	4.1	4.1	4.5	2.1	3.3	3.2	2.5	-5.6	-6.0	-5.9	-5.9
Малта	1.0	1.0	1.3	1.5	2.7	3.1	2.8	2.4	-10.4	-6.7	-6.5	-6.3

Източник: IMF, World Economic Outlook, April 2006

¹ Данните за България са актуализирани от Министерство на финансите.

2. Тенденции в развитието на националната икономика

Развитие на икономиката през 2006 г.

Положителното развитие на България, наблюдавано през последните години, ще се запази и през 2006 г., като растежът на БВП се очаква да бъде около 5.3%. За разлика от 2005 г., основа на растежа се очаква да бъде динамиката на износа. Инвестициите в основен капитал се очаква да нараснат с около 13% през 2006 г., докато изменението на запасите ще има отрицателен принос към растежа на инвестициите след като през 2005г. се наблюдаваше значително натрупване.

През 2006 г. се очаква потреблението на домакинствата да забави растежа си до около 5%. Факторите, които ще повлияят за това са свързани с предприетите мерки от БНБ за ограничаване на растежа на кредитите. Ангажиментът да се постигне бюджетен излишък от 3% от БВП, отчасти чрез намаление на бюджетните разходи, ще доведе до намаляване на крайните потребителски разходи на правителството в реално изражение. В резултат на всички тези фактори се очаква растежът на крайното потребление през 2006 г. да е малко над 5%.

През 2005 г. бе регистриран относително нисък темп на износа на стоки и услуги главно поради слабото трето тримесечие. През 2006 г. се очаква възстановяване на темпа му на растеж, както поради ускореното нарастване на приходите от туризъм и увеличаването на износа на базови суровини, така и поради високия темп на растеж на износа на инвестиционни стоки. В резултат на това се очаква износет на стоки да нарасне с 13.3% в реално изражение, а този на услугите със 6.2%. Това, заедно със забавения темп на нарастване на вноса, породен от по-бавното нарастване на вътрешното търсене, води до подобряване на приноса на нетния износ за растежа на БВП. Динамиката на външната търговия на страната ще доведе до влошаване на дефицита по текущата сметка с 0.6% от БВП и за 2006 г. се очаква той да бъде 12.4% от БВП.

През тази година се очаква значително увеличение на инфлацията поради въвеждането на по-високи акцизни ставки върху редица продукти, както и поради очакваното увеличение на цените на електроенергията и топлоенергията.

През 2006 г. паричното предлагане ще забави темпа си на растеж до 18.8% (23.9% през 2005 г.). Основните причини за по-бавното нарастване на широките пари са очакваното понижение на годишния ръст на кредитите за частния сектор до около 22.5% и заложеният бюджетен излишък в края на годината. Лихвените проценти по кредитите ще се задържат около достигнатите нива през 2005 г., а през следващите години се очаква те слабо да се понижат. Причина за задържането на нивата са ограниченията в предлагането на кредити, докато последващото понижение ще се дължи на пряката конкуренция с чуждестранните банки след присъединяването на страната към ЕС. По отношение на лихвените проценти по депозитите не се очаква съществена промяна до момента на присъединяване на страната към Евроразоната.

Развитие на икономиката през 2007-2009 г.

През периода 2007-2009 г. се очаква **растежът на БВП** да се увеличи и той да надхвърли 6% на годишна база. Мотивацията за подобен сценарий се базира най-вече на ефектите породени от присъединяването на България към ЕС през 2007 г.

Крайните **потребителски разходи** на домакинствата ще продължат да нарастват с умерени темпове, по-малки от тези на БВП. Фактори за нарастването им ще са както по-високите доходи в икономиката така и директните плащания по линия на фондове от ЕС. Прогнозираният годишен растеж на потреблението на домакинствата е около 5%. Общото потребление ще ускори леко темпа си на растеж от 4.4% през 2007 г. до 5.5% през 2009 година. Очаква се инвестициите също да увеличат своя дял в БВП от 28.6% през 2006 г. до 31.0% през 2009 г.

За периода 2007-2009 г. се очаква средногодишната **инфлация** в страната да намалее до около 3-4%, тъй като не се очакват значителни корекции на регулираните цени. С най-високо годишно нарастване се очаква да бъдат цените на услугите. Трябва да се отбележи, че прогнозата за ценовата динамика за периода е изготвена при предположение, че централната банка ще запази паричната си политика и няма да има увеличаване на ликвидността в икономиката в следствие на намаление на задължителните резерви на търговските банки. Ако те бъдат променени съобразно изискванията на ЕС, според експертни оценки, за всеки 10% нарастване на паричния агрегат М3, инфлацията в страната ще се повиши с около 1.4 процентни пункта.

През 2007-2009 г. се очаква **засилване на износа** на стоки и услуги, което се обуславя както от благоприятното развитие на външната среда – умерен растеж на световната икономика и присъединяване на България към общия европейски пазар – така и от подобряване конкурентоспособността на българската икономика поради протичащия инвестиционен процес в страната и средствата отпускани по оперативните програми “Развитие на конкурентоспособността“ и “Развитие на човешките ресурси“.

Увеличеното съвкупно търсене, породено от приемането на България в ЕС, ще доведе и до нарастване на вноса на стоки и услуги. Реалният растеж на вноса на стоки и услуги се очаква да е близо 12% годишно. Дефицитът по търговския баланс се очаква да надхвърли 22% от БВП през 2009 г. Средствата идващи по линия на фондовете на ЕС ще компенсират част от това нарастване, но няма да подобрят текущата сметка заради разликата във времето между извършване на разходите и плащането от страна на ЕС. Независимо от този факт салдото по **текущата сметка** на платежния баланс се очаква плавно да се подобри през разглеждания период и дефицитът по нея да намалее до 9.7% от БВП в края на периода. Тези очаквания се обуславят както от растежа на износа на стоки, така и от подобряването на салдото по статия “Услуги”. През периода 2007-2009г. приходите от туризъм ще нарастват стабилно средно с около 9-10% годишно под влияние на повишаване на качеството и разнообразяване на туристическите услуги, а също така и поради засиления интерес на европейските туристи към новоприетите в ЕС държави.

Въпреки че през разглеждания период дефицитът по текущата сметка остава сравнително висок, не е възможно неговото ограничение само чрез мерки на фискалната политика. Бюджетът влияе върху дефицита по текущата сметка чрез реализацията на бюджетни излишъци. Увеличаването на бюджетния излишък с 1% от БВП води до подобряване на текущата сметка с около 0.5-0.6% от БВП. Имайки предвид регистрираните излишъци през 2004 и 2005 г., както и планирания излишък от 3% през 2006 г., е важно стабилната фискална позиция да бъде подкрепена и чрез прилагане на комплексни мерки на икономическата политика и чрез извършване на

структурни реформи в редица сектор. Необходимо е държавата и бизнесът да обединят усилията си за по-съществено повишаване конкурентоспособността на икономиката и на производителността на труда, в резултат на което ще се увеличи обема на експорта и ще се намали напрежението в търговския баланс. Структурните реформи в секторите на публичните услуги имат за цел по-висока ефективност на бюджетните разходи и реализиране на съществуващите възможности за тяхната оптимизация.

Финансовата сметка за периода 2007-2009 г. ще реализира стабилни излишъци, които изцяло ще покриват дефицита по текущата сметка, като коефициентът на покритие ще се движи около и над 1,4. Освен по линия на преките чуждестранни инвестиции, които формират основната част от финансирането на текущата сметка, притокът на капитали ще се извършва и под формата на увеличен кредит за частния сектор от чужбина.

През 2005 г. **преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ)** намаляха за първи път през последните три години (-34.4%). Основна причина за това бе липсата на реализирани приватизационни сделки с чуждестранно участие. За разлика от 2001 г. обаче, понастоящем икономическата среда е по-благоприятна за инвестиционна дейност, което подкрепено и от перспективата за предстоящо членство на България в ЕС ще насърчава чуждестранните инвестиции, включително и тези “на зелено”. В прогнозата за 2006 г. е заложен ръст на неприватизационните приходи от 23% на годишна база и среден ръст за периода 2007-2009 г. от 10%. Тъй като приватизационният процес на ключови за страната сделки все още не е приключил, той е потенциален източник на допълнителен приток на чужди капитали и в този смисъл има стабилизираща функция. Очакваните приходи от приватизация за 2006 г. са в размер на 150 млн. евро.

В резултат от предприетите кредитни мерки на БНБ през предходната година, за 2006 г. темпът на нарастване на **кредитите** се очаква да се забави до около 22.5% (32.4% през 2005 г.), като през следващите три години ще се наблюдава плавното му увеличаване до 25% в края на 2009 година. Очакванията за покачване на кредитния ръст през периода 2007-2009 г. са свързани с по-голямата конкуренция, с която ще се сблъскат търговските банки, и по-лесния достъп до свободни финансови ресурси след датата на присъединяване на България към ЕС.

Таблица №2 Основни макроикономически показатели 2004-2009 г.

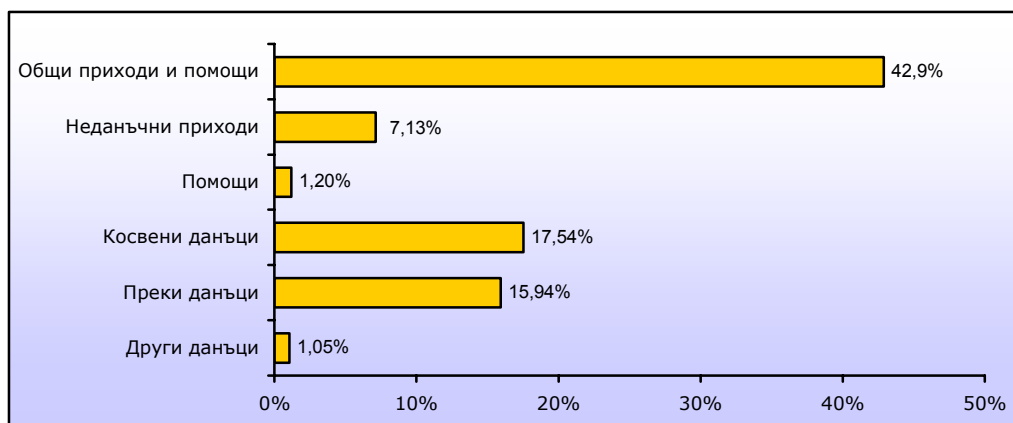
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Отчет	Очаквано	Прогноза	Прогноза	Прогноза
БВП - млн. лв.	38 275	41 948	46 620	51 043	55 565	60 567
- реален растеж (%)	5.7%	5.5%	5.3%	5.8%	6.2%	6.1%
Инфлация (%)						
- в края на годината	4.0%	6.5%	6.9%	3.1%	2.8%	2.9%
- средна за периода	6.2%	5.0%	7.7%	4.4%	2.8%	3.1%
Валутен курс (BGN/USD)	1,57	1,57	1,58	1,55	1,55	1,55
Текуща сметка						
- млн. евро	- 1 131,4	- 2 530,6	-2 946,0	-3 066,9	-2 947,3	-3 003,5
- в % от БВП	-5.8%	-11.8%	-12.4%	-11.8%	-10.4%	-9.7%
Търговско салдо						
- млн. евро	- 2 953,5	- 4 369,1	-5 084,2	- 5 725,1	- 6 261,6	- 6 900,0
- в % от БВП	-15.1%	-20.4%	-21.3%	-21.9%	-22.0%	-22.3%
Преки чуждестранни инвестиции (млн. евро)						
- в % от БВП	2 727,5	1 789,0	2 350,5	2 708,6	3 009,5	3 097,4
	13.9%	8.3%	9.9%	10.4%	10.6%	10.0%

II. БЮДЖЕТНА РАМКА

1. Изпълнение на бюджета през 2005 година

Събраните брутни **приходи** по консолидирания бюджет за 2005 г. представляват 42.9% от БВП. През изминалата година бе реализирано значително преизпълнение на бюджетните приходи главно в резултат на високите нива на вноса в страната и рязкото увеличаване цените на петрола, както и на повишаване събираемостта на държавните вземания, поради подобряване работата на митническата и данъчната администрация. През изминалата година постъпиха и значими по размер еднократни приходи от продажби на държавно и общинско имущество и от държавни такси. Финансирането на бюджетните разходи бе осъществено при спазване на предвидените със ЗДБРБ за 2005г. общи ограничители, в рамките на които бяха съблюдавани приоритетността и периодичността на разходите.

Графика №1 Структура на консолидираните приходи за 2005 г. (в % от БВП)

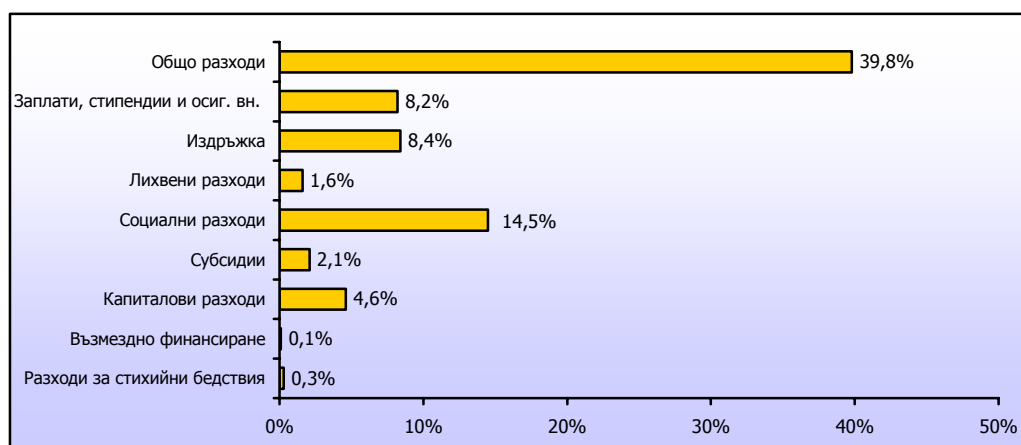
През последните години започна провеждането на мащабна данъчна реформа, насочена към постигането на опростеност и устойчивост на данъчната система. Стратегията на правителството за стимулиране на бизнеса и частната инициатива, намира израз в последователното ежегодно намаляване на основните преки данъци и трансформирането на данъчната тежест от преките към косвените данъци. Така през 2005 г. бизнесът получи редица данъчни облекчения (корпоративният данък падна от 19,5% на 15%, а данъкът върху дивидентите – от 15% на 7%), насочени към стимулиране на инвестициите и нарастване на доходите. Крачка напред бе и въвеждането на семейно подоходно облагане в България. Настъпиха промени и в данъчната скала за облагане на доходите на физическите лица, като необлагаемият минимум през 2005 г. бе 130 лв., а ставките за облагане на всички подоходни групи бяха намалени – с пет пункта за най-високия етаж от скалата, с четири пункта за месечни доходи от 250 до 600 лв. и с два пункта за останалите етажи на скалата. В същото време с промените в Закона за акцизите, ориентирани към хармонизация на българското законодателство с това в ЕС през 2005 г. бе увеличен акциза за облагане на спиртните напитки и на пивото и бе променена структурата на ставката на акциза за цигарите с филтър.

Разходите по консолидирания бюджет² за 2005 г. представляват 39.8% от БВП.

² В разходите по КФП са включени и средствата за възмездно финансиране и придобиване на дялове и акции, както и разходите на и ПУДООС.

Основните групи на бюджетните разходи за 2005 г., представени като процент от БВП са отразени в следващата графика.

Графика №2 Структура на консолидираните разходи за 2005 г. (в % от БВП)

През годината фискалната политика по отношение на публичните разходи бе стегната и гъвкава, отчитайки основните рискове пред макроикономическата стабилност на страната, свързани главно с неблагоприятното развитие на дефицита по текущата сметка. В тази връзка, през втората половина на годината бяха предприети компенсиращи мерки за ограничаване на публичните разходи, с което да се намали стимулиращия ефект върху крайното потребление, който те оказват. В резултат на тези мерки и основно по пътя на вътрешно реструктуриране на разходите, бе осигурен и необходимият ресурс за финансирането на редица приоритетни и извънредни разходи – за здравеопазване (за погасяване на по-голямата част от натрупаните задължения на болниците), за отбрана и сигурност, за образование, за преодоляване на бедствената ситуация в страната след наводненията и т.н. По този начин бе спестена голяма част от изпълнението на бюджетните приходи, което доведе до формирането на значителен бюджетен излишък в края на годината – 3.1%³ от БВП.

Последователната политика за управление на **външния дълг**, продължи и през 2005 г., като се отрази от една страна в значително номинално намаление на неговия размер през последните две години, и от друга, в намаление на разходите по обслужване на дълга – лихвените плащания са намалели в сравнение с 2003 г. с 0,5 процентни пункта като относителен дял в БВП. Едновременно с това, е постигнато едно високо ниво на фискалния резерв, което осигурява стабилност за икономиката и защита срещу възникване на евентуални рискове за изпълнението на бюджета за текущата година.

Фискалният резерв към 31.12.2005 г., изчислен по програмни валутни _ е 4 511,6 млн.лв., което гарантира стабилност за икономиката и защита срещу възникване на евентуални рискове за изпълнението на бюджета за текущата година.

³ За целите на програмата с МВФ излишъкът се коригира в резултат на прекласифицирането от частта на финансирането в разходната част на нетните възмездни средства (без тези към крайни бенефициенти по ДИЗ) и придобиването на дялове и акции, както и с включването в разходите на тези извършени от "Публични инвестиционни проекти"-ЕАД и нетното изменение на просрочените задължения на бюджетния сектор и е в размер на 2,3 % от БВП.

⁴ Левовата равностойност на салдата по валутните сметки за 2005 г. се изчислява по валутните курсове, валидни за 31.12.2004 г., т.н. програмни валутни курсове, с оглед съпоставимост на данните за периодите на годината.

2. Фискалната политика – предпоставки и насоки

2.1. Политиката на Бюджет 2006

През първата пълна година от управленския си мандат правителството заложи в бюджета политики, продължаващи реализирането на приоритетите за ускорен напредък на България в процеса на социално-икономическо сближаване и интегриране на икономиката на страната към Единния европейски пазар. В Бюджет 2006 амбициите за догонващо Европейския съюз икономическо развитие, нарастване на доходите и сближаване на качеството на живот с това на европейските граждани, се срещат с обективните икономически реалности и възможности на държавата да осигури финансиране на бюджетните сфери. Тези цели се преследват при запазване на макроикономическата стабилност и фискалната устойчивост и при стремеж да се противодейства на разрастващия се дефицит по текущата сметка на платежния баланс.

Бюджет 2006 отразява приемствеността в досега провежданата икономическа и бюджетна политика, с акценти върху:

- ⇒ съхраняване на макроикономическата стабилност и създаване на предпоставки за устойчив икономически растеж;
- ⇒ подготовката на страната за Еврочленство;
- ⇒ повишаване на социалната отговорност;
- ⇒ преодоляване на последиците от природните бедствия в България от лятото на 2005 г.

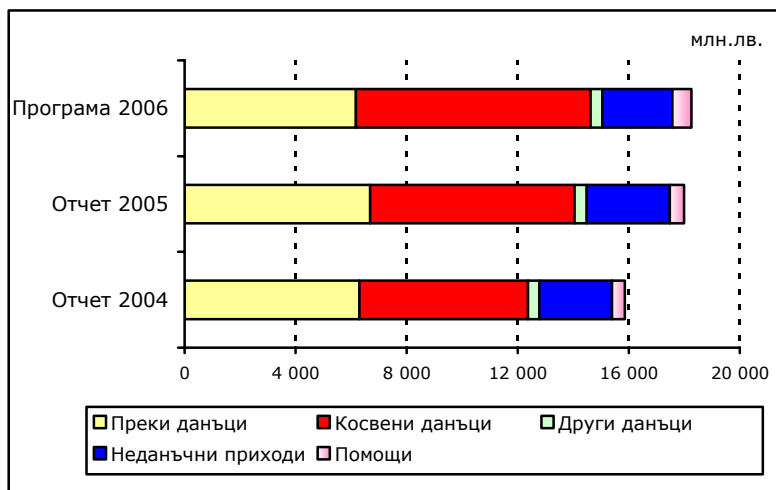
Предвидените програмни мерки и политики в бюджета осигуряват гаранции за утвърждаване на България като привлекателно място за чуждестранни инвестиции. Избраната фискалната позиция също подпомага запазването на стабилна и предвидима макроикономическа среда. Бюджет 2006 е първият бюджет от старта на прехода, в който на ниво планиране е заложен нулев бюджетен дефицит. Балансираният бюджет е съобразен с рекордно високия дефицит по текущата сметка на платежния баланс и по този начин противодейства на тенденцията на изпреварващо нарастване на вътрешното търсене, съдейства за редуциране нивото на държавния дълг и повишава финансовата дисциплина и стабилността на публичните финанси.

Бюджет 2006 предвижда реалния ръст на БВП в България да достигне 5.5%. Факторите, които обуславят сравнително високия растеж на икономиката, са инвестициите и нарастването на износа. Планирано е инвестициите да растат с по-бързи темпове от растежа на БВП и дялът им към 2006 г. да достигне до 28.6% от БВП.

Основна цел на данъчната политика за 2006 г. продължава да бъде постигането на устойчив икономически растеж и стабилност на икономиката, реализиране на мерки, стимулиращи инвестиционния процес и намаляване на пряката данъчно-осигурителна тежест. В тази насока е и намалението на осигурителната тежест с 6% от началото на годината - от 29% на 23%. Промени се и съотношението на вноските работодател-работник от 70/30 за 2005 г. на 65/35 за 2006 г., което в съчетание с намалената осигурителна тежест е особено благоприятно за стимулирането на българския бизнес. Преотстъпените над 600 млн. лева са предпоставка за нарастване на корпоративните инвестиции, повишаване на конкурентноспособността на местното производство и услуги, по-нататъшно легализиране на трудовите възнаграждения и реално нарастване на разполагаемите доходи.

По отношение на облагането на доходите на физическите лица за 2006 г. е приета нова скала. Необлагаемият минимум от 130 лв. през 2005 г. се увеличава на 180 лв. през 2006 г., като едновременно с това данъчната скала стана триетажна с максимална данъчна ставка от 24%. В резултат – от домакинските бюджети ще бъдат иззети в по-малко близо 200 млн. лева.

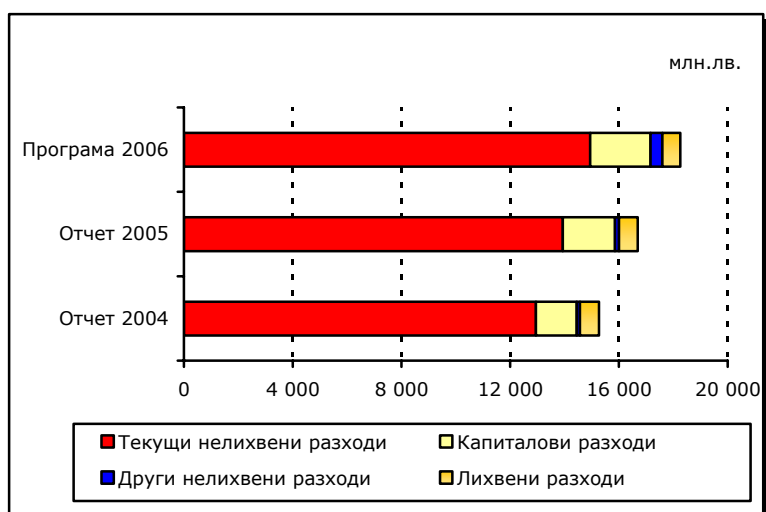
Графика №3 Приходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2004-2006 г.

Източник: МФ

Основна и съществена част от икономическата политика на правителството е политиката на разходите. Основна цел на тази политика е подобряване системите за стратегическо планиране и контрол на публичните разходи, тяхното идентифициране и обвързване с конкретни програми и резултати с оглед подобряване на икономическата изгода, ефективността на разходите и тяхното ефикасно управление и разпределение. Водещи принципи са спазването на твърди бюджетни ограничения от всички субекти от държавния сектор и ефективен контрол за целевото, целесъобразно и икономично изразходване на предоставените бюджетни средства.

Графика №4 Разходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2004-2006 г.

Източник: МФ

През 2006 г. държавните разходи са структурирани в зависимост от правителствените приоритети, като общото им равнище е ограничено до 40% от БВП. Значителни публични средства се отделят за финансиране на дейностите, свързани с европейската интеграция, за преодоляване на последиците от наводненията и за социалната сфера.

Ръстът на капиталовите разходи за 2006 г. спрямо програмата за 2005 г. възлиза на 542.6 млн. лв. или близо 1.2% от БВП. Средствата са разпределени при засиленото участие на фондовете ФАР, ИСПА и САПАРД. През 2006 г. ще продължи изпълнението на мащабни инфраструктурни обекти, като Транзитни пътища III, електрификация на ж.п. линията Пловдив-Свиленград, разширението на Летище-София, Дунав мост 2, регионални депа за отпадъци и пречиствателни станции за отпадни води. Увеличен е размерът на средствата, които страната ни ще усвоява от външни инвестиционни кредити по вече сключени споразумения.

Бюджет 2006 обезпечава финансово и продължаването на реформите в секторите образование и здравеопазване с осигурен значителен номинален ръст на бюджетните разходи за тези сфери спрямо 2005 г. За здравеопазване разчетените бюджетни средства за 2006 г. са в размер на 2 002,4 млн. лв. (4.4% от БВП), което е с 223,5 млн. лв. или 12.6% над заложените в програмата за 2005 г. разходи за здравеопазване. Възприе се подходът Националната здравноосигурителна каса да е единствен източник на финансиране на лечебните заведения за болнична помощ, докато чрез бюджета на Министерството на здравеопазването ще се финансират приоритетни национални програми, спешната медицинска помощ, както и всички останали дейности, свързани с общественото здравеопазване.

За образование разходите на консолидирана основа за 2006 г. са определени на 1 907,8 млн. лв. (4.2% от БВП), което е ръст от 109,8 млн. лв. или 6.1% над разчетените по програмата за 2005 г. средства за образование. Основно тези средства ще се насочват към подобряване на материално-техническата база и оптимизиране на структурите, съобразно икономическите и демографските фактори в страната, както и за повишаване качеството на обучение и улесняване на равния достъп до държавните средни и висши училища.

След планирана оптимизация на държавната администрация с до 10 на сто, от 1 юли 2006 г. работните заплати в бюджетната сфера ще бъдат увеличени средно с 6%. Изключение бе направено по отношение на заплатите на заетите в средното образование, които бяха увеличени с 4% от 1 януари и предстои допълнително увеличение на заплатите им съгласно § 93 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2006 г.

От началото на годината минималната работна заплата бе увеличена на 160 лв., а пенсиите осъвременени с 5% при прилагане на диференциран подход за по-ниските пенсии. Предвижда се създаване на държавен инвестиционен фонд за финансова подкрепа на първия стълб на пенсионната система.

В ход е и актуализирана стратегия за управление на държавния дълг, насочена към понататъшно намаление на дълговото бреме. Такова управление ще допринесе за намаляване на рисковете за бюджета при обслужването на дълга. Осигурено е адекватно на приоритетите и нуждите външно финансиране.

2.2. Дългосрочна устойчивост на публичните финанси

Ефективното управление и устойчивостта на публичните финанси е необходимо условие за поддържането на макроикономическа стабилност в страната. За да се осигури една стабилна основа на публичните финанси се анализират и прогнозираат дългосрочните тенденции на държавните приходи и разходи, трансфери и финансиране. Само на базата на добро ниво на фискална дисциплина, правителството има възможност да насочи своите усилия върху ефективното разпределение на ресурсите, водещо до растеж и заетост в светлината на Лисабонската стратегия. Темата за устойчивостта и качеството на публичните финанси намира място и в новите Общи насоки на икономическата политика за периода 2005-2008 г. и реформирания Пакт за стабилност и растеж. Допълнителен акцент поставя Европейският съвет с разработения Доклад по ключовите въпроси (Key Issues Paper, 2006).

2.2.1. Устойчивост в отговор на демографските предизвикателства

По отношение поддържането на фискална устойчивост в дългосрочен план демографските предизвикателства упражняват значителен натиск върху състоянието на публичните финанси и по този начин ще влияят върху потенциалния растеж на БВП. Потенциалът за растеж на икономиката е от огромно значение при изготвянето на дългосрочни анализи, защото той определя не само средния темп, който може да се поддържа, без предлагането да предизвиква инфлационен натиск, но също и възможностите за създаване на заетост, доходи и богатство. Ето защо осигуряването на дългосрочна стабилност на публичните финанси чрез провеждането на реформите, насочени към оптимизиране и реструктуриране на разходите остава и занапред сред приоритетите на правителството.

Огромно е предизвикателството при формулирането на икономическите прогнози и на тази база решенията, които трябва да бъдат предприети, в условията на висока обща смъртност, рязко намаляла раждаемост у нас през последните години, както и дългосрочно заложеното застаряване на населението.

Особено силно е влиянието на кризисните демографски процеси върху стабилността на сега действащата социално- и здравноосигурителна система и пазара на труда. Влошените демографски характеристики налагат по-висока социална тежест за издръжка на населението в пенсионна възраст.

Главната причина за негативното въздействие върху социално- и здравноосигурителната система и пазара на труда обаче не е обикновения демографски натиск (съотношението на възрастни хора към общото население), а по-скоро индексът на икономическа устойчивост, т.е. съотношението между възрастното население и реално заетите. В тази връзка трябва да се отбележи, че основна черта на трудовия пазар е относително ниското ниво на заетост и непълното използване на потенциалната работна сила. В краткосрочен план това несъмнено е недостатък и източник на социални разходи, но в същото време показва огромен потенциал за растеж в средносрочна перспектива, тъй като работната ръка е и фактор на производителността. Ето защо за запазване на устойчиви публични финанси на преден план излиза необходимостта в по-дългосрочен план да се работи върху постигането на оптимален баланс на населението с акцент върху човешкия капитал.

Очерталата се тенденция на застаряване на населението в страната рефлектира осезателно върху устойчивостта на публичните финанси чрез въздействие върху държавния бюджет - посредством увеличение на разходите за пенсии, здравеопазване и

социални грижи на застаряващото население. Тези допускания са разработени при запазване на сега действащата политика. Именно за това анализът показва, че належащо се изисква разработването на подходящи мерки на политиката, с които да се адресират предизвикателствата.

Бюджетни последици

Изключително важно е да се подчертае, че бюджетните последици са свързани най-вече с демографския натиск върху разходите за пенсии и здравеопазване. Съгласно разработеният сценарий на застаряване на населението на ЕС, който включва периода 2000-2050 г., се приема, че публичните разходи няма да се вдигат от несвързаните с възрастта фактори (напр. изискванията за право на такива средства, нивата на обезщетение, фактори, свързани с предлагането в здравеопазването, които увеличават стойността, и т.н.), на които доскоро се е дължало близо 60% от увеличението.

Пенсии

При липса на каквито и да е коригиращи действия, свързаният с възрастта натиск върху разходите за пенсии вероятно ще доведе до прогресивно увеличение на държавните разходи.

Изследването на устойчивостта на пенсионната система показва, че докато през 2005 г. дефицита на НОИ за покриване разходите за пенсии е бил в размер на 1-1.5 пенсии за системата (напр. 12-та пенсия) през 2006 г. в следствие спада на осигурителните вноски този дефицит възлиза вече на 4 пенсии. Тук се разглежда възможността на НОИ да покрие необходимите разходи за пенсии със съответно набрани приходи. Това означава, че докато през 2005 г. пенсионната система е била относително устойчива в бъдеще се очаква напрежение за бюджета от нея, тъй като ще се разчита все повече на държавен трансфер, който да допълва недостига.

Също така само промените в чл. 100 на Кодекса за социално осигуряване⁴ (съгласно които процентът на индексация на пенсиите, отпуснати до 31 декември на предходната година, се актуализира ежегодно от 1 януари като равен на сбора от 50 на сто от нарастването на осигурителния доход и 50 на сто от нарастването на индекса на потребителските цени през предходната календарна година), както и допълнителните фактори на въздействие ще доведат до нарастване на разходите за пенсии за 2007 г. с над 400 млн. лв. В тази връзка с настоящата бюджетна прогноза се предлага изменение на Кодекса за социално осигуряване в тази му част и осъществяване на планираната актуализация на пенсиите не от 1 януари, а от 1 юни на съответните години. За 2007 г. това означава 213 млн.лв. повече спрямо 2006 г.

Социална защита и грижи

Застаряването на населението ще се отрази най-вече именно върху разходите социална защита и грижи. Въпреки, че общият размер на този вид разходи като процент към БВП е по-нисък от този за здравеопазване, реалният единица разход за оказване на помощ или грижа на един човек е изключително висок.

⁴ ДВ, бр. 104 от 27.12.2005 г.

Здравеопазване

Изследваните демографски изменения биха увеличили разходите за здравеопазване с около 1-1.5% от БВП в периода до 2050 г. Ценното в разработеният модел е това, че са включени също и недемографски фактори. Резултатите показват, че тези фактори са също толкова важни колкото и демографските. По-точно прогнозата показва, че измененията в здравния статус на възрастните граждани ще има съществен ефект върху разходите на здравната система. Тези резултати, обаче са много чувствителни към измененията в заложената еластичност на търсенето от доходите. Резултатите показват и значението на факторите, свързани с предлагането на здравни услуги като по-добрите грижи, ефективния мениджмънт и новите технологии. Необходимо е преосмисляне на модела на здравеопазването.

Образование

Намаляването на населението в училищна възраст може да доведе до извода, че разходите за образование следва постепенно да генерират резерви в дългосрочен план, при равни други условия.

Изключително интересни са резултатите от изследванията на тези разходи в страните членки на ЕС - те показват, че при равни други условия, поради демографския срив, в почти всички страни членки през следващите 50 г. ще има значителен спад на разходите за образование и големи възможности за спестяване на публични средства. Дори и при евентуално провеждане на политика за повишаване качествата и уменията на хората разходите за образование няма да нарастват с темп съизмерим с този на разходите за пенсии и за здравеопазване.

В заключение, за постигането на устойчиви публични финанси е необходимо формулиране и реализиране на цялостна стратегическа политика, която да включва всеобхватни мерки както от сферата на фискалната политика, така и от сферата на икономическата и социалната политика. В тази връзка е много важна задачата на държавата на координатор и регулатор, преди всичко с лостовите на социалната, образователната и здравната политика. Получените резултати ясно показват, че съществува ограничена, но бързо намаляваща възможност за предприемане на адекватни политически действия за предотвратяване на ефектите от силно влошените демографски тенденции. При отсъствие на **решителни уравнилещи мерки**, застаряващото население ще действа като спирачка пред потенциалния ръст на икономиката като цяло и на заетостта в частност, водейки до силен натиск за нарастване на държавните разходи както в средносрочен, така и в дългосрочен план.

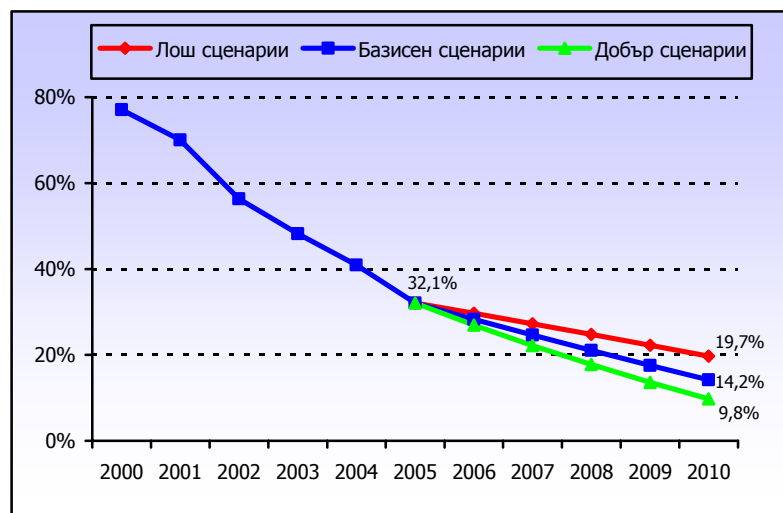
2.2.2. Устойчивост на публичните финанси и връзка с правителствения дълг

Устойчивостта на фискалната политика е свързана с устойчивостта на дълга. Въпросът, на който анализът на устойчивостта на дълга дава отговор е дали прилаганата бюджетна политика няма да влоши способността на правителството да обслужва дълга си (платежоспособността на правителството), като фискалната устойчивост изисква "платежоспособността на правителството" да се постигне при неизменяема фискална политика. В тази връзка анализът разкрива дали е необходима промяна в бюджетната политика.

Извършеният анализ на устойчивостта на текущата фискална политика по отношение на дълга е основан на осреднените данни на използваните индикатори за последните 6 години и включва:

- ✓ оценка на необходимото ниво на първичния баланс за поддържане на нивото на дълга на постоянно равнище. Установи се, че за поддържане нивото на дълга на нивото на 2005 г. е необходимо първичния дефицит да не надвишава -0.9% от БВП;
- ✓ оценка на необходимото ниво на първичния баланс за постигане на целево (по-ниско с 10 процентни пункта) ниво на дълга през 2010 г. Анализът показва, че е необходимо през периода 2006-2010 г. първичният излишък да е не по-малък от 1.2% от БВП;
- ✓ оценка нивото на дълга при запазване на използваните индикатори на средното ниво за последните 6 г. - **базисен сценарий**;
- ✓ оценка нивото на дълга до 2010 г. при подобряване на макроикономическите индикатори (+ 1.5 процентни пункта реален ръст на БВП и -3 процентни пункта намаление на реалния лихвен процент) и при запазване на фискалната политика (нивото на първичния излишък) – **добър сценарий**;
- ✓ оценка нивото на дълга при влошаване на макроикономическите индикатори (- 1.5 процентни пункта реален спад на БВП и +3 процентни пункта увеличение на реалния лихвен процент) и при запазване на фискалната политика (нивото на първичния излишък) – **лош сценарий**.
- ✓ Стрес тест – анализ на устойчивостта на дълга при икономическа криза (При допускането за запазване на средното за последните 6 г. ниво на първичния баланс и спад на реалния БВП с 9.4% и реалния лихвен процент от 20% през 2006 г., след което макроикономическите показатели отново достигат до средното ниво от последните 6 г.).

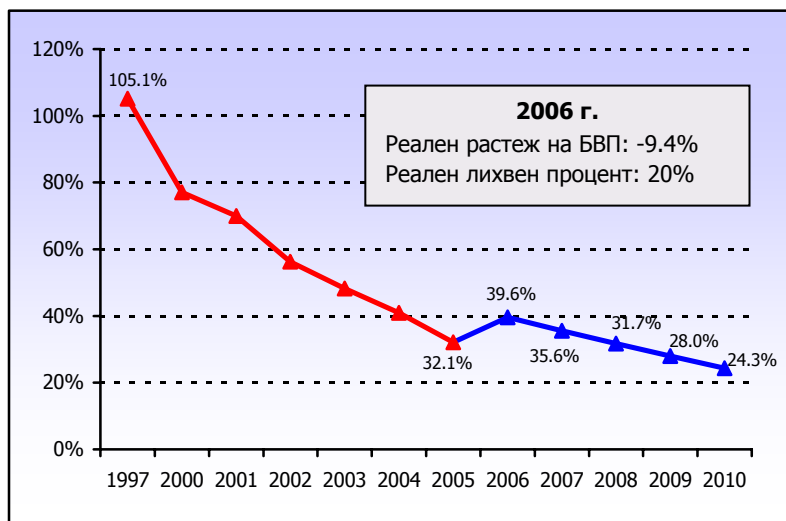
Графика №5 Сценарии за развитие на държавния дълг за периода 2006-2010 г. в % от БВП

Получените резултати показаха, че провежданата от България след 1997 г. фискална политика насочена към фискална устойчивост и постигане на бюджетен баланс и висок първичен излишък е довела до намаляване на държавния и държавногарантирания дълг над 3 пъти и до постигане на фискална устойчивост, т.е. България може да обслужва без проблем, както вътрешния така и външния си дълг. Проведеният стрес тест показва, че дори при икономическа криза, при продължаване на провежданата фискална

политика България няма да има проблем с обслужването на дълга си и до 3 години след кризата нивото на дълга ще се възстанови до първоначалното предкризисно ниво и ще продължи да намалява през следващите години.

Графика №6 Стрес-тест за развитие на държавния дълг в % от БВП

2.2.3. Устойчивост на публичните финанси във връзка с икономическия цикъл

Фискалната политика оказва влияние върху икономиката чрез нивото на бюджетния баланс. Оптималното използване на този инструмент, обаче, е твърде трудно поради невъзможността да се оцени с достатъчно добра точност количествения му ефект. Освен това, нивото на бюджетния баланс се определя и по политически съображения, които често влизат в противоречие с икономическата ситуация. По тези причини бюджетният баланс е стриктно контролиран от ЕК, като според Маастрихтските критерии не може да излиза на дефицит, по-голям от 3% от БВП. Пактът за Растеж и Стабилност препоръчва спазването на определени правила при провеждането на фискална политика, които да предотвратят евентуалното възникване на прекомерен дефицит.

Най-важното от тези правила е поддържането на анти-циклична фискална политика, която се характеризира с рестриктивност в периоди на икономически растеж, за да не се стимулира прекомерно икономиката и обратното, експанзивност в периоди на рецесия. ЕК използва структурния дефицит като индикатор за посоката на фискалната политика – рестриктивна или експанзивна. Структурният дефицит е показател, който отразява единствено предприеманата политика, стояща зад реализирания бюджетен баланс, като елиминира други икономически фактори, които влияят на неговото ниво. Така например в периоди на икономически растеж, доходът в икономиката нараства и това рефлектира в относително по-високи приходи в бюджета, отколкото ако икономиката бъде в рецесия. От гледна точка на разходите, бюджетът ще реализира спестявания от обезщетения за безработица, когато икономиката расте и се създават нови работни места.

Общо казано, при отсъствие на каквато и да било политика от страна на правителството, бюджетният баланс пак ще варира в зависимост от фазата на икономическия цикъл – експанзия или рецесия. Фазата на икономическия цикъл от друга страна се оценява на базата на разликата между наблюдавания БВП и

теоретичното му потенциално ниво, което зависи от акумулирания капитал и работната сила в икономиката, както и от други фактори като технологично развитие, образование на работната сила и други.

Методологията за изчисляване на структурния дефицит разделя бюджетния баланс на негов цикличен компонент, отразяващ влиянието на икономиката и структурен компонент, отразяващ предприеманата политика. Съответно промяната в структурния компонент (структурен бюджетен баланс) съответства на конкретния набор от фискални мерки, приложени от правителството.

Изискването на ЕК за недопускане на проциклична политика се състои в увеличаване на структурния излишък (респективно намаляване на структурния дефицит) в периоди на икономическа експанзия и обратното, намаляване на структурния излишък (респективно увеличаване на структурния дефицит) в периоди на рецесия.

Таблица №3 *Бюджетен, цикличен и структурен баланс за периода 2003-2009 г.*

(% от БВП)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Бюджетен баланс изчистен от изменен.	0.00%	2.10%	1.80%	3.02%	1.99%	1.50%	0.99%
Цикличен баланс (Cyclical balance)	-0.31%	-0.12%	0.08%	0.12%	0.04%	-0.04%	-0.08%
Структурен баланс (Cyclically-adjusted budget balance)	0.31%	2.22%	1.72%	2.90%	1.95%	1.54%	1.07%

Изчисленията и прогнозите за периода 2004-2009 г. показват, че икономиката превишава потенциала си в периода 2004-2006 г. и след това минава под него, поради висок потенциален растеж след приемането на страната в Европейския съюз. Тази оценка за цикличната позиция на икономиката дава основание за поддържане на рестриктивен излишък по консолидираната програма през 2006 г. с цел да се избегне проциклична фискална политика, която да задълбочи неравновесието между съвкупно търсене и предлагане в икономиката. Относителното намаляване на очакваното прегриване на икономиката през 2007 г. и спадането на нивото на БВП под потенциала през 2008 и 2009 г. дава възможност за провеждане на сравнително по-слабо, но все пак рестриктивна бюджетна политика. От тази гледна точка предвижданото относително влошаване на фискалната позиция (виж таблицата по-горе), в резултат на натиска върху публичните финанси след приемането на страната в ЕС от началото на 2007 г., няма да противоречи на цикличното развитие на икономиката. Въпреки това не трябва да се допусне дефицит по консолидираната програма на бюджета, тъй като това ще представлява значителна корекция в сравнение с излишъка от 3.1% от БВП за 2005 г и очаквания излишък от 3% от БВП за 2006 година.

Значително разхлабване на фискалната позиция през този период ще даде прекомерен стимул на вътрешното търсене и ще окаже инфлационен натиск в момент, в който страната ще трябва да спази Маастрихтските критерии за инфлацията, за да може да кандидатства за членство в Евроната от началото на 2009 г. Поддържането на структурен излишък е необходимо от гледна точка на увеличаващия се дефицит по текущата сметка. След оповестените от БНБ ревизии този дефицит се увеличава от 5.8% през 2004 г. до 11.8% през 2005 г. с допълнителни неблагоприятни тенденции в началото на 2006 г.

От всичко казано дотук става ясно, че значителни фискални импулси или рестрикции към икономиката са трудно осъществими по линията на бюджетния баланс. С други думи бюджетният излишък би трябвало да се поддържа около нива от 1-3 % от БВП за

периода 2006-2009 г.⁵ Като следствие краткосрочният икономически растеж за периода 2006-2009 г. би трябвало да остане както е предвидено в прогнозата: 2006 г. – 5.3%, 2007 г. – 5.8%, 2008 г. – 6.2%, 2009 г. – 6.1%. Липсата на промяна в бюджетния баланс означава липса на промяна в ценовите равнища, поради запазване на съвкупното търсене. Следователно промените в данъчната политика ще рефлектират основно в преразпределение на БВП между държавния и частния сектор. Например увеличаването на данъците ще доведе до увеличаване на данъчните приходи, а оттам и до увеличаване на разходите, при установения вече бюджетен баланс. Като следствие ще бъдат увеличени публичното потребление и инвестиции, но за сметка на дела на частните инвестиции и потреблението на домакинствата. Увеличаването на облагането на фирмите ще доведе до намаляване предимно на частните инвестиции, докато увеличаване на облагането на домакинствата ще доведе предимно до намаляване на частното потребление. Степента на намаление ще съответства на размера на избраните данъчни промени. Очевидно евентуалното намаляване на данъците ще промени ефектите в обратна посока. Изборът на данъчна политика би трябвало да се свързва и с евентуалните политически импликации от прилагането ѝ.

Спазването на фискална дисциплина доказва своята ефективност през изминалите години и това определя необходимостта тя да бъде поддържана и за в бъдеще. Поддържането на средносрочна фискална стабилност за периода 2007-2009 г. се основава на провеждането на принципна политика на близък до балансираност бюджет или излишък.

Устойчивостта на публичните финанси от предизвикателствата, свързани с приемането на страната ни в ЕС, поради значимостта си, са разгледани в отделна следваща част.

2.2.4. Предизвикателства, произтичащи от приемането ни в ЕС⁶

Макар, че все още съществува заплахата от отлагане на членството ни в ЕС с една година един от най-важните въпроси пред бюджетната политика остава стратегията за ефективно усвояване на средствата от Европейския съюз и от реструктуриране на разходите. Настоящата тригодишна бюджетна прогноза отчита явно финансовите потоци по Структурните и Кохезионния фонд на ЕС и средствата по Общата селскостопанска политика.

Реалната конвергенция

Въпреки отбелязания висок и устойчив икономически растеж в България през последните години, реалната конвергенция на доходите и производителността на труда все още предстои да се случи и то не в краткосрочен план. В този процес изключително важно значение придобива продължаването на структурните реформи и в частност институционалното изграждане, подобряването на бизнес-средата и намаляването дела на сивата икономика в страната. Поддържането на положителната икономическа динамика, която ще доведе до реална конвергенция неминуемо включва висока норма на инвестиране, повишена производителност и подобряване на условията на пазара на труда. Към структурните предизвикателства могат да се причислят и ангажиментите, които са поети от страната по прилагането на *acquis communautaire*. България ще прилага стандартите на ЕС във всички области на общностното право, като в някои

⁵ Анализът не включва оценка на консолидацията на пълния баланс на правителството и този на Българската народна банка, което би показало изискване за допълнителни резерви, поради спецификата на валутния режим в страната.

⁶ Развива вече публикувана информация по Тригодишната бюджетна прогноза за периода 2006-2008 г.

сфери са договорени преходни периоди. Изпълнението на критериите в някои области, като околна среда например, изискват значителни инвестиции в инфраструктура, човешки капитал и оборудване, като за успешното изпълнение на проектите е нужно очакваните средства по Структурните фондове след 2007 г. да се допълнят от национално съ-финансиране (частно или държавно). От друга страна част от регулациите засягат пряко частния сектор чрез повишени производствени стандарти.

За развитието на бизнес-средата в България е нужно чувствително да се подобри ефективността на съдебната система, най-вече чрез ускоряване на процедурите и прилагане на текущото законодателство. Условието за започване на бизнес и излизане от пазара трябва също да се подобрят, за да се осигури действието на пазарните механизми. Реформите, свързани със завършването на приватизацията и повишаването на ефективността на енергийния и железопътния транспорт, са необходими условия за участието на тези сектори във вътрешния пазар на ЕС.

Както и останалите страни от ЦИЕ, и българската икономика изостава в процеса на преминаване към икономика, основана на познанието. Това поражда въпроса как икономиката ни ще се впише във вътрешния пазар на Общността. При съответните ниски нива на инвестиции в изследователска и развойна дейност и информационни технологии има реална възможност икономиката да изостане в този процес, а производителността да расте с незадоволителни темпове. В този смисъл насърчаването на високотехнологични ПЧИ “на зелено”, които не са обусловени в такава степен от настоящата производствена структура както инвестициите, свързани с приватизацията, ще ускори прехода към икономика на знанието.

Структурните реформи, чието осъществяване се облекчава от продължаващият икономически подем, съдействат за увеличаване на конкурентоспособността и подкрепят растежа на страната, като по този начин допринасят за повишаване на стандарта на живот и за създаване на нови работни места.

Стабилните публични финанси са предпоставка за устойчив растеж. В тази връзка подобряването в структурата и ефикасността на публичните финанси трябва да бъде изведено на преден план. Валидни остават направените препоръки на Европейската комисия залегнали в Общите насоки за икономическа политика (Broad Economic Policy Guidelines). В Доклад по ключовите въпроси (Key Issues Paper, 2006) Европейският съвет поставя акцент на това, че увеличаването на заетостта остава един от основните приоритети за реформа, като по важност следват мерките, насочени към създаването на благоприятна бизнес среда включително за малките и средни предприятия, осигуряването на правилни стимули за иновации, обезпечаването на последователна енергийна политика.

Каре 1: Препоръки на Европейската комисия относно Общите насоки на икономическата политика за периода 2005-2008 г.

Европейската Комисия предлага следните Интегрирани общи насоки по отношение на растежа и заетостта:

Макроикономически насоки:

1. Осигуряване на икономическа стабилност
2. Запазване на устойчиво икономическо развитие
3. Стимулиране на ефективното разпределение на ресурсите
4. Стимулиране на по-голяма съгласуваност между макроикономическите и структурните политики
5. Осигуряване на ръст на заплатите, който не нарушава макроикономическата стабилност и растежа
6. Допринасяне за динамичен и добре функциониращ икономически и паричен съюз

Микроикономически насоки:

1. Разширяване и задълбочаване на вътрешния пазар
2. Гарантиране на отворени и конкурентни пазари
3. Създаване на по-привлекателна бизнес среда
4. Стимулиране на предприемаческата култура и създаване на подходяща среда за малките и средните предприятия
5. Разширяване и подобряване на европейската инфраструктура и завършване на приоритетните трансгранични проекти
6. Увеличаване и подобряване на инвестициите в научната и развойната дейност
7. Стимулиране на иновациите и информационните технологии
8. Насърчаване на еколого-съобразното използване на ресурсите и укрепване на съчетаването на опазването на околната среда с икономическия растеж
9. Допринасяне за солидна индустриална база

Насоки на политиката по заетостта:

1. Прилагане на политики по заетостта, насочени към постигане на пълна заетост, подобряване на качеството и производителността на работата и укрепване на обществената и териториалната кохезия
2. Стимулиране на подхода на жизнения цикъл към работата
3. Осигуряване на достъп до пазарите на труда за търсещите работа и хората в неравностойно положение
4. Подобряване на съответствието с нуждите на пазара на труда
5. Подобряване на гъвкавостта, съчетано със сигурност на заетостта и намаляване на сегментирането на трудовите пазари
6. Осигуряване на развитие на заплатите и другите разходи за труд, които не застрашават заетостта
7. Разширяване и подобряване на инвестициите в човешки капитал
8. Адаптиране на образованието и на системите за обучение към новите изисквания относно уменията.

Ефект върху икономиката и бюджета⁷

Според предложението на Европейската комисия от 2004 г. общата помощ, която България получава за първите три години на своето членство в ЕС (2007-2009 г.), отнесена към големината на съответната икономика е значително по-голяма от тази, предвидена за новите десет членки на ЕС и като цяло е съвместима с тази, предвидена за Румъния. При сравнително високо и рационално оползотворяване на тези средства се очаква осезаем положителен ефект върху икономическото развитие на страната.

От една страна Европейските структурни фондове, чиято цел е да подпомогнат конвергенцията на доходите, предлагат на правителството уникална възможност за повишаване стандарта на живот, ако бъдат разумно оползотворени. От друга страна мащабите на очакваните ресурсни потоци, разумното им използване, само по себе си, е предизвикателство.

Преди всичко от макроикономическа гледна точка следва да се имат предвид две основни положения. Тези нови финансови потоци ще създадат по-високо търсене на

⁷ Цитиран е и Доклад на Световната банка Преглед на политиките на публичните финанси: Използване на европейските фондове за по-висока производителност и икономически растеж (PFPR).

вътрешния пазар. В дългосрочен план, ако бъдат инвестирани с висока възвръщаемост в инфраструктурно изграждане и човешкия капитал, те носят потенциал за сериозен принос към икономическия растеж от страна на предлагането. От друга страна обаче, опитът показва също така, че ако се използват неразумно, тези ресурси могат да имат краткосрочен положителен ефект върху икономиката от страна на търсенето, докато в дългосрочен план могат да доведат до реално поскъпване на валутата и намалена конкурентоспособност, зависимост от помощи и подценяване на усилията в посока на подобряване на управлението. Затова е важно да се потвърди стратегията за реструктуриране на разходите и запазване големината на публичния сектор около 40% от БВП. Доказано е, че фондовете носят най-голяма ефективност, когато се инвестират в мащабни и добре дефинирани стратегически програми.

Включването на финансовите взаимоотношения (потоци) от/за ЕС ще се отрази върху устойчивостта на фискалната позиция на страната, като за периода след 2007 г. следва да се отчита постепенно нарастване на усвояваните средства от Структурните фондове на ЕС. Средствата от структурните фондове директно рефлектират върху икономическата дейност в страната посредством влияние през правителствения сектор. От една страна, може да се очаква значително нарастване на крайните разходи на правителството, което ще се дължи както на това, че част от средствата, изразходвани по оперативните програми, се класифицират като потребление, така и на предположението, че съфинансирането на проекти, идващи по линия на структурните фондове, няма да е за сметка на ограничаване на крайните потребителски разходи на правителството. Сама по себе си тази хипотеза предполага влошаване на бюджетния баланс с около 1% от БВП.

От друга страна, има разлика във времето между извършване на разходите и получаване на плащанията за дейностите, финансирани от структурните фондове на ЕС. Трябва да се има предвид, че за целите на бюджетната процедура трябва да се използват реалните парични потоци от ЕС към страната, а не достъпни за договаряне средства. Въпреки че съгласно изискванията на Евростат, средствата се класифицират като разход в бюджета в годината на плащанията, по националните сметки тези средства ще се водят за потребление или инвестиции в годината на тяхното извършване. За периода 2007-2009 г. тези средства заедно с влошаване на бюджетния баланс заради съфинансирането на проектите, ще се изрази като фискална експанзия, която ще стимулира растежа на БВП.

Важно е финансовите потоци да се насочат към области, в които може да се постигне дългосрочен положителен ефект за производителността и икономическия растеж.

За усвояване на средствата от ЕС е избран пътя на **реструктуриране на бюджета**. Това означава реални структурни мерки за намаление на разходите за сфери, неполучаващи средства по европейските фондове в общ размер 1-2% от БВП. Този вариант може да бъде осъществен само, при условие че се рационализират разходите за публичната администрация, отбрана, вътрешен ред и сигурност, здравеопазване, социално подпомагане, субсидии за реалния сектор. От друга страна секторите бенефициенти ще бъдат основно четири - ускорено изграждане на умения на работната сила (повишаване производителността на труда), земеделие, развитие на инфраструктурата и околна среда. Този вариант отразява и препоръките, които прави МФ за въвеждане на стратегически хоризонтален приоритет, за намаляване съотношението на текущите към капиталовите разходи.

В приходната част трябва да се отчетат два противоположни ефекта. На първо място, повишаването на акцизните ставки, което ще се въвежда постепенно до пълното

приемане на минималните нива за страните-членки, ще доведе до ежегоден ръст на приходите от косвени данъци. Подобен ефект вече се наблюдава през последните години в България. Възможен е и сценарий, при който новите страни-членки да се впуснат в конкуренция за намаляване на данъчното бреме, особено на корпоративното подоходно облагане. По-вероятно е първият ефект да надделее и като общ резултат данъчните приходи да се повишат.

Финансови потоци

Вноските, които България ще прави в европейския бюджет са изчислени на база:

- ⇒ данни за brutния национален доход;
- ⇒ информация за базата и приходите от ДДС и мита;
- ⇒ прогнозни данни за приходите от такси върху производството на захар и глюкоза;
- ⇒ работни данни от ЕК за традиционните собствени ресурси.

Прогнозата е направена при сега действащото европейско законодателство за собствените ресурси, като е отчетена новата изискуема ставка за ДДС ресурсите. Възможно е да бъде прието изменение на Решението на Съвета за системата за собствените ресурси на ЕО, което ще влезе в сила от 1-ви януари 2007 г. Предстои обсъждане в ЕС на предложението за това изменение и на Работния документ на Комисията към него за изчисляване, финансиране, плащане и отразяване в бюджета на корекцията на бюджетното неравенство в полза на Великобритания.

Таблица №4 Прогноза за вноската на РБългария в бюджета на ЕС

Плащания за СР	2007		2008		2009	
	млн. лева	млн. евро	млн. лева	млн. евро	млн. лева	млн. евро
Общо нето ТСР	132	67	149	76	170	87
Ресурс на база ДДС	33	17	23	12	16	8
Ресурс на база БНД	420	215	469	240	479	245
Резерв	2	1	2	1	2	1
Корекция Великобритания	41	21	51	26	65	33
Общо СР	628	321	695	355	731	374
% от БВП	1.2%		1.3%		1.2%	
% от БНД	1.3%		1.3%		1.3%	

Средствата, които очакваме да получим са насочени в четири главни насоки:

- Селско стопанство
- Структурни действия
- Вътрешни политики и администрация
- Бюджетни компенсации

Във финансовата рамка на Общността се прави разлика между финансовите ангажименти на европейския бюджет (commitment appropriations) и финансовите

плащания (payment appropriations). Първите представляват юридически финансов ангажимент поет от Общността, чието изпълнение може да се разпростре през следващите няколко години, докато вторите могат да покрият разходи, свързани с ангажименти (commitments) от текущата или предходни години. От икономическа гледна точка плащанията са по-важни за бенефициентите. Ето защо предвижданията на фактическите плащания придобиват толкова важно значение.

През първите години се очаква най-силно разминаване между финансовите ангажименти на европейския бюджет към нас (commitment appropriations) и финансовите плащания (payment appropriations), което отразява постепенното усвояване на средствата от еврофондовете. Тази особеност, съчетана с прилагането на условията за вноса в бюджета на ЕС в пълен размер още от първата година на членство очертава бюджетни затруднения и по-забавен положителен ефект от членството. Трябва обаче да се отчете факта, че в първите години след 2007 г. част от програмите на предприсъединителните фондове все още ще действат и съответно се очакват допълнителни плащания от бюджета на ЕС. Приключването на предприсъединителните проекти се очаква да съвпадне с повишаването на финансовите плащания (payment appropriations) от ЕС, което ще благоприятства плавното преминаване от финансиране по линия на предприсъединителните фондове към използване на средства от фондовете на ЕС.

Таблица №5 Финансов пакет за България 2007-2009 г. (млн. евро, цени 2004 г.)

	2007	2008	2009	Общо
финансови ангажименти (commitment appropriations)				
Селско стопанство	315	573	673	1 562
Структурни действия	539	759	1 002	2 300
Вътрешни политики	168	166	164	498
Администрация				
БК и подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение	122	59	59	240
Общо	1 144	1 557	1 898	4 600

Според одобрения финансов пакет страната ни би могла да получи 4,6 млрд. евро за три години след присъединяването в ЕС от 2007 до 2009 г. От общата сума 2,3 млрд. евро са предназначени за структурни реформи. За селско стопанство се предлагат 1,562 млрд. евро. Ключ към успешното разпределение на тези средства е създаването до 2007г. на Разплащателна и интервенционна агенция (включително изграждане на Интегрирана система за администриране и контрол), която да изплаща предвиденото финансово подпомагане в селското стопанство и да осигурява ефикасен взаимен контрол между държавната администрация в земеделието и ползващите се от нейните услуги. По-долу са разгледани политиките провеждани в съответния сектор, както и предвижданото целево ниво на съответните разходи.

Селско стопанство

Съществува и друга причина, поради която е възможно да се отчете значително влошаване на бюджетната позиция през първата година на присъединяване. Разходите за директни плащания, свързани с Общата селскостопанска политика, според сега

действащите регулации, се възстановяват от бюджета на ЕС в годината, следваща годината на плащане, т.е. тези средства следва да бъдат разчетени в националния бюджет за съответната година. Както беше споменато по-горе, България и Румъния получават най-значителна подкрепа за селското стопанство като процент от БВП и следователно еднократните затруднения за Бюджет 2007 ще са по-осезателни. В следващите години дисбалансът, породен от забавените плащания от бюджета на Общността до голяма степен ще се изглади, защото компенсациите от ЕС, изплащани в текущата година ще покриват по-голямата част от разходите, направени от държавния бюджет за директни плащания. Предвиденото постепенно изравняване на директните плащания с тези в първите петнадесет членки все пак означава, че всяка година разходите за Общата селскостопанска политика ще са по-високи от предходната година, а от тук и компенсациите от ЕС ще изостават от бюджетното финансиране за текущата година.

Отчитайки възможностите на фискалната рамка предлагаме създаване на лимити за усвояване на тези ресурси:

Таблица №6 Лимити за усвояване на ресурсите за сектор Селско стопанство 2007-2009 г. (млн. лв.)

	Директни плащания фиксирани ЕС	Пазарна подкрепа	Развитие на селските райони и рибарство ⁸	ОБЩО
2007	385,0	258,2	104,8	748,0
2008	470,2	252,3	413,4	1 135,9
2009	549,6	248,4	637,5	1 435,5

Средствата за пазарна подкрепа са елемент от „финансирането” на бюджета и няма да окажат влияние върху бюджетния баланс.

Пазарната подкрепа включва:

- ✦ средствата за интервенция в такива сектори като полски култури, ориз, месо, мляко;
- ✦ експортни субсидии;
- ✦ помощи за повишаване на консумацията на някои продукти;
- ✦ помощи за производство на пресни плодове и зеленчуци за преработка;
- ✦ подкрепа на организации на производители.

Средствата за пазарна подкрепа се изплащат от националния бюджет и се възстановяват от бюджета на ЕС в рамките на същата година. Съгласно финансовата рамка средствата за пазарна подкрепа през 2007 г. са в размер на 258,2 млн.лв., за 2008г. – 252,3 млн. лева и за 2009 г. – 248,4 млн. лв.

Съгласно новите проекти на регламенти на ЕС от структурните фондове се отделя помощта за развитие на селските райони и тя преминава към единния Европейски фонд

⁸ Включено е ко-финансиране.

за развитие на селските райони (ЕФРСР, който включва средствата от ФЕОГА - секции Гарантиране и Ориентиране. Точният размер на средствата от структурните фондове, които ще преминат към ЕФРСР ще бъде фиксиран на историческия процент, изчислен от ЕК за България, на база Цел 1 за 10-те нови страни за периода 2004-2006 година. Очаквания процент е между 14 и 20%. В прогнозата е заложено допускането, че ще бъде взето решение от ЕК около 17% от структурните фондове да се заделят за развитие на селските райони. Съфинансирането от българска страна е около 20-25%.

При изчисляването на средствата за развитие на селските райони следва да се приспаднат 5% за попълване на резервен фонд, който се създава за решаване на специфични проблеми, свързани с влошения общ баланс за някои страни членки по отношение на перото по ЕФРСР.

Съгласно постигнатите договорености в преговорите и заложеният национален таван директните плащания за България възлизат на 385.0 млн. лв. за 2007 г., 470.2 млн. лв. за 2008 г. и 549.6 млн. лв. за 2009 г. При спазване на същия принцип, както и за 10-те новоприсъединили се страни тези средства отговарят през 2007 г. на 25% от равнището на директните плащания на 15-те страни-членки и на 30% през 2008 г.

В допълнение директните плащания могат да се допълват от националния бюджет до още 30% от нивото на ЕС 15, т.е. директните плащания (вкл. от бюджета на ЕС и от националния бюджет) през 2007 г. могат да достигнат 55% от нивото на ЕС 15, а през 2008 г. до 60%. Тази възможност се прилага от всички новоприсъединили се страни, за да се компенсира по-ниското равнище на директни плащания в сравнение с 15-стари страни членки на ЕС. Планираните национални доплащания за 2007 г. са 55 млн. лв. За периода 2007-2009 г. националните доплащания могат да бъдат частично финансирани от средствата за развитие на селските райони (до 20% от годишната сума за развитие на селските райони).

Структурните фондове подпомагат следните дейности и сфери:

- * транспортни инвестиции;
- * енергетика, енергийната ефективност и развитие на възобновяеми източници на енергия;
- * инвестиции в образованието и в здравеопазването и подобряване на образователната система;
- * изследвания и технологично развитие;
- * развитие на информационното общество;
- * инвестиции в малки и средни предприятия;
- * структурното приспособяване, растежа и създаването на работни места;
- * туризъм;
- * опазване на околната среда;
- * трансгранични икономически и социални дейности;
- * развитие на институционалния капацитет и ефикасността на публичната администрация.

Според договора за присъединяване на РБългария към ЕС през първите три години след присъединяването си страната има право на следните тавани⁹ от помощи по Структурните фондове на ЕС:

- 2007 г. – 539 млн. евро (в т.ч. 180 млн. евро от Кохезионния фонд);

⁹ Resources maximum available for commitments, 2004 prices

- 2008 г. – 759 млн. евро (в т.ч. 253 млн. евро от Кохезионния фонд);
- 2009 г. – 1002 млн. евро (в т.ч. 334 млн. евро от Кохезионния фонд) .

По отношение на Структурните и Кохезионния фонд на ЕС предложените реалистични нива на усвояване от Националния фонд към Министерството на Финансите, вкл. и с съответното съфинансиране, са следните:

Таблица №7 *Лимити за Структурни действия (млн. лв.)*

година	млн.лв.
2007	300,9
2008	555,2
2009	1 093,1

Индикатор за значимостта на подкрепата на структурните дейности дава съотношението финансиране/брутни инвестиции за съответната икономика. В сравнение с новите десет членки и Румъния, разходите за структурни дейности като дял от брутните инвестиции в икономиката са най-високи именно за България. Образуването на основен капитал се очаква да нарасне с над 15% в България в резултат на структурните фондове. Тези данни говорят едновременно за огромната нужда от инвестиции, която се признава от ЕС, така и за значителния ефект върху икономиката.

Изключително важна роля в усвояването на средства от Структурните фондове на ЕС имат местните и регионалните власти. Процесът на фискална децентрализация в България има пряко положително влияние върху абсорбционния капацитет на местните власти, които ще прилагат фондовете.

Фискалната децентрализация ще улесни набирането на допълнителни средства за съфинансиране на проекти, подкрепени от ЕС. За целта обаче е необходимо в процеса да се привлекат местните бизнес и социални партньори. Публично-частните партньорства биха могли да помогнат за ускоряване на местното икономическо развитие, да подобрят живота на хората и да работят за просперитета на техните региони.

Освен това, делегирането на допълнителни отговорности и права на местните власти ще породи необходимостта от по-добро планиране на дейностите и местните бюджети, които да осигурят средства за тези дейности. Това от своя страна ще подобри капацитета за средносрочно планиране на местно ниво, което се явява ключов въпрос при усвояването на еврофондовете. Според Закона за регионално развитие Общинските планове за развитие се изготвят за период от седем години (2007 – 2013 г.) и осигуряват развитието на общината. От тук произтича и се обуславя значимостта на планирането на местно ниво, тъй като сроковете, за които се изготвя планът, се обвързват, от една страна с циклите на държавната политика, а от друга – със следващия програмен период на ЕС.

Изискванията на Европейския съюз към човешките ресурси, ангажирани с участието в Структурните фондове, поражда необходимостта от засилване на капацитета на местната и регионалната администрация за участие в процеса на усвояване на средствата от ЕС. Европейската комисия препоръчва присъединяващите се страни да увеличат усилията за подготовка на проекти, включително да се използва при

необходимост техническо съдействие, предоставяно от Европейския съюз по линия на предприсъединителните фондове.

Изискването за допълняемост на средствата по Структурните фондове най-често се свързва със съ-финансиране от страна на бюджета, което се очаква да натовари допълнително фискалната позиция на страната. Съществува обаче възможност част от инвестиционните бюджетни разходи, които до момента на присъединяването са били финансирани с бюджетни средства и в същото време са обект на структурните политики на ЕС, да се пренасочат за съ-финансиране на проекти, финансирани от Структурните фондове. По този начин ще се предотврати повишаване на бюджетните разходи. За тази цел ще е необходима значителна гъвкавост при планирането и изпълнението на бюджета, която да отразява текущите нужди за съ-финансиране.

Вътрешни политики

Таблица №8 Лимит за усвояване на средствата по Вътрешни политики за България 2007-2009 г. (млн. лв.)

	2007	2008	2009	2007 - 2009
Съществуващи политики	122.1	174.0	228.0	524,1
Институционално развитие (Преходен финансов инструмент)	19.6	13.7	5.9	39,2
Подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение	87,3	73,7	73,7	234,7
Ядрена безопасност – трансфер извън бюджета	136.9	136.9	136.9	410.7

Забележки:

1. Бюджетните ангажименти за Преходния финансов инструмент общо за България и Румъния възлизат на EUR 82 милиона евро. Разпределението на сумата за България е на база съотношението на населението в двете страни.
2. Най-малко половината от сумата ще се използва за подпомагане на Шенгенското споразумение

Средствата за осъществяване на вътрешните политики на ЕС за периода 2007-2009 г. възлизат на 498 млн. евро по цени от 2004 г. и включват:

- Помощ в подкрепа на извеждането от експлоатация и мерките по преодоляване на последствията от спирането на блокове 1 до 4 на АЕЦ "Козлодуй". Общата сума възлиза на 210 млн. евро (по цени за 2004 г.) във вид на бюджетни ангажименти, отпускани на равни годишни траншове от по 70 млн. евро.
- “Преходен финансов инструмент” за развитие и укрепване на административния и съдебен капацитет за прилагането на правото на Съюза.
- Подкрепа на съществуващите политики основно в сферата на образованието, културата, социални дейности, енергетика, околна среда и научни изследвания.

Според Протокола към Договора за присъединяване на България и Румъния към ЕС, двете страни са задължени да прилагат разпоредбите на достиженията на правото от Шенген от датата на присъединяването. За да се подпомогне този процес, се създава

Инструмент за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение.

Изискването е най-малко 50% от разпределената сума да се използва за финансиране на дейности по укрепване на новите външни граници на Съюза¹⁰. При отчитането на бюджетния ефект следва да се отчете схемата на плащанията. На първия работен ден от всеки месец на съответната година се плаща една дванадесета от годишната вноска на България. Цялата сума на плащанията се използва в рамките на три години след първото плащане.

2.3. Оценка на фискалния риск

Фискалните рискове пред бюджета за периода 2007-2009 г. произтичат не толкова от възможни отрицателни шокове върху икономиката, колкото от недовършените структурни реформи и неблагоприятната демографска структура на населението.

Бюджетът е малко зависим от промените в лихвените **равнища или валутния курс** на лева спрямо щатския долар. Анализът на чувствителността на бюджетните приходи и разходи показва, че увеличение с 1 цент в курса на долара спрямо лева ще се отрази в ръст от 0.21% на дължимите суми за главници, а за лихвите от 0.34%. Тези коефициенти на зависимост се подобряват допълнително от проведените операции по обратно изкупуване на деноминиран в СПТ и евро дълг към МВФ и Световната банка на обща стойност 490.5 млн. евро. В същото време същият процент на поскъпване на долара спрямо лева води до увеличаване на приходите на бюджета от ДДС от внос с 0.3%, което компенсира нарастването на разходите по обслужване на държавния дълг. Изчислената чувствителност на разходите за лихви спрямо увеличение на 6-месечния LIBOR в евро и долари с 10 базисни пункта е съответно 0.57% и 0.11%. Трябва да се отбележи, че същественото намаление на държавния дълг през последните години сериозно ограничи дела на лихвените разходи в общите бюджетни разходи като това предполага минимален натиск върху общата фискална позиция в резултат на по-високи лихвени равнища на международните финансови пазари. Паралелното намаление и на държавногарантирания дълг до 2.4% от БВП и 7.5% от общия държавен дълг в края на 2005 г. означава, че потенциалното реализиране на тези гаранции няма да има съществено значение за изпълнението на бюджета, тъй като евентуалното увеличение на разходите за лихви се оценява на 50 млн. лева или 0.1% от БВП в най-лошия случай.

При разглеждане на рисковете пред бюджетната прогноза следва да се отчете **отрицателният ефект за приходната част на бюджета** в размер на 420 млн.лв., в резултат на хармонизиране на Закона за данък върху добавената стойност с европейските директиви (еднократна загуба от едномесечно забавяне на внесения ДДС по вътреобщностни придобивания, отпадане на облагането на автомобили втора употреба, разширяване на обхвата на ползване на данъчен кредит и др.), както и допълнителната загуба в приходите от мита, поради либерализирането на търговията. Напълно реалистична е опасността през следващата година размерът на загубите на приходи да се удвои спрямо горната оценка в резултат на промените в режима на облагане с ДДС и началния етап на административното сътрудничество на нашата приходна администрация със съответните администрации на страните-членки. Ето защо принципът на предпазливостта в прогнозата налага да се разчита на един по-консервативен подход при планиране на приходната част на бюджета за 2007 г.

¹⁰ Това означава, че останалата част (най-много 50% от общата сума) може да се използва за неутрализиране на евентуален негативен бюджетен ефект от присъединяването.

От гледна точка на фискалните рискове **реформите в областта на здравеопазването и социалното осигуряване** имат съществено значение. Слабото управление на болниците продължава да генерира просрочия, които достигат до 0.1% от БВП в края на 2005 г., въпреки отпуснатите допълнителни средства в средата на годината. Останали са непокрити около 150 млн. лева. Вероятното решение е отлагане на плащанията през тази и следващата година, а кредиторите да сключват договор с всяка една болница поотделно по схема, по която ще се покриват старите задължения. Вземат се мерки за подобряване на разходването на средствата в сектора чрез смяна на управлението в редица болници, както и чрез прехвърляне на тяхното финансиране изцяло към здравната каса. Това се очаква да подобри контрола върху изразходването на бюджетните ресурси и да въведе стриктна фискална дисциплина в сектора. Въпреки това, трябва да се има предвид, че ефективността на прилаганите мерки все още не е доказана, което означава, че трупането на просрочени задължения може да продължи заедно с последващия натиск върху държавния бюджет да предостави допълнителни ресурси за тяхното погасяване.

Пенсионната система също представлява източник на риск за бюджета, както в близък, така и в дългосрочен план, тъй като тя все още разчита на значителни по размер субсидии и трансфери от централния бюджет. Балансирането на бюджета на първия стълб, планирано първоначално за 2007-2008 г., така и няма да се получи и беше неколкостранно измествано назад във времето поради налагането на административни мерки като увеличаване тавана на пенсиите. Състоянието на фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване ще се влоши допълнително през тази година поради намалението на социалноосигурителните вноски с 6 процентни пункта, което се очаква да доведе до загуба от около 600 млн. лева. До края на разглеждания период намалението на вноската се очаква да има и положителни резултати върху приходите на системата чрез изваждане на светло на част от сивата икономика и подобряване на съотношението осигурени лица-пенсионери. Въпреки това дефицитът на пенсионната система ще се увеличи значително и ще нарасне зависимостта ѝ от финансиране от централния бюджет, което в дългосрочен план не е устойчиво състояние.

Не на последно място трябва да се спомене необходимостта да се заделят бюджетни ресурси за финансиране на **губещи държавни предприятия** като БДЖ. Взетите мерки за оздравяване на компанията под PAL заема от Световната банка успяха да доведат до премахване на нуждата от бюджетни средства за покриване на оперативните ѝ загуби, но все пак намалиха техния размер. Субсидиите за БДЖ достигат 0.2% от БВП годишно и те могат да бъдат от значение, имайки предвид необходимостта да се съкратят разходите поради нуждата от реализиране на излишък през тази и следващата година, както и да се осигурят средства за национално кофинансиране на европейски проекти след 2007 година. Засега се декларират намерения да се наложат твърди бюджетни ограничения пред БДЖ с цел да се въведе финансова дисциплина. Прекратяването на субсидирането за компанията от бюджета, обаче, е вероятно да доведе до просрочия при изплащането на заплати и социалноосигурителни вноски на работещите, т.е. в крайна сметка пак до загуба за консолидирания бюджет. По тази причина, реализирането на тези намерения на практика ще изисква твърда политическа воля поради социалното значение на БДЖ като голям работодател и факта, че тя все пак е държавно предприятие и отговорност на правителството.

Носители на големи по обем задължения и съответно вземания са предприятия от енергийния и транспортен сектор, т.е. предприятия, свързани с предоставянето на задължителни обществени услуги от общ икономически интерес - топлоснабдяване, газоснабдяване, железопътни транспортни услуги и други. Същевременно, някои от

тези предприятия, като например “БДЖ” ЕАД, “Топлофикация София” АД и “Топлофикация Перник” ЕАД са ползватели - бенефициенти по държавно гарантирани заеми. Това обстоятелство създава известен риск и затруднения при акумулирането на достатъчно собствени оборотни средства за обслужване на кредитните задължения към международните кредитни институции и потенциален фискален риск от активиране на държавните гаранции.

За ограничаване на този риск и в изпълнение на законовите разпоредби, свързани с държавните помощи и държавното финансово подпомагане за периода 2007-2009 г. не отпада необходимостта от предоставяне на бюджетни средства под формата на субсидии за нефинансовите предприятия от реалния сектор.

Въпреки ниската чувствителност на бюджета към шокове в краткосрочен план, са предвидени **механизми за реакция** на подобни неблагоприятни импулси, като те са съсредоточени в разходната част. Това са специалният резерв, заложен да финансира извънредни разходи и структурни реформи, в размер на 0.6-0.7% от БВП, и разпоредбата, позволяваща да се отпуснат само 93% от разходните тавани на разпоредителите с бюджетни кредити. Последната осигурява допълнителен буфер от около 3% от БВП, който може да се използва за ограничаване на правителственото потребление и частично да компенсира натиска от ръста на частното потребление върху дефицита на текущата сметка и инфлацията.

2.4. Основни насоки на бюджетната политика

Тази част адресира всички изведени по-горе предизвикателства, като на тази база се дефинират насоките на бюджетната политика. Основни ръководни принципи за бюджетната политика са тези за поддържане на стабилни публични финанси и за насърчаване ефективното разпределение на ресурсите чрез:

- Поддържане на стабилна макроикономическа среда и изпълнение на Маастрихтските критерии за влизане в Еврозоната.
- Поддържане на средносрочна фискална стабилност, основаваща се на строга финансова дисциплина в публичния сектор.
- Оптимално насочване на европейските фондове, така че да се постигне дългосрочен положителен ефект за производителността и икономическия растеж. Намаляване на текущите за сметка на капиталовите разходи в бюджета.
- Провеждане на консервативна и достатъчно гъвкава фискална политика, чрез която своевременно и надеждно да се реагира на външни и вътрешни рискове, които могат да дестабилизируют икономиката; поддържане на определено, целево ниво на фискалния резерв.

Правителството е изразило ясно своите политически намерения в приетата коалиционна Програма за управление на правителството на европейската интеграция, икономическия растеж и социалната отговорност. Основните приоритети са насочени към решаване на проблемите, произтичащи от демографските тенденции, структурните предизвикателства, които са свързани с цялостното икономическо развитие - реалната конвергенция на икономиката ни към средните стойности за ЕС, стремежа към общо подобряване на средата на живот на българските граждани.

Тези приоритети обхващат основните сфери на развитие на страната и е важно те да бъдат балансирано таргетираны във времето най-вече от гледна точка на ограничените

финансови възможности на бюджета и необходимостта от запазването на устойчива макроикономическа политика. Общият консенсус тук е изключително важен, защото от обединеността и разбиранията на всеки един член на правителството зависи напредъка, който ще отбележим и качеството на резултатите.

По отношение **поддържането на устойчива фискална позиция и създаване на условия за висок икономически растеж** правителството е дефинирало няколко основни аспекта за макроикономическата рамка, в която да се работи.

По отношение на данъчната политика не следва да се допуска силно отклонение от консерватизма, най-вече поради чисто макроикономическите ефекти, наблюдавани в страната ни. Силно влошената текуща сметка не бива да бъде подценявана.

Постигането на целевите нива на фискалния резултат през следващата година ще бъде голямо предизвикателство и изисква вземането на твърдо политическо решение по няколко въпроса:

- По отношение на насоките на данъчната политика, респективно минимизиране на загубата на бюджетни приходи. Съществуват обективни предпоставки за въздържане от по-съществени данъчни преотстъпвания в условия на повишена несигурност на бюджетните прогнози в първата година на ефективното ни членство в Общността.
- По отношение гъвкавостта на управлението на средствата от ЕС и отговарящото на тях съфинансиране.
- По отношение на готовността на правителството да адаптира досега прилаганите политики в публичния сектор с новите, произтичащи от присъединяването към Европейската общност политики.

С оглед отговор на тези задания и хармонизиране с европейските изисквания са предложени следните аспекти на данъчната политика:

1. Запазване ставката на ДДС на сегашното ниво.
2. Намаление размера на данъчната ставка по закона за корпоративното подоходно облагане от 15% на 12%.
3. Продължаващо хармонизиране на акцизните ставки с европейските.
4. Запазване на здравноосигурителните вноски на 6%. Увеличаване на осигурителните вноски, изплащани от държавата за децата до 18 години от 0,5% на 3%.

Реално оценка за насоките на данъчната политика може да се направи след втората половина на годината, когато могат да се анализират ефектите от значителните промени реализирани от началото на 2006 г. в тази област (стартиране на НАП, намаляване на социално-осигурителната тежест, увеличение на акцизите и др.).

В следствие за 2007 г. очакваните постъпления възлизат на 41,4% от БВП, докато разходите са фиксирани на 40,7%, като е заложен бюджетен излишък в размер на 0,8%. Вноската на България в бюджета на Общността е включена в тези числа (тя възлиза на 1,2% от БВП). Считаме, че от икономическа гледна точка, вноската на страната не би повлияла пряко и в краткосрочен план на вътрешното търсене, но същевременно при тези параметри фискалната политика няма да съдейства за смекчаване на дефицита по текущата сметка на платежния баланс.

Планира се промяна на механизма на определяне на работната заплата. Въвеждането на децентрализиран модел на заплащане е възможно при започване на реформи в секторите и програмното бюджетиране. При запазване на традиционния подход, предлагаме средногодишният ръст да бъде обвързан с производителността на труда в икономиката, с оглед осигуряване на силна и конкурентноспособна икономика, висок икономически растеж и стабилна макроикономическа среда, от една страна и определени социални очаквания и правителствени ангажименти, от друга страна.

Най-голямата опасност пред запазването на посочените тавани на разходите през следващите години е свързана с изплащане вноската в бюджета на ЕС от 1,2% от БВП и усвояването на допълнителните 1-2% от БВП европейски средства, които ще преминават годишно през бюджета, включително осигуряването на необходимото съфинансиране. Тези пари са насочени към определени сектори, което ще наложи да се “изтегли” ресурс от други, неполучаващи европейски пари, именно поради общото ограничение за таван на разходите. Предвид високото ниво на публичните разходи в момента, от изключителна важност е умението на правителството да замести съществуващите разходи с европейски фондове, т.е. да реструктурира бюджета по най-ефективен начин и да максимизира усвояването на европейските фондове. Необходимостта от реструктуриране става още по-наложителна в светлината на растящите социални разходи, свързани с процеса на застаряване на населението и със сравнително високата безработица. За 2007 г. за усвояването на новите потоци от ЕС, вкл. и за съответното допълващо и ко-финансиране, са предвидени средства в размер на 1 074,3 млн.лв. или 2,1% от БВП. Прогнозата е сравнително консервативна и съобразена с капацитета на страната да абсорбира външни финансови ресурси.

Най-голям получател на средства е сектор селско стопанство. Възможностите за абсорбиране на ресурс в сектора създават сериозен риск пред стабилността на бюджета за 2007г. най-вече поради нуждата от изпреварващо финансиране от бюджета (което ще се възстанови през 2008 г.) и от осигуряване на съфинансиране на част от мерките. Отчитайки възможностите на фискалната рамка предлагаме създаване на лимити за усвояване на тези ресурси в размер на 544,8 млн.лв. за 2007 г. за директни плащания и развитие на селските райони. Средствата за пазарна подкрепа са записани „под черта” и възлизат на 258,2 млн.лв. за 2007 г.

По отношение на Структурните и Кохезионния фонд на ЕС предложените реалистични нива на усвояване, вкл. за кофинансирането, възлизат на 300,9 млн.лв., а средствата за вътрешни политики през 2007 г. възлизат на 229 млн.лв.

Както се вижда от предизвикателствата описани по-горе от изключително значение е **балансираната социална политика, отчитаща силно влошените демографски характеристики на населението ни**. Разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи в бюджета за 2006 г. заемат близо 34% от общите разходи. Явно е, че проблемите в тази сфера няма да бъдат решени докато не се изработи дългосрочен план, с който да се ограничи както нарастването на плащанията, така и насочеността към получателите им. Изцяло следва да се преразгледат схемите за активна политика и подпомагане с оглед повишаване ефективността и ефикасността от използването на средствата по тях.

Един от основните инструменти за подобряване на ситуацията следва да бъде активната политика за повишаване на квалификацията и насърчаване на заетостта. Създаването на нови работни места изисква насърчаване на инвестиционната активност и стимулиране на малките и средните предприятия. Предлагаме също така да се обмислят мерки за

прилагане на по-гъвкави форми на заплащане на труда чрез промени в трудовото и осигурителното законодателство.

На практика в Общите насоки на икономическата политика за периода 2005-2008 г. препоръчани от Европейската комисия са дефинирани обобщените европейските стремежи по отношение на заетостта и е препоръчително да се възползваме от този документ¹¹.

Качество на публичните финанси, реструктуриране на държавните разходи, инвестиционно ориентиран икономически растеж. В контекста на бюджетните дискусии все по-голяма значимост трябва да придобива концепцията за "качество на публичните финанси". "Качеството" - като инструмент за гарантиране ефективно и ефикасно използване на ресурсите в рамките на общото бюджетно ограничение, насочено към повишаване потенциала за растеж на икономиката. Водещото до повишаване растежа и ефективността, реструктуриране и управление на публичните разходи и приходи, е основното политическо предизвикателство с очевидно изразени макро и микроикономически въздействия.

На базата на ограниченията, заложи в бюджета в средносрочен хоризонт е необходимо да се извърши преглед на секторите, да се актуализират политиките и мерките за тяхното развитие, да се идентифицира нуждата от реструктуриране, там където е необходимо, и да се предприемат необходимите стъпки за реформи.

Необходимо е да се вземат решения относно големината и приоритетността на отделните сектори, а така също и за приоритизиране в рамките на отделните сектори. Една от възможностите за облекчаване на разходите при преразглеждането на вътрешносекторните приоритети е развитие на партньорството между публичния и частния сектор. Държавата може да прецени предоставянето на част от предлаганите от нея услуги на частния сектор, да стимулира бизнеса и да получава своя дял от общите ползи. В тази връзка предлагаме министерствата да анализират възможностите за това и да предложат проекти за реализиране чрез партньорство "публичен - частен сектор".

Качеството на публичните финанси, следва да се разглежда в няколко основни аспекта:

- Моделът на **образованието** чрез преминаване от ресурсно-ориентиран към резултатно-ориентиран модел; обвързване нивото на разходите с качеството на образователния продукт; децентрализация и автономия на училищата; оптимизация на училищната мрежа. Тези структурни промени трябва да засягат и сферата на висшето образование и науката.
- Осигуряването на по-висока прозрачност и ефективност при управлението на средствата за **здравеопазване** може да се постигне чрез прилагане на подходящи стимули в механизма за финансиране на болничната помощ, изграден на принципа на конкуренция между лечебните заведения, като се управляват резултатно разходите и съответно се контролира тяхната ефективност. Въвеждането на гарантиран минимален пакет, заплащан от НЗОК, въвеждането на доплащане за болничната помощ и гарантирането на финансовата автономност на болниците могат да бъдат положителни мерки за подобряване разпореденето на болниците с финансовия ресурс. Приоритет следва да остане реформата на болничния сектор чрез оптимизация, реструктуриране на болничната мрежа и приватизация.

¹¹ Виж стр. 25

- Възможност за реструктуриране съществува при разходите за **отбрана, вътрешен ред и сигурност**. Общите нива на тези разходи, които заемат едни от първите места по размер сред страните от Централна и Източна Европа, не следва да бъдат увеличавани. В рамките на съществуващото ниво, обаче следва да се обмислят редица стъпки за постепенно увеличаване дела на капиталовите за сметка на текущите разходи.
- Като част от подготовката за присъединяване към ЕС България трябва да приеме политика в **земеделieto** и институционална рамка, които да бъдат напълно съвместими с общата земеделска политика на ЕС. В този смисъл правителството ще трябва да вземе няколко стратегически решения, свързани с избор на мерки за подпомагане доходите на земеделските стопани и схема за директна финансова подкрепа, възможните допълнителни плащания по признак регионалност, схеми на плащане, критерии за достъп и трансфери по различните схеми. При вземането на тези решения правителството трябва да отчита и фактора ефективност, тъй като в дългосрочен план само по-високата ефективност и конкурентноспособност могат да осигурят устойчивост на по-нататъшното развитие и добруване на земеделския сектор.

Бюджетната и административна реформа, които следва да подкрепят изпълнението на тези мерки в публичната сфера са разгледани в следващата част.

2.5. Насоки на бюджетната реформа

Основните цели на бюджетната реформа са свързани с постигането на ефективно действаща средносрочна рамка на разходите и утвърждаването на програмното бюджетиране във всички фази на бюджетния процес – планиране, изготвяне, приемане, изпълнение, отчитане и контрол, както и напредък на процесите, свързани с финансовата децентрализация.

Програмното бюджетиране е инструмент осигуряващ гъвкавост, изразяваща се в прилагането на децентрализиран модел по отношение на определянето на програмите и мерките и съответните разходи по тях в рамките на политиките, по които съответният разпоредител има ангажменти и носи отговорност за тяхното реализиране.

Към момента общо девет министерства участват в процеса на разработване и представяне на програмни формати на бюджети. Това са Министерство на околната среда и водите (първи пилотен проект през 2002 г.), Министерство на транспорта (от 2005 г.), Министерство на труда и социалната политика (от 2005 г.), Министерство на образованието и науката (от 2005 г.), Министерство на икономиката и енергетиката (от 2005 г.), Министерство на регионалното развитие и благоустройството (от 2006 г.), Министерство на културата (от 2006 г.), Министерство на здравеопазването (от 2006 г.) и Министерство на земеделieto и горите (от 2006 г.). През 2005 г. пилотен програмен бюджет разработи и Министерството на младежта и спорта, което въпреки последващото си преобразуване в Държавна агенция за младежта и спорта към Министерски съвет запазва статут на първостепенен разпоредител с бюджетни кредити и ще продължи да разработва собствен програмен бюджет. От друга страна с вече приетото от Министерския съвет Решение № 70 на Министерския съвет от 2006 т. за бюджетната процедура за 2007 г., изм. с РМС № 392 от 2006 г. се регламентира обхващането на всички министерства в процеса на програмното бюджетиране, което означава, че с проекта на Закон за държавния бюджет на Република България за 2007 г.

в Министерски съвет ще бъдат внесени за разглеждане и програмните бюджети на всички министерства.

През тази година се прави една от най-значителните крачки в реформата по отношение въвеждането на програмно бюджетирание - всички министерства ще изготвят тригодишни програмни бюджети, вземайки под внимание политиката за консолидирания сектор. Това ще бъде направено още на втория междинен етап от разработване на тригодишната бюджетна прогноза – при подготовката на разходните тавани. Едно от изискванията е утвърдените бюджети за 2006 г. също да бъдат преработени по програмен начин, така че да послужат като база за по-нататъшното планиране.

Продължават усилията за оптимизиране на публичния сектор, рационализиране и повишаване ефективността на публичните разходи и усъвършенстване на средносрочното планиране и фискалната прозрачност. Съгласно § 74 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за държавния бюджет за 2006 г. всички министри са длъжни да направят преглед и да предложат за одобрение от Министерския съвет оптимизационни планове на структурите и числеността, включително и на разпоредителите с бюджетни кредити от по-ниска степен към тях.

Стъпка в реализацията на бюджетната реформа са и направените последни изменения и допълнения на Закона за устройството на държавния бюджет. Те са в отговор на направените препоръки и предложения за хармонизиране на нормативната уредба на страната с цел покриване на критериите и подобряване и усъвършенстване на правната рамка в областта на бюджета и поетите ангажименти на Република България в преговорния процес за присъединяване към Европейския съюз.

Бюджетната реформа е насочена към усъвършенстване на бюджетния процес, с цел да се постигне устойчива средносрочна бюджетна рамка. Това ще спомогне за рационализиране на водената фискална политика, защото по своето естество повечето проекти и програми обхващат период, по-дълъг от една година и следователно трябва да се планират в средносрочен план. Ефективното усвояване на средствата от ЕС допълнително засилва нуждата от многогодишно планиране на разходите. За да се постигнат обаче резултатите от реформата е необходимо да са налице няколко предварителни условия. Като начало, участниците в бюджетния процес следва да осъзнаят необходимостта от поддържане на устойчива и предвидима средносрочна фискална рамка. Отговорностите и ролята на отрасловите министерства при подготовката и изпълнението на отделните бюджети ще се засилва. Това поражда необходимост от повишаване на административния капацитет, за да могат ПРБК да отговорят на предизвикателствата, свързани с новите бюджетни процедури. Заедно с горепосочените мерки, се предвижда да се извърши цялостен преглед на бюджетното законодателство и реформата да бъде съпътствана от промяна в законодателната бюджетна рамка, която ще дефинира променените функции и отговорности в бюджетния сектор.

Финансова децентрализация

Финансовата децентрализация определя насоките за разпределение на правомощия и финансови ресурси между централното и местното равнище на управление, целящи по-ефективното и качествено предоставяне на публични услуги на гражданите.

Правомощията по приходите визират: собствените приходи и възможностите за увеличаване на собствената приходна база чрез предоставяне на нови приходоизточници; придобиването на финансови ресурси от управление и

разпореждане със собственост; възможността за организиране, събиране и използване на финансови средства от потребителите/местната общност; планирането и администрирането на собствени приходи; участие на местните органи на власт при определянето на механизми за субсидиите и другите трансфери от централната власт - размер и критерии за разпределението им; степента на свобода за използването им; както и възможностите за кредитиране.

Разходните правомощия се свързват с възможността за: планиране на разходите, самостоятелни решения за използването на икономии от средства и/или преходен остатък; наличие на инвестиционни ресурси; делегиране на средства на външни изпълнители; финансов контрол за използването на средствата.

В съответствие с по-големите си правомощия, общините приеха наредби, с които регламентираха провежданата местна финансова политика. Разработена бе система за мониторинг и оценка на финансовата децентрализация, като Министерският съвет ежегодно приема доклад за резултатите от провежданата реформа в местното самоуправление.

Промените във взаимоотношенията между централната и местните власти доведоха до подобряване на финансовото състояние на общините. Увеличи се размерът на собствените им приходи. Държавните трансфери станаха по-прозрачни, по-обективни и предвидими. Наблюдава се увеличаване на собствените приходи, както и на привлечените средства, които общините насочват за инвестиции.

Важен резултат от реформата е засиленото участие на местните власти в обсъждането и решаването на финансови и други проблеми във взаимоотношенията между властите. За пръв път през 2006 г. бе подписана и тригодишна (средносрочна) програма за ефективно взаимодействие между МФ и НСОРБ.

III. ДАЊЧНА ПОЛИТИКА. БЮДЖЕТНИ ПРИХОДИ ЗА ПЕРИОДА 2007-2009

Прогнозата за приходите за разглеждания период, показана в таблицата, е направена в съответствие с цялостната данъчна стратегия на правителството, макрорамката, очакваните промени в данъчните закони, свързани с бъдещото членство на РБългария в ЕС, както и тенденциите на постъпленията в бюджета през последните отчетни периоди.

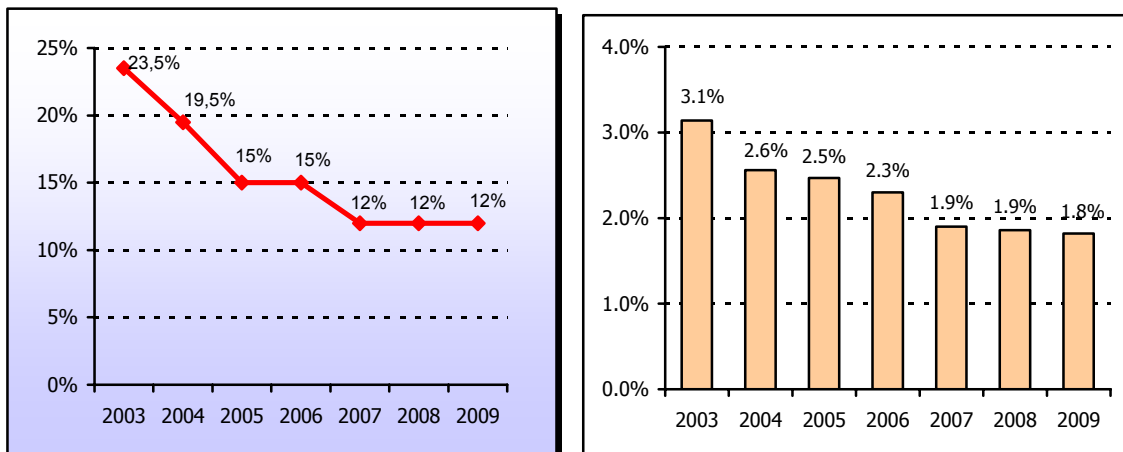
Таблица №9 Приходи на консолидирана база за периода 2006-2009 г.

млн. лв.	2006		2007		2008		2009	
	програма	%БВП	прогноза	%БВП	прогноза	%БВП	прогноза	%БВП
ОБЩО ПРИХОДИ	18 258.0	40.0	21 151.0	41.4	23 005.7	41.4	25 038.0	41.3
Данъчни приходи	15 049.0	33.0	16 956.2	33.2	18 047.6	32.5	19 233.1	31.8
<i>Преки данъци</i>	6 174.5	13.5	6 916.8	13.6	7 549.0	13.6	8 045.6	13.3
Корпоративни данъци	1 051.3	2.3	1 067.0	2.1	1 230.3	2.2	1 333.3	2.2
- от нефин. предприятия	921.1	2.0	942.0	1.8	1 062.6	1.9	1 147.6	1.9
- финансов сектор	130.2	0.3	125.0	0.2	167.7	0.3	185.7	0.3
Данък върху доходите на физическите лица	1 040.0	2.3	1 139.4	2.2	1 286.5	2.3	1 335.5	2.2
Приходи на осигурителните фондове	4 083.2	9.0	4 710.4	9.2	5 032.2	9.1	5 376.8	8.9
- ДОО, ПКБ, УПФ и ФГВРС	3 043.2	6.7	3 495.2	6.8	3 663.2	6.6	3 905.2	6.4
- НЗОК	1 040.0	2.3	1 215.2	2.4	1 369.0	2.5	1 471.6	2.4
<i>Косвени данъци</i>	8 449.4	18.5	9 538.7	18.7	9 996.6	18.0	10 671.5	17.6
ДДС	5 509.5	12.1	6 243.0	12.2	6 478.3	11.7	6 844.2	11.3
Акцизи	2 582.2	5.7	3 041.7	6.0	3 225.3	5.8	3 518.3	5.8
Мита и митнически такси	357.7	0.8	254.0	0.5	293.0	0.5	309.0	0.5
<i>Други данъци</i>	425.2	0.9	500.7	1.0	502.0	0.9	516.0	0.9
Неданъчни приходи	2 521.0	5.5	3 155.7	6.2	3 350.3	6.0	3 686.3	6.1
<i>Трансфери от БНБ</i>	150.0	0.3	170.0	0.3	170.0	0.3	170.0	0.3
<i>Други</i>	2 371.0	5.2	2 985.7	5.8	3 180.3	5.7	3 516.3	5.8
Помощи	687.9	1.5	1 039.1	2.0	1 607.8	2.9	2 118.6	3.5

1. Корпоративни данъци

Изчисленията на прогнозата на приходите от корпоративни данъци са направени при намаление на размера на данъчната ставка в закона за корпоративното подоходно облагане за 2007 г. от 15% на 12% за периода 2007-2009 г., което ще остави на разположение на бизнеса средства в размер на около 140 млн. лева.

Графика №7 Данъчна ставка и относителен дял на корпоративния данък към БВП за периода 2003-2009 г.

Приходите от корпоративни данъци в консолидирания бюджет (вкл. данък върху дивидента и доходите) по години за периода 2007-2009 г. се оценяват съответно на 1067 млн. лв., 1 230.3 млн. лв. и 1 333.3 млн. лева.

Нефинансови предприятия

Корпоративният данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с идеална цел и данък в/у дивидента и доходите) за 2007 г. се оценява в размер на около 942 млн. лв., през 2008 г. – 1 062.6 млн. лв., през 2009 г. – 1 147.6 млн. лева. При изготвянето на разчета са отчетени следните фактори:

- ✓ Намаляване на ставката на корпоративния данък от 15% на 12%.
- ✓ Постъпленията през 2007 г. от годишното приключване на финансовата 2006 г. се очаква да са в по-висок размер от тези през 2006 г., поради повишаване на събираемостта от страна на данъчната администрация, и излизане на светло на голяма част на фирмите от сивата икономика в резултат на ниският размер на данъчната ставка.
- ✓ Очакваното изпълнение на приходите от корпоративни данъци в консолидирания бюджет за 2006 г.
- ✓ Увеличение на облагаемата печалба с прогнозния ръст на номиналния БВП за периода 2007-2009 г.
- ✓ Предоставяне на данъчно облекчение за фирмите, инвестиращи в райони с висока безработица.

- ✓ В резултат на прилагане на **директивите на ЕС** в областта на корпоративното подоходно облагане от 1-ви януари 2007 г. ще се промени режимът на облагане на дивидентите и ликвидационните дялове, в резултат на което приходите от данък в/у дивидента и доходите ще намалееят.

Финансови институции

Корпоративният данък от финансовите институции (включително корпоративен данък от застрахователни дружества) за периода 2007-2009 г. се оценява съответно на 125.0 млн. лв., 167.7 млн. лв. и 185.7 млн. лева.

При изготвянето на оценката е отчетен ръст на печалбите в банковия сектор в резултат на кредитната експанзия, и разширяването на пазарните дялове на този сектор.

Други данъци по ЗКПО

Приходите от други данъци постъпват при облагане:

- данък върху социалните разходи;
- данък върху представителните разходи;
- данък върху даренията и спонсорството;
- данък върху разходите за поддръжка, ремонт и експлоатация на превозни средства.

2. Данъци върху доходите на физическите лица

По отношение политиката на облагане доходите на физическите лица за периода 2007-2009 г. е запазена тенденцията за намаляване данъчната тежест върху всички подоходни групи. Като целта е освен намаление на данъчната тежест, да бъде постигнат и ръст при номиналните и реалните доходи за потребление на населението.

Предложена е нова скала за облагане доходите на физическите лица като в сравнение с 2005 г., тя е опростена, като е премахнат етажът от 250 до 600 лева. При тази нова скала необлагаемият минимум от 180 лв. през 2006 г. е увеличен на 200 лв. за 2007 г. и 220 лв. за 2008 и 2009 г. Ставките са, както следва: 20% за доходи между необлагаемия минимум и 600 лв. и 24% за доходите над 600 лева. Размерите и съотношението на вноските работодател/работник са в съответствие с Кодекса за социално осигуряване и са, съответно: 60/40 за 2007 г., 55/45 за 2008 г. и 50/50 за 2009 г. Ефектът от промяната в скалата е намаляване на постъпленията в бюджета със 90 млн. лв., които остават на разположение на населението.

При изготвяне на прогнозата за постъпленията от данъците върху доходите на физическите лица за периода 2007-2009 г., са отчетени следните основни фактори:

- ⇒ ръстът на работната заплата за страната. За бюджетния сектор политиката по доходите включва нарастване с 8% от средата на 2007 г., 2008 г. и 2009 г.
- ⇒ броят и видът на патентните дейности и заетите при извънтрудови правоотношения;

⇒ ефектът за бюджета от семейното подоходно облагане, като са запазени сегашните размери на приспаданията от годишната данъчна основа в зависимост от броя на децата.

От данъците по ЗОДФЛ през разглежданите години се предвижда да постъпят съответно 1 139.4 млн. лв., 1 286.5 млн. лв. и 1 335.5 млн. лева. Тази прогноза отразява гореизброените фактори, както и тенденцията от последните години за прилагане на мерки в областта на облагането на доходите на физическите лица, които са насочени към намаляване на данъчната тежест и увеличаване на реалния разполагаем доход на заетите лица.

3. Данък върху добавената стойност

Основни фактори, които влияят върху формирането на прогнозите за данъка върху добавената стойност, са brutният вътрешен продукт и неговата структура по елементи на крайно потребление, валутният курс, инфлацията. Постъпленията по ДДС се формират от:

- внос от трети държави не-членки на ЕС;
- сделки в страната и вътреобщностни придобивания;
- министерства и ведомства.

Във връзка с предстоящото присъединяване на Република България към Европейския съюз и необходимостта от хармонизация на българското данъчно законодателство с изискванията на европейските директиви в областта на косвеното облагане се дефинират две нови понятия – вътре-общностна доставка, която замества досегашния режим износ за държавите-членки, и вътре-общностно придобиване, което замества досегашния режим внос от държавите-членки. Ето защо в проекта за приходите от ДДС за 2007 г. постъпленията от внос от страни-членки на ЕС, се трансформират в постъпления от вътреобщностни придобивания.

Таблица №10 Приходи от ДДС за 2006 и 2007 г., млн.лв.

	База 2006	Проект 2007*
ДДС от внос	5 345.0	2 928.0
в т.ч. от държави членки на ЕС	2 900.0	0.0
ДДС от сделки в страната	300.0	3 285.0
в т.ч. вътре-общностни придобивания*	0.0	2 950.0
ДДС от министерства и ведомства	35.0	30.0
ДДС – консолидиран бюджет	5 680.0	6 243.0

За 2007 г. данъчната основа от внос е 29 390 млн. лв., а приходите от ДДС (общо от внос от трети страни и вътреобщностни придобивания от държави-членка на ЕС) се очаква да са 5 878 млн. лв. Само 49.8% от тези приходи ще бъдат събрани на митниците като внос от други държави-нечленки на ЕС, което представлява 2 928 млн. лева.

Разчетите са изготвени при курс на долара 1,55 лв. и цена на суров петрол 60\$ за барел. Отразен е отрицателният ефект за бюджета в размер на 420 млн. лв., в резултат на хармонизиране на ЗДДС с европейските директиви (еднократна загуба от едномесечно

забавяне на внесеня ДДС по вътреобщностни придобивания, отпадане на облагането на автомобили втора употреба, разширяване на обхвата на ползване на данъчен кредит и други).

Изчисляване на приходите от сделки в страната и вътреобщностни придобивания

Приходите по този параграф са силно зависими от сумите на ефективно внесеня данък и възстановения данъчен кредит.

За 2007 г. се прогнозира ефективно внесенят ДДС да се увеличи с 8.3% спрямо 2006 г. (с ръста на крайното потребление). От този параграф се извършва възстановяване на износители и други, като ефективно възстановения данък варира около 70% от декларирания. При така направените допускания касовите постъпления се очаква да достигнат 335 млн. лева. Ръстът спрямо 2006 г. е 11.2%, защото отчита и ръстът на цените на стоките от 4.4%. Включени са и допълнително 2 950 млн. лв. от вътреобщностни придобивания от държави-членки на ЕС и приходите от този параграф ще достигнат 3 285 млн. лева.

Прогнозираните постъпления от 6 243 млн. лева могат да се постигнат при ефективна събираемост от 92%. Очакваната ефективност за 2006 г. е 91.5%.

Прогноза за приходите от ДДС за 2008 и 2009 година.

В макрорамката за този период се предвижда ръст на крайното потребление от около 5% и ръст на вноса около 12%.

На база на тези нарастващи темпове на основните компоненти, от които зависят приходите от ДДС, може да се очаква постъпленията през 2008 г. да достигнат 6 478.3 млн. лева.

Запазвайки същите условия на събираемост и другите международни фактори за целия разглеждан период, прогнозата за приходите от ДДС през 2009 г. е 6 844.2 млн. лева.

В тези изчисления и прогнози са отразени всички ефекти и изменения от предстоящото присъединяване на България в Европейския съюз и са съобразени с изискванията на европейските директиви в областта на косвеното облагане.

4. Акцизи

Промените в Закона за акцизите са ориентирани към хармонизация на българското законодателство с това в Европейския съюз.

През 2007 г., в съответствие с договорения с Европейската комисия график за промените в нивата на акцизните ставки, се предвиждат следните промени в ставките на някои видове горива:

- увеличаване на акциза на оловния бензин от 670лв./1000л. на 830лв./1000л.;
- увеличаване на акциза на без оловния бензин от 530лв./1000л. на 585лв./1000л.;
- увеличаване на акциза на газьола от 430лв./1000л. на 485лв./1000л.;
- увеличаване на акциза на керосина от 430лв./1000л. на 485лв./1000л.

Действащото към момента законодателство в страната не включва облагането на електрическата енергия, въглищата и кокса, както е в страните членки на ЕС. Република България е поела ангажимент да въведе акциз за тези стоки през 2007 г. със следните ставки:

- За електрическата енергия използвана за индустриални цели – 0.001 лв. за 1 киловат час (kWh);
- За въглищата използвани за индустриални цели – 0.30 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- За въглищата използвани от домакинствата – 0.15 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- За кокса използван за индустриални цели – 0.30 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- За кокса използван от домакинствата – 0.15 лв. за 1 гига джаул (GJ).

При определянето на приходите от акцизи от сделките в страната са взети предвид очакваните обеми на потребление на основните акцизни стоки – горива и тютюневи изделия, законодателните промени и други фактори. През 2007 г. ставките на цигарите, пивото и спиртните напитки няма да бъдат увеличавани, което ще доведе до ръст на потреблението на цигари и на пиво и спиртни напитки. От особено значение за постъпленията от акцизи е бизнес-политиката на основните данъкоплатци – “Лукойл Нефтохим” - Бургас АД и “Булгартабак - Холдинг” АД.

Увеличаването на размера на акциза на бензините, газьола и керосина ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 145 млн. лева.

Въвеждането на акциз за електрическа енергия, въглища и кокс ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 27,0 млн. лева.

Прогнозата на *приходите от акцизи от сделки в страната* е 2 385.8 млн. лева.

Предвижданите нетни *постъпления на акцизи от внос* са в размер на 655.9 млн. лева.

Динамиката на вноса е основен фактор за прогнозираните акцизи от внос. През цялата 2005 г. и началото на 2006 г. се наблюдава ръст на вноса на акцизи за всички групи стоки, като се очаква тенденцията да се запази и през 2007 г.

Очакваният общ размер на приходите от акцизи по консолидираната бюджетна програма за 2007 г. е 3 041.7 млн. лева.

През 2008 г. се предвижда увеличение на следните акцизи :

- Увеличаване на акциза на безоловния бензин: от 585 лв./1000 л. на 635 лв./1000 л.;
- Увеличаване на акциза на газьола: от 485 лв./1000 л. на 535 лв./1000 л.;
- Увеличаване на акциза на керосина: от 485 лв./1000 л. на 535 лв./1000 л.;
- Увеличение на акциза на електрическата енергия използвана за индустриални цели – от 0.001 лв. за 1 киловат час (kWh) на 0.0012 лв. за 1 киловат час (kWh);
- Увеличение на акциза на въглищата използвани за индустриални цели – 0.30 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.40 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- Увеличение на акциза на въглищата използвани от домакинствата – 0.15 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.20 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- Увеличение на акциза на кокса използван за индустриални цели – 0.30 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.40 лв. за 1 гига джаул (GJ);

- Увеличение на акциза на кокса използван от домакинствата – 0.15 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.20 лв. за 1 гига джаул (GJ).

Увеличаването на размера на акциза за бензин, газьол и керосин ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 139,2 млн. лева.

Увеличаването на размера на акциз за електрическа енергия, въглища и кокс ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 6 млн. лева.

И през 2008 г. ставките на цигарите, пивото и спиртните напитки няма да бъдат увеличавани, поради което се очаква ръст на потреблението на цигари, на пиво и спиртни напитки.

Прогнозата на приходите от акцизи от страната е 2 516.6 млн. лева.

Предвижданите нетни постъпления на акцизи от внос се очакват да бъдат в размер на 708.7 млн. лева. Динамиката на вноса на акцизи за всички групи стоки се очаква да се запази и през 2008 г.

Очакваният общ размер на приходите от акцизи по консолидираната бюджетна програма за 2008 г. е 3 225,3 млн. лева.

През 2009 г. се предвижда увеличение на следните акцизи:

- Увеличаване на акциза на безоловния бензин: от 635 лв./1000 л. на 660 лв./1000 л.;
- Увеличаване на акциза на газьола: от 535 лв./1000 л. на 565 лв./1000 л.;
- Увеличаване на акциза на керосина: от 535 лв./1000 л. на 565 лв./1000 л.;
- Увеличение на акциза на електрическата енергия използвана за индустриални цели – 0.0012 лв. за 1 киловат час (kWh) на 0.0014 лв. за 1 киловат час (kWh);
- Увеличение на акциза на въглищата използвани за индустриални цели – 0.40 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.50 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- Увеличение на акциза на въглищата използвани от домакинствата – 0.20 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.25 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- Увеличение на акциза на кокса използван за индустриални цели – 0.40 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.50 лв. за 1 гига джаул (GJ);
- Увеличение на акциза на кокса използван от домакинствата – 0.20 лв. за 1 гига джаул (GJ) на 0.25 лв. за 1 гига джаул (GJ).

Увеличаването на размера на акциза за бензин, газьол и керосин ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 78,6 млн. лева.

Увеличаването на размера на акциз за електрическа енергия, въглища и кокс ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на 7 млн. лева.

И през 2009 г. ставката на цигарите няма да бъде увеличавана, но поради предстоящото им увеличение през 2010 г. се очаква ръст на приходите от цигари с около 10% поради презапасяване в търговската мрежа с цигари със стари бандероли.

Прогнозата на приходите от акцизи от страната е 2 759.2 млн. лева.

Предвижданите нетни постъпления на акцизи от внос се очаква да достигнат 759.1 млн. лева.

Очакваният общ размер на приходите от акцизи по консолидираната бюджетна програма за 2009 г. е 3 518.3 млн. лева.

5. Мита

При присъединяване на Република България към ЕС от 1-ви януари 2007 г., трябва да се вземе предвид, че митата, получавани при внос от страните на ЕС, ще отпаднат изцяло и ще се прилага Общата митническа тарифа (ОМТ), чиито ставки на митата са по-ниски от тези в Митническата тарифа на Република България (МТРБ), поради което е необходимо да се извършат следните корекции:

- Да се изключат митата, които се предвижда да бъдат получени от внос от страните на ЕС за всички стоки.
- Да се преизчислят прогнозните мита, направени на база МТРБ, по ставките на ОМТ.

Горепосочените корекции са направени последователно и са показани на следващата таблица:

Показатели		2007	2008	2009	
<i>1. Прогнози за приходите от мита без тези от ЕС</i>					
Общо приходи от мита , в това число от:		416	473	538	
Селскостопански стоки		119	135	153	
Промислени стоки		297	338	385	
<i>2. Преизчисляване на приходите от мита по ставките на ОМТ на ЕС</i>					
Показатели	Средноаритметична ставка -%		2007	2008	2009
	на МТ РБ	на ОМТ			
Общо приходи от мита , в това число от:			254	293	309
Селскостопански стоки		22,4	108	125	131
Промислени стоки		10,6	146	168	178

На база на анализа и на направените разчети и корекции е направена следната прогноза за приходите от мита за периода 2007-2009 г. и за размера на вноската от мита за ЕС:

млн.лв.	Общо мита	ЕС вноска (75% от митата)
2007	254	191
2008	293	220
2009	309	232

6. Социално и здравно-осигурителни вноски

Здравните вноски са основен приходоизточник в здравноосигурителната система, плащани от здравно-осигурените лица. Размерът на задължителната здравна вноска се определя с годишния Закон за бюджета на НЗОК и съгласно разпоредбите на Закона за здравното осигуряване се изчислява на база доход и се поделва между работодателите и заетите лица при първоначално съотношение 4:1, което ще стане 1:1 през 2009 г. Самонаетите лица трябва също да плащат осигурителните вноски, докато вноските на лица до 18 години, на редовно обучаващи се студенти, на пенсионери, социално слабите и на някои други категории и уязвими групи се покриват от централните и местните бюджети (т.е. държавният бюджет заплаща вноските на НЗОК в тяхна полза). Безработните трябва да се регистрират като такива, за да бъдат освободени от плащане на вноските; същото се отнася и за лицата които принадлежат към "уязвимите групи", те се регистрират в регионалните подразделения на Агенцията за социално подпомагане. Като се включат всички групи, държавата заплаща вноските на около 4 милиона души, което представлява приблизително 40% от приходите от осигуровки на здравната каса.

До 2006 г. лицата до 18 годишна възраст и след нея до завършване на средното образование, се осигуряват от Републиканския бюджет в размер на 0,5 на сто от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица. За всички останали категории вноската е 6 на сто. Реално за тази категория лица се внасят минимални месечни вноски. С тригодишната бюджетна прогноза се предлага увеличаване от 2007 г. на вноската от 0.5 на 3 на сто от минималния осигурителен доход за лицата до 18 годишна възраст и след нея до завършване на средното образование.

7. Неданъчни приходи

Предвидените средства от неданъчни приходи за 2007-2009 г. по години, са както следва: 3 155.7 млн. лв., 3 350.3 млн. лв. и 3 686.3 млн. лева.

Тук се включват приходите и доходите от собственост, държавни, общински и съдебни такси, глоби, санкции и наказателни лихви, приходите от концесии, от дивидент за държавата и други.

Факторите, определящи нивото на тези постъпления са:

- При прогнозата за постъпленията от дивидент за държавата е взет предвид фактът, че голямата част от държавната собственост вече е приватизирана;
- Преструктурирането на "Булгаргаз";
- Запазване на приходите от лихви, поради високото ниво на резервите;
- Запазване размера на приходи от глоби и санкции;
- Прогнозата за приходите от концесии за периода 2007 – 2009 г. е около 30 - 40 млн.лв., като е съобразена с реалното изпълнение на тези приходи през 2005 г. Очакванията се да продължат плащанията по действащите договори за предоставени концесии за подземни богатства, морски плажове, минерални води и др.;
- Важно перо са приходите от държавни, съдебни и общински такси – възлизаци на около 1.2-1.3 млрд. лв. годишно. Техният размер зависи от промяната на

лицензионните режими с оглед отпадане ограниченията за бизнеса и от въвеждането на нов пазарно ориентиран принцип за определяне на таксите на база на цената на услугите (разходно-оправдателен).

При определяне размерите на постъпленията от неданъчните приходи са взети под внимание също така очакваният ръст в икономиката, както и ръстът на brutния вътрешен продукт.

8. Помощи

След присъединяването на България към ЕС се очаква приток на значителен финансов ресурс като безвъзмездна помощ. Основните източници са Структурните и Кохезионния фонд на ЕС. Освен това земеделието ще получи значителна подкрепа по линия на Общата селскостопанска политика.

Важно е да се направи разграничаване между нетни потоци към страната и нетни потоци към бюджета. Нетните трансфери към бюджета са само част от нетния поток към страната. При планирането на размера на помощите през следващите три години следва да се вземат в предвид реалните плащания, които могат да бъдат значително под таваните от помощи според финансовия пакет за 2007-2009 година. Причината е, че изпълнението на проектите може да обхваща повече от една година, като същевременно и капацитетът за усвояване на средствата ще нараства постепенно във времето.

Предвижданията за приходите от помощи от ЕС за периода 2007-2009 г. включват също така и безвъзмездни плащания по ангажименти от предприсъединителните инструменти – ФАР, ИСПА и САПАРД.

При правилно усвояване на средствата от безвъзмездните помощи от ЕС, те ще ускорят приближаването на България до 25-те страни-членки на ЕС по критерий БВП на глава от населението, което е и основната им цел. От друга страна, за бюджета тези приходи не водят до нетно подобряване на бюджетния баланс, защото предполагат абсорбирането им по различни програми (т.е. допълнителни разходи), както и осигуряване на национално съфинансиране.

IV. НАСОКИ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОСНОВНИ РАЗХОДНИ СФЕРИ ЗА ПЕРИОДА 2007-2009

1. Основни политики, залегнали в разходната част на тригодишната бюджетна прогноза

Таблица №11 Консолидирани държавни разходи по функции (2006 – 2009 г.)

млн. лв.	2006		2007		2008		2009	
	програма	%БВП	прогноза	%БВП	прогноза	%БВП	прогноза	%БВП
ОБЩО РАЗХОДИ И ВНОСКА В ЕС	18 258,0	40,0%	20 768,2	40,7%	22 621,3	40,7%	24 690,8	40,8%
Общо разходи	18 258,0	40,0%	20 140,3	39,5%	21 926,3	39,5%	23 959,8	39,6%
<i>Общо нелихвени разходи</i>	<i>17 596,3</i>	<i>38,6%</i>	<i>19 399,6</i>	<i>38,0%</i>	<i>21 198,2</i>	<i>38,2%</i>	<i>23 222,2</i>	<i>38,3%</i>
Текущи нелихвени разходи	14 942,0	32,8%	16 441,3	32,2%	17 991,5	32,4%	19 542,9	32,3%
Заплати и стипендии	2 784,7	6,1%	3 000,1	5,9%	3 237,6	5,8%	3 494,2	5,8%
Заплати	2 738,8	6,0%	2 952,2	5,8%	3 188,4	5,7%	3 443,4	5,7%
Стипендии	45,9	0,1%	47,9	0,1%	49,2	0,1%	50,7	0,1%
Осигурителни вноски	871,7	1,9%	888,6	1,7%	902,3	1,6%	912,5	1,5%
Издържка	3 777,6	8,3%	3 960,4	7,8%	4 262,9	7,7%	4 640,7	7,7%
Субсидии - общо	592,4	1,3%	1 115,7	2,2%	1 568,8	2,8%	2 001,7	3,3%
Субсидии	450,8	1,0%	969,6	1,9%	1 413,5	2,5%	1 841,5	3,0%
Субсидии за здравна дейност	141,5	0,3%	146,1	0,3%	155,3	0,3%	160,2	0,3%
Социално осигуряване и грижи	6 915,7	15,2%	7 476,4	14,6%	8 019,9	14,4%	8 493,7	14,0%
Пенсии	4 073,1	8,9%	4 285,7	8,4%	4 606,2	8,3%	4 878,4	8,1%
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	1 340,6	2,9%	1 420,1	2,8%	1 484,0	2,7%	1 588,9	2,6%
Здравноосигурителни плащания	1 219,2	2,7%	1 357,3	2,7%	1 412,4	2,5%	1 494,1	2,5%
Други здравно осигурителни разходи	282,8	0,6%	413,3	0,8%	517,3	0,9%	532,3	0,9%
Кредити и временна финансова помощ (нето)	100,0	0,2%	35,0	0,1%	35,0	0,1%	35,0	0,1%
Дълготрайни активи	2 221,2	4,9%	2 603,2	5,1%	2 794,3	5,0%	3 261,5	5,4%
Резерв за непредвидени и структурни разходи	333,1	0,7%	320,1	0,6%	377,5	0,7%	382,8	0,6%
- за структурна реформа и друг	15,0	0,0%	45,0	0,1%	55,0	0,1%	60,0	0,1%
- бюджет	198,1	0,4%	197,1	0,4%	212,5	0,4%	222,8	0,4%
- за стихийни бедствия	120,0	0,3%	78,0	0,2%	110,0	0,2%	100,0	0,2%
Лихви	661,7	1,5%	740,8	1,5%	728,1	1,3%	737,6	1,2%
Външни лихви	444,5	1,0%	542,7	1,1%	527,8	0,9%	537,7	0,9%
Вътрешни лихви	217,2	0,5%	198,0	0,4%	200,2	0,4%	199,9	0,3%
Вноски за бюджета на ЕС			627,8	1,2%	695,0	1,3%	731,0	1,2%

Планирането и разпределението на държавните разходи е свързано с осъществяване на рационалния избор в условията на ограничения, което предполага ефективно и ефикасно използване на оскъдните ресурси за различни и често еднакво желани цели.

Повишаване качеството на публичните финанси

Европейската комисия (Лисабон, март 2000 г.) поставя ударението върху стабилността на публичните финанси, които допринасят за ускоряване на икономическия растеж и заетостта, с други думи до т. нар. “качество на публичните финанси”. Особено важен е акцентът върху връзката между високото качеството на публичните финанси и икономическия растеж.

Другото предизвикателство на близкото членство в Европейския съюз е постигането на Маастрихтските критерии и в същото време, постигане на съвместимост с европейските регулации и размера на бюджетните разходи за инвестиции в инфраструктурата, околната среда и други сектори.

Качеството на публичните финанси в този контекст зависи от два основни фактора:

- структурата на данъчното облагане, и
- публичните разходи от гледна точка на високата ефективност на разходните механизми.

Действащите финансовите модели за финансиране на секторите, произвеждащи и доставящи основни публични услуги и блага за гражданите са недостатъчно ефективни и ефикасни /не стимулират подобряването качеството на тези блага и услуги/. Това се отнася на първо място за образователните и здравни услуги, публичния транспорт и инфраструктура, защитата на личната сигурност и собствеността на гражданите.

Съгласно новите теории за модела на ендегенния растеж инвестициите /държавните разходи/ за човешки и материален капитал дават ефект на балансиран растеж, като промените в държавната политика могат да се отразят в постоянен ръст на brutния продукт на глава от населението. Технологичният прогрес и напредъкът в познанието са определени като основни ендегенни фактори, допринасящи за ускоряване на икономическия растеж. Резултатността на инвестициите в човешки капитал на една нация определят потенциала за дългосрочно увеличение на благосъстоянието ѝ.

Държавните разходи за образование, наука, технологии и за здравеопазване са продуктивни, доколкото финансираната конкретна политика генерира високи обществени резултати. С оглед на това:

1. Образователната политика следва да осигури равен достъп до качествено образование и свободен избор на образователни услуги и високо качество на входящите ресурси в системата /преподаватели, учебници, програми/ и реструктуриране на системата, с оглед ефективното преразпределение на разходите. Моделът на финансиране е ключов компонент в системата и трябва да бъде структуриран така, че да създава стимули за непрекъснато подобряване на качеството, достъпността и ефективността на образователната услуга.
2. В средносрочен план трябва да се постигне оптимален баланс между държавния и частен сектор във финансирането на науката и технологиите, с цел повишаване качеството на научните изследвания и новите технологии.
3. Здравната политика следва да бъде продуктивна по отношение качеството на човешкия капитал. Във връзка с това е необходимо да се дефинира **минималният** задължителен пакет здравни услуги, закупуван изцяло от НЗОК и да се стимулира доброволното здравно осигуряване в частни фондове за допълнителен пакет здравни услуги. Заедно с това е необходимо въвеждане на форми на споделено заплащане (доплащане) в специализираната и болничната помощ. Реструктурирането на болниците и оптимизирането на техния брой ще рационализира използването на ценните финансови ресурси.

Въвеждане на практики за оценка на ефективността, ефикасността и резултатите от бюджетните разходи

С цел постигане на по-висок икономически растеж в резултат на извършените бюджетни разходи е необходимо значително подобрене на управлението на публичните ресурси в рамките на прилагания секторен подход. За да бъде постигната

тази цел, следва да бъдат предприети реални действия за оценка на изпълнението на поставените бюджетни цели и за измерване на ефективността и ефикасността на изразходваните бюджетни средства. Оценка на резултатите от извършените бюджетни разходи е особено съществен елемент на всяка система за управление на разходите. Изграждането и разширяването на капацитета за извършване на оценка на ефективността и ефикасността на публичните разходи е на дневен ред пред първостепенните разпоредители с бюджетни кредити /ПРБК/.

Интензивните демографски промени налагат да бъдат разработени и приложени програми за консолидиране и оптимизиране на инфраструктурата и на персонала в секторите за публичните услуги, с цел усвояване на значителните резерви за повишаване ефективността на изразходваните публични ресурси.

При оценка на резултатите от държавните разходи следва да се има предвид, че не може да се слага знак на равенство между изразходваните средства и получените публични ползи. Допълнителните финансови ресурси, изразходвани главно за по-високи заплати не кореспондират автоматично на по-високо качество на публичните услуги.

От своя страна, повишаването на ефективността и ефикасността на публичните услуги ще се индуцира чрез разработване, отчет и контрол на стойностите на определени целеви показатели, даващи информация за общото състояние и тенденцията на развитие на съответния бюджетен сектор. Показателите следва да се разработят от ПРБК в съответствие с общите цели и приоритети на тяхното развитие.

Оценяването на **ефективността, ефикасността и резултатите от политиките** в дейността на ПРБК е системен процес, който се осъществява на няколко етапа в процеса на изготвяне на тригодишната бюджетна прогноза по икономически категории и политики и подготовката на годишните бюджети. Оценка на постигнатите стойности на заложените показатели за ефективност и ефикасност съответно се извършва на основата на постигнатите параметри при изпълнението на бюджета.

Министерствата могат да извършват оценки на изпълнението на политиките в съответния сектор и отделните подсектори чрез определяне съотношението на разходите за изпълнение на политиката в системата спрямо създадените ползи за обществото с помощта на зададени целеви стойности на определени показатели.

На основата на определените целеви стойности на индикаторите за ефективност на разходите за съответния период, е целесъобразно ПРБК да изготвят прогнозна **оценка на ползите** от повишаване на ефективността на разходите. Могат да бъдат оценени възможностите за намаляване обема на разходите за получаване същия обем и качество на определен продукт или за повишаване на количеството и качеството на определена публична услуга при неизменен обем на входящите ресурси.

Изхождайки от тези базисни условия са разработени и насоките на разходната политика:

1.1. Политика по доходите

Акцент в приоритетите на правителството в годините на присъединяването на България към Европейския съюз е осигуряване на висок жизнен стандарт, високо качество на живот на гражданите, инвестиции за развитие на човешкия капитал.

В средносрочен план реализирането на активна и целенасочена политика, максимално конкретна и прозрачна, отчитаща социалното равновесие в българското общество е от

ключово значение за успешна интеграция в Европейския съюз. Тя следва да има две опорни точки – висока производителност на труда и силна конкурентноспособна икономика. Един от най-важните елементи на тази политика е политиката по доходите, като в нея съществено място заемат доходите от работна заплата.

С въвеждането през 2007 г. на програмното бюджетиране, чиято крайна цел е “постигнатият резултат”, средствата за работна заплата ще се определят чрез по-ефективен механизъм, който ще осигури и по-справедливото им разпределение в индивидуални заплати.

За периода 2007-2009 г. се прогнозира стабилни стойности на макроикономическите показатели, което позволява да се запази и развие тенденцията на повишаване равнищата на доходите от заплати.

Изключително важно е да се предприемат и мерки за стартиране на процедура за определяне на общоприемлива официална граница на бедността. Това трябва да стане с активното участие на социалните партньори, а постигнатите договорености относно методиката и периодичността за определянето ѝ да се гарантират нормативно. От границата на бедността следва да се оразмери системата за социална защита, включително и минималната работна заплата.

Отчитайки приоритетите на правителството в областта на доходите в средносрочен план се предвижда трайно нарастване на бюджетните заплати от средата на всяка година с 8% при постоянна численост от 487 хил. души. При този механизъм има нарастване на средствата за заплати през 2007 г. спрямо 2006 г. със 7.8% и през 2008 г. и 2009 г. с по 8% спрямо предходните. Предвиденото нарастване на средствата осигурява същия ръст и на средните бюджетни заплати.

1.2 Субсидии към нефинансовите предприятия

В изпълнение на Меморандума за икономическа политика и постигнатите договорености с МВФ, правителството е поело ангажимент за ограничаване сферите на субсидиране за нефинансовите предприятия от реалния сектор. Ще продължи положителната тенденция за намаляване на субсидиите и концентрирането им само в социално значими области като се осигури изпълнението на задължителни обществени услуги от общ икономически интерес.

Предвидените субсидии включват субсидии за текуща дейност за железопътния транспорт (субсидията е предназначена да компенсира разликата между приходите, които биха били получени при превоз на пътници по цени, определени от превозвача на търговски принцип и фактическите приходи по цени на превозните документи по действащата тарифа), субсидии за вътрешноградски и междуселищни пътнически превози (в т.ч. за Столична компания за градски транспорт), субсидии за Национална компания “Железопътна инфраструктура” и за “Български пощи” ЕАД.

Трансформирането на дейности от държавния към частния сектор, който традиционно е с по-висок дял на добавена стойност в брутната продукция, е важен фактор за повишаване на ефективността в разпределение на ресурсите в икономиката и за подобряване на производителността на труда.

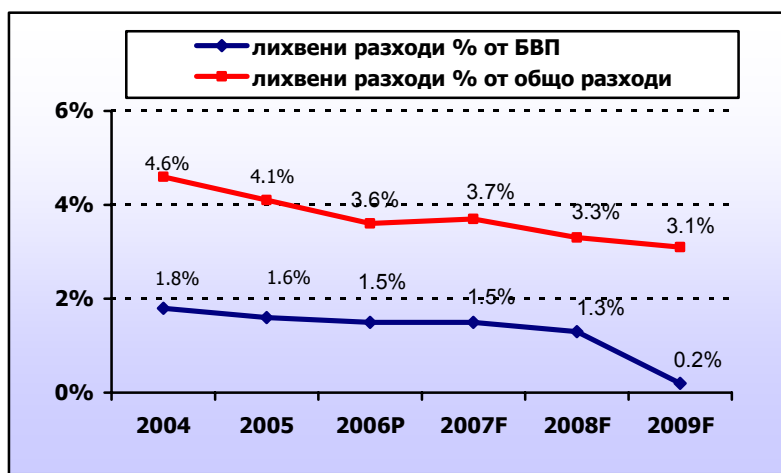
По тази категория разходи се планира усвояването на средствата от ЕС за сектор селско стопанство и част от средствата по Структурните фондове. Отчитайки възможностите на фискалната рамка лимитите (описани по-горе в доклада по източници и направления) за усвояване на тези ресурси за субсидиите възлизат на 717,4 млн.лв. за 2007 г., 1 161 млн.лв. за 2008 г. и 1 581.7 за 2009 г. Към тези средства се добавят и

намаляващите ресурси, които ще бъдат разходвани по предприєдинителните програми, които за трите години са в рамките от 76 млн.лв. за 2007 г. до 28 млн.лв. за 2009 г.

1.3 Лихвени разходи

Разходите за лихви по държавния дълг през следващите три години се очаква да не надминават размера от последните няколко години. Спрямо БВП нивото им няма да превишава 1.5%. Отчитайки структурата на дълга обаче, следва да се има предвид тяхната чувствителност към промяна в нивата на международните лихвени проценти и в съотношението долар/евро. Влиянието на тези промени върху бюджетните разходи ще бъде значително по-ниско, отколкото през последния тригодишен период, поради съществено подобрени параметри на дълга, но същите следва да продължат да бъдат отчитани.

Графика №8 Динамика на относителния дял на лихвените разходи

Източник: МФ

1.4 Капиталови разходи

Публичните капиталови разходи в България нарастват през последните години – в абсолютна стойност и като процент от БВП. През 2006 г. тяхното равнище е планирано на 4.9% спрямо БВП, което е най-високото ниво от 1998 г. насам. В предходните години публичните капиталови разходи, както и разходите за експлоатация и поддръжка, понесоха основната тежест от реструктурирането на бюджета и затягане на фискалната дисциплина.

При недоброто състояние на обществената инфраструктура и публичните активи в България, планирането на адекватно равнище на държавните инвестиционни разходи е от ключово значение за икономическото развитие. Това намалява негативните ефекти за частните инвестиции, които страдат от недостатъците в базисната инфраструктура, особено в транспортната мрежа. Освен това, за да бъдат ефикасни публичните капиталови разходи, те трябва да бъдат подкрепяни от съответни нива на разходите за експлоатация и поддръжка. Проектите, които получават държавно финансиране следва да бъдат добре аргументирани, тъй като цената на неефективните проекти може да бъде много висока.

В средносрочен план значителни усилия ще бъдат насочени към развиване на икономическите механизми за разделяне на отговорностите между правителството и частния сектор при реализирането на мащабни проекти в инфраструктура и други сфери. Публичните капиталови разходи, допълнени с финансиране от частния сектор и предприєдинителните, структурните и Кохезионния фонд на ЕС, ще бъдат насочени към сектори и проекти, които генерират високи нетни ползи за обществото. Основно могат да бъдат идентифицирани четири области в България, които ще получат основната част от евро-фондовете и които ще имат дългосрочен положителен ефект върху производителността и икономическия растеж. Тези сфери са: повишаване уменията на работната сила, земеделие, пътища и опазване на околната среда.

Пътна инфраструктура

Резкият спад на публичните инвестиции в периода на икономическо възстановяване на страната и липсата на адекватна поддръжка и рехабилитация на пътищата са сред основните причини за влошеното качество и безопасност на пътната инфраструктура. Страната е изправена пред необходимостта от доизграждане и поддръжане на базовата транспортна инфраструктура в съчетание с предизвикателството за подобряване на конкурентноспособността. Все по-интензивните връзки и търговски потоци между България и европейския пазар поставят нови предизвикателства пред пътната инфраструктура и транспорт. Подобряването на пътната инфраструктура е необходима предпоставка за интеграцията на България в европейската транспортна мрежа.

Значителна част от националната пътна мрежа все още се нуждае от модернизиране в съответствие с европейските технически стандарти и стандарти за безопасност въпреки продължаващата програма “Транзитни пътища”. По тази програма се реализират проекти за рехабилитация на пътни отсечки от основни европейски коридори. Около 2 000 км. пътища са модернизирани или рехабилитирани по проекти “Транзитни пътища” I, II, и III, финансирани от Европейската инвестиционна банка. Още 340 км., главно пътища от първи клас, които са в лошо състояние или не отговарят на европейските стандарти, подлежат на рехабилитация по проект “Транзитни пътища” IV.

България е поела ангажимент да приключи рехабилитацията и модернизирането на основна част от своята пътна мрежа в съответствие с европейските стандарти до 2014 г., като една част от пътищата следва да бъдат подобрени в срок до 2008 г.

Приоритетите за инвестиции в пътния сектор включват:

- Разширяване и модернизиране на автомагистралите и пътищата от първи клас по трасето на европейските транспортни коридори;
- Разширяване и модернизиране на допълващите коридори от национален приоритет, които свързват с европейските транспортни коридори;
- Подобряване на между-граничните връзки със съседните страни - развитието на инфраструктурата на всички съществуващи гранични пунктове и строителството на нови гранични пунктове със съседните държави;
- Поддръжка и рехабилитация на съществуващите републикански и общински пътища;
- Подобряване на транзитното преминаване през населените урбанизирани територии (околовръстни пътища).

След приемането на България в ЕС през 2007 г. финансовите потребности от значителни инвестиции в транспортния сектор за финансиране на проекти в пътна инфраструктура потенциално могат да бъдат обезпечени чрез възможностите за използване на средства от Европейските фондове.

Средствата за капиталови разходи, предназначени за железопътната инфраструктура, ще бъдат насочени основно към изпълнението на обекти, свързани с достигането и поддържането на проектните параметри на железния път и съоръженията към него, модернизацията на сигнализацията, телекомуникациите, електрозахранването и енергийната система. Ще продължи изпълнението на обект: “Удвояване и електрификация на ж.п. линията Карнобат – Синдел” и “Реконструкция на гара София”. През периода ще бъдат изпълнявани и редица обекти за възстановяване на аварирани железопътни съоръжения, в резултат на наводненията през пролетта и лятото на 2005 г. и 2006 г. В зависимост от възможностите се предвижда част от средствата да се насочат към ремонт на железния път и съоръженията, свързан със завишаване на съществуващите скорости на движение по ж.п. линиите.

Изграждането на обект “Реконструкция и развитие на Летище – София” е предвидено да приключи до края на 2007 г.

2. Развитие на основните бюджетни сектори през следващите години

В тази част се прави кратък преглед на основните сектори за периода 2007-2009 г., отчитайки финансовите потоци от ЕС и съответното съфинансиране по предприемаческите програми ФАР, ИСПА и САПАРД, по Оперативните програми финансирани от Структурните и Кохезионния фонд на Европейския съюз, както и за финансиране на мерките по Общата селскостопанска политика (ОСП). Прогнозата е разработена при допускане, че РБългария ще стане пълноправен член на ЕС от 1-ви януари 2007 г.

Таблица №12 Консолидирани държавни разходи по функции (2005 – 2009 г.)

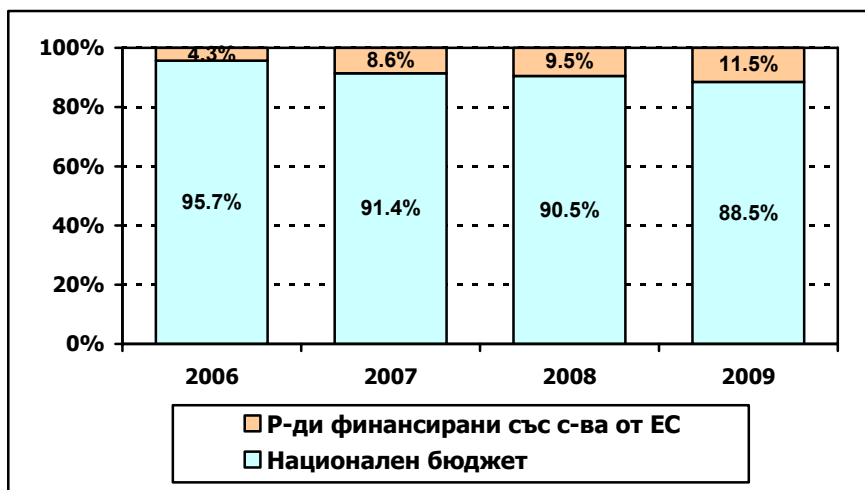
КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ПО ФУНКЦИИ	16 691,5	18 257,9	20 140,3	21 926,3	23 959,8
Текущи разходи	14 620,1	15 603,7	17 182,0	18 719,6	20 280,5
Капиталови разходи	1 919,6	2 221,1	2 603,2	2 794,3	3 261,6
Кредити и временна финансова помощ (нето)	34,2	100,0	35,0	35,0	35,0
Резерв	117,6	333,1	320,1	377,5	382,8
% от БВП	39,8%	40,0%	39,5%	39,5%	39,6%
% от Общо разходи	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% от Нелихвените разходи	104,3%	103,8%	103,8%	103,4%	103,2%
Общо нелихвени разходи	16 005,9	17 596,2	19 399,6	21 198,3	23 222,2
Текущи разходи	13 934,5	14 942,0	16 441,2	17 991,5	19 542,8
Капиталови разходи	1 919,6	2 221,1	2 603,2	2 794,3	3 261,6
Кредити и временна финансова помощ (нето)	34,2	100,0	35,0	35,0	35,0
Резерв	117,6	333,1	320,1	377,5	382,8
% от БВП	38,2%	38,6%	38,0%	38,2%	38,3%
% от Общо разходи	95,9%	96,4%	96,3%	96,7%	96,9%
% от Нелихвените разходи	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

В разходната рамка за 2007-2009 г. най-значителен дял от консолидираните разходи се предвижда за сферите на: социалното осигуряване и грижи – 32-33% от общите разходи; икономически дейности и услуги – 12.7-14.8%, отбрана и сигурност – 12-13% от общите разходи; образование – 10-11% и здравеопазване – 10.4%.

Основното предизвикателство, което стои пред Правителството през разглеждания тригодишен период е да се осигури максимално усвояване на европейските фондове, както и тяхното оптимално насочване така, че да се постигне дългосрочен положителен ефект за производителността и икономическия растеж и доближаване до стандартите на живот в ЕС. Фондовете носят най-голяма ефективност, когато се инвестират в мащабни и добре дефинирани стратегически програми и когато финансовите потоци се насочат към области, в които може да се постигне дългосрочен положителен ефект за производителността и икономическия растеж.

В съответствие с ангажимента за ограничаване на бюджетния сектор в рамките на 40% от БВП и постигане на по-висока ефективност на разпределението на ресурсите залегнал в Управленската програма на правителството и във връзка с необходимостта от усвояването на допълнителните 1.5-2% от БВП европейски средства, които ще преминават годишно през бюджета, включително осигуряването на необходимото съфинансиране, секторите следва така да се реструктурират, че националното финансиране в максимална степен да бъде заменено с финансиране от европейските фондове.

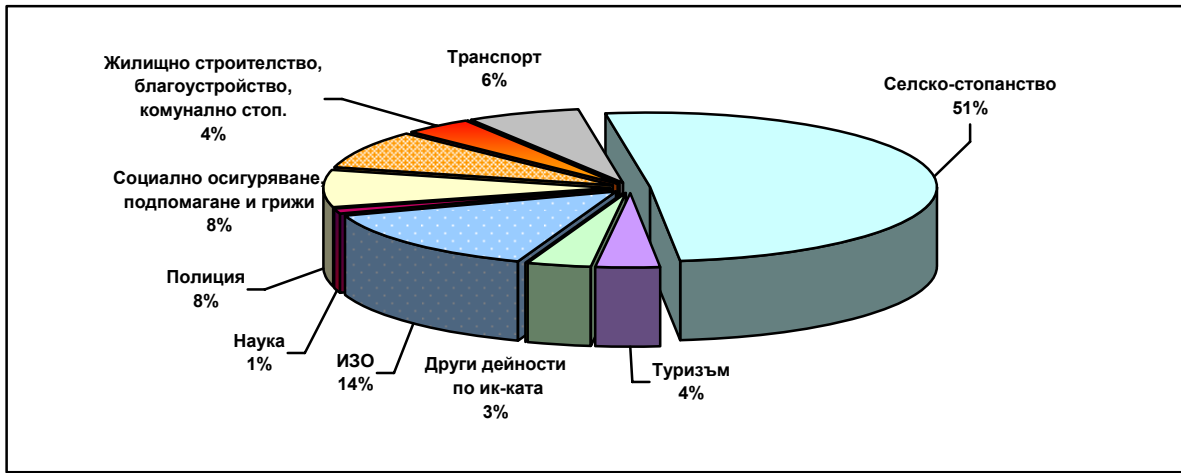
Графика №9 Структура на разходите (разходи финансирани със средства от националния бюджет и разходи финансирани по линия на предприемаческите фондове на ЕС и на Европейските фондове (включително и съответното съ-финансиране и допълващо финансиране)

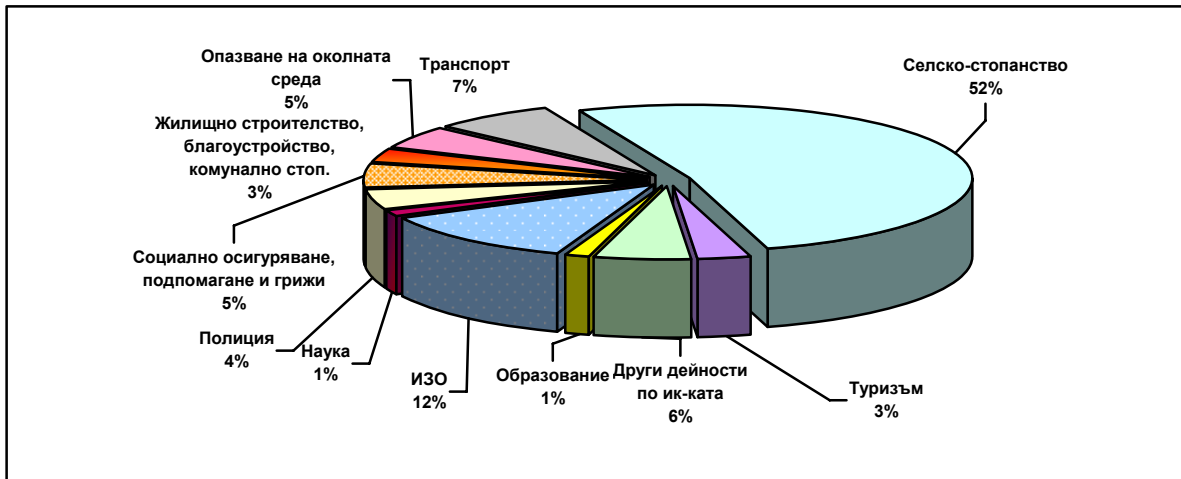
Във връзка с горното, предложената от Министерството на финансите индикативна рамка на консолидираните разходи по функции отразява оптималното разпределение на финансираните от националния бюджет разходи по сектори, като се дава приоритет на тези сектори, които ще доведат до бърз икономически растеж.

Съгласно Националната стратегическа референтна рамка, основните тематични области към които ще бъдат насочени интервенциите на европейските фондове са: предприятия и бизнес среда; транспорт; околна среда; човешки ресурси; регионално развитие; държавна администрация; земеделие и развитие на селските райони, рибарство и аквакултури.

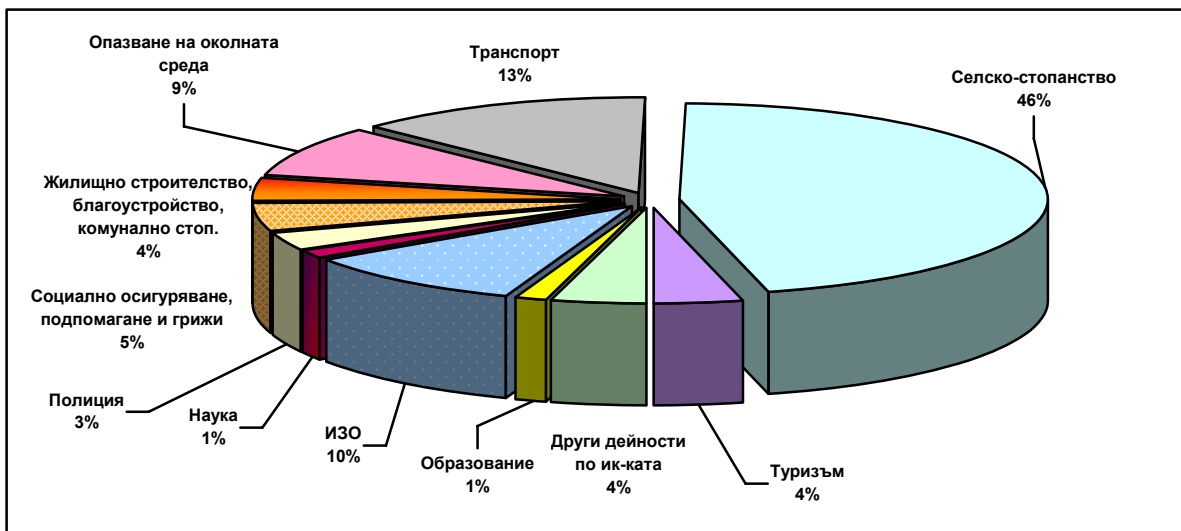
Графика №10 Структура на разходите(по основни сектори) финансирани със средства от фондовете на ЕС (включително съфинансирането и националните доплащания) за 2007 г.

Графика №11 Структура на разходите(по основни сектори) финансирани със средства от фондовете на ЕС (включително и съфинансирането и националните доплащания) за 2008 г.

Графика №12 Структура на разходите(по основни сектори) финансирани със средства от фондовете на ЕС (включително и съфинансирането и националните доплащания) за 2009 г.

2.1. Общи държавни служби

Таблица №13 *Разпределение на разходите за общи държавни служби (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ - ВСИЧКО (А+Б+В)	1 268,3	1 546,5	1 701,9	1 869,2	2 010,9
Текущи разходи	1 072,4	1 329,3	1 328,3	1 404,3	1 449,6
Капиталови разходи	196,0	217,2	373,6	464,9	561,3
% от БВП	3,0%	3,4%	3,3%	3,4%	3,3%
% от Общо разходи	7,6%	8,5%	8,5%	8,5%	8,4%
% от Нелихвените разходи	7,9%	8,8%	8,8%	8,8%	8,7%
A. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ОРГАНИ	1 028,0	1 300,3	1 439,6	1 580,8	1 695,1
Текущи разходи	845,9	1 092,8	1 077,1	1 129,0	1 149,7
Капиталови разходи	182,1	207,5	362,5	451,8	545,4
% от БВП	2,5%	2,9%	2,8%	2,8%	2,8%
% от Общо разходи	6,2%	7,1%	7,1%	7,2%	7,1%
% от Нелихвените разходи	6,4%	7,4%	7,4%	7,5%	7,3%
Б. ОБЩИ СЛУЖБИ	106,5	79,1	82,4	85,5	91,2
Текущи разходи	100,7	74,4	77,5	80,5	84,7
Капиталови разходи	5,8	4,7	5,0	5,0	6,5
% от БВП	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
% от Общо разходи	0,6%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
% от Нелихвените разходи	0,7%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
В. НАУКА	133,8	167,2	179,8	203,0	224,7
Текущи разходи	125,8	162,1	173,7	194,9	215,2
Капиталови разходи	8,0	5,1	6,1	8,1	9,4
% от БВП	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
% от Общо разходи	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
% от Нелихвените разходи	0,8%	1,0%	0,9%	1,0%	1,0%

Във функция “Общи държавни служби” се отразява финансирането на публичната администрация (централна и местна) и на науката, както със средства от националния бюджет така и със средства от предприсъединителните фондове на ЕС и от фондовете на общността.

Процесът на *модернизиране на системата*, повишаване ефективността на административното обслужване, укрепване административния капацитет за евроинтеграционните процеси, постигане на по-висока удовлетвореност от страна на ползвателите на административни услуги (граждани и фирми), облекчаване и премахване на някои лицензионни, разрешителни и регистрационни режими е постоянна цел на правителството.

Качеството и ефективността на администрацията е свързано с постигане на по-добре организирана, ефективна и политически неутрална администрация, с подобряване на координацията в дейността на администрацията, а не с по-голям брой хора. В тази връзка през 2006 г. бе предвидена оптимизация на структурите и числеността с 10%, която ще се постигне основно чрез: обединяване на структури, където това е възможно и целесъобразно; закриване на структури с остарели функции или сливане на институции с дублиращи се задачи; закриване на незаети и ненужни щатове. Изменение в числеността на държавната администрация може да става само след съответното решение на Съвета за модернизация на държавната администрация и МС.

Усилията на правителството са насочени към развитие на човешките ресурси и повишаване квалификацията на възможно най-голям кръг служители, чрез качествено и навременно обучение: езиково, компютърно и специализирано обучение.

Подобряване качеството на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса ще бъде постигнато основно чрез: премахване и опростяване на лицензионните, разрешителни и регистрационни режими; развитие на принципа на “едно гише”; извеждане на дейности и услуги от държавната администрация към частния сектор; развитие на публично-частното партньорство.

Наука. Изследователската и развойна дейност, иновациите и образованието са двигател на икономическия растеж. В този сектор съществуват добри възможности за партньорство между частния сектор и държавата, като насоката е към по-рационално използване на различните възможности за нейното финансиране. Основното предизвикателство е постигането на заложената в Лисабонската стратегия цел за постигане на разходи за изследователска и развойна дейност в размер на 3% от БВП. Понастоящем ЕС заделя около 2% от БВП, като изоставането се дължи основно на недостатъчните разходи в частния сектор, т.е. мобилизирането на повече инвестиции в частния сектор е от решаващо значение. Приоритет се дава на внедряването на новите технологии, и най-вече на информационните и комуникационните, както в частния, така и в държавния сектор и по специално на информационните и комуникационните технологии, които са гръбнакът на икономиката на знанието. На тях се пада почти половината от ръста на производителността в съвременната икономика.

След присъединяването ни към ЕС добри възможности в подкрепа на регионални иновационни стратегии предлагат регионалните и социалните фондове на ЕС, като държавата ще осигури необходимата подкрепа за повишаване усвояването на средствата от фондовете на общността.

Иновациите са свързани с повишаване на изследователския потенциал и качеството на изследванията във висшите учебни заведения, така че те да станат по-привлекателни и да заздравят връзките си с реалната икономика и с усъвършенстване на изследователското сътрудничество и трансфера на технологии между висшите учебни заведения и предприятията.

Доброто управление, приоритизирането на областите за провеждане на научни изследвания, оптимизирането на системата, промяната в модела на финансиране и обвързването му с крайните резултати, стимулиране на предприятията да вложат повече средства в изследователска и развойна дейност и засилено участие на частния сектор ще допринесат за постигане на основните цели на правителството в областта на науката и научните изследвания.

2.2. Отбрана и сигурност

Таблица №14 *Разпределение на разходите за отбрана и сигурност за (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ + РЕЗЕРВ	2 078,2	2 345,7	2 595,6	2 760,2	3 000,1
% от БВП	5,0%	5,1%	5,1%	5,0%	5,0%
% от Общо разходи	12,5%	12,8%	12,9%	12,6%	12,5%
% от Нелихвените разходи	13,0%	13,3%	13,4%	13,0%	12,9%

II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ (А+Б+В+Г)	2 078,2	2 345,1	2 595,0	2 759,6	2 999,5
Текущи разходи	1 829,1	2 026,6	2 156,0	2 308,9	2 476,8
Капиталови разходи	249,1	318,5	438,9	450,7	522,7
% от БВП	5,0%	5,1%	5,1%	5,0%	5,0%
% от Общо разходи	12,5%	12,8%	12,9%	12,6%	12,5%
% от Нелихвените разходи	13,0%	13,3%	13,4%	13,0%	12,9%
A. ОТБРАНА	920,3	1 086,0	1 193,0	1 286,6	1 401,5
Текущи разходи	722,5	821,4	891,4	961,6	1 026,6
Капиталови разходи	197,8	264,7	301,7	325,0	375,0
% от БВП	2,2%	2,4%	2,3%	2,3%	2,3%
% от Общо разходи	5,5%	5,9%	5,9%	5,9%	5,8%
% от Нелихвените разходи	5,7%	6,2%	6,1%	6,1%	6,0%
Б. ПОЛИЦИЯ, ВЪТРЕШЕН РЕД И СИГУРНОСТ	824,2	856,9	973,7	1 005,3	1 070,7
Текущи разходи	799,7	832,3	866,4	910,6	969,0
Капиталови разходи	24,5	24,7	107,3	94,7	101,7
% от БВП	2,0%	1,9%	1,9%	1,8%	1,8%
% от Общо разходи	4,9%	4,7%	4,8%	4,6%	4,5%
% от Нелихвените разходи	5,1%	4,9%	5,0%	4,7%	4,6%
В. СЪДЕБНА ВЛАСТ + РЕЗЕРВ	265,9	327,7	350,2	382,5	428,6
% от БВП	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
% от Общо разходи	1,6%	1,8%	1,7%	1,7%	1,8%
% от Нелихвените разходи	1,7%	1,9%	1,8%	1,8%	1,8%
В. СЪДЕБНА ВЛАСТ	265,9	327,1	349,6	381,9	428,0
Текущи разходи	240,8	300,3	322,7	353,9	390,0
Капиталови разходи	25,1	26,8	27,0	28,0	38,0
% от БВП	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
% от Общо разходи	1,6%	1,8%	1,7%	1,7%	1,8%
% от Нелихвените разходи	1,7%	1,9%	1,8%	1,8%	1,8%
Г. АДМИНИСТРАЦИЯ НА ЗАТВОРИТЕ	67,9	75,1	78,7	85,8	99,3
Текущи разходи	66,2	72,6	75,6	82,7	91,3
Капиталови разходи	1,7	2,4	3,0	3,0	8,0
% от БВП	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
% от Общо разходи	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%
% от Нелихвените разходи	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%

Отбрана. България ще продължи да следва отбранителна политика, същността на която се състои в преместването на акцента от защитата срещу мащабна външна заплаха от нападение към изграждането на способности за изпълнение на широк спектър от задачи за гарантиране на националната сигурност при асиметрични заплахи. Развитието на отбранителните способности ще бъде съобразено с членството на РБългария в НАТО и с приоритетите на изграждащата се Европейска политика за сигурност и отбрана като интегрална част от Общата външна политика и политиката за сигурност на ЕС.

Сред най-сериозните предизвикателства пред националната отбрана в средносрочен план са модернизацията и професионализацията на въоръжените сили. Предвижда се пълната професионализация на въоръжените сили да се извърши до 2010 г. Целта е превръщане на българската армия в съвременна и обучена армия, способна да отговори на предизвикателствата пред националната сигурност и при необходимост да участва в мироопазващи операции в съответствие с изискванията на НАТО.

Държавният бюджет ще отделя ресурсите за модернизацията на армията ни, но на тези ресурси би следвало да се гледа само като една от възможностите за привличане на

средства. Същевременно процесите на модернизация на въоръжените сили ще бъдат обвързани с икономическите приоритети на правителството. При сключването на сделки за превъоръжаване и модернизация на армията, ще се договарят конкретни офсетни програми, както в директния, така и при индиректния офсет. Правителството ще се стреми да подобри параметрите по офсетните програми и да създаде по-добра рамка на бъдещите сделки. Тези мерки ще окажат позитивно въздействие върху икономическото развитие и нарастването на БВП. Националната политика към офсета ще бъде съобразена с формиращата се обща европейска политика в областта на офсетните споразумения.

Допълнителни усилия следва да бъдат насочени към повишаване на прозрачността при планиране и разходване на държавните средства, предназначени за отбрана. Значителна част от ресурсните разчети в тази сфера попадат под ограничителния обseg на Закона за защита на класифицираната информация, което затруднява оценката на икономическата рационалност и ефективност на дейностите в отбраната. Ефективната и съвременна отбранителна политика предполага разходване на заделените средства в условията на прозрачност, диалог и използване целия капацитет на гражданското общество.

Полиция, вътрешен ред и сигурност. Основните мерки, предприемани от Правителството и правозащитните и правоохранителните органи, в областта на охраната на обществения ред и сигурността на гражданите са насочени към подобряване организацията на полицейското разследване, с цел повишаване разкриваемостта на престъпленията с висока степен на обществена опасност. В тази насока, ще продължи работата за подобряване взаимодействието между органите на полицията, следствието и прокуратурата, както и противодействието на т. нар. “нови рискове за сигурността” – организираната престъпност, корупцията, тероризма, наркотрафика и други.

Осигуряване на пълноценно участие на България в областта на правосъдието и съдебното сътрудничество на ЕС и за ефективно присъединяване на страната към пространството на свобода, сигурност и правосъдие е един от основните приоритети на правителството. В тази връзка усилията ще бъдат насочени към:

- ◆ намаляване на корупцията;
- ◆ намаляване на престъпността в страната и ограничаване действията на организираните престъпни групи;
- ◆ утвърждаване на българската полиция като надежден партньор на европейските структури в противодействието на трансграничната организирана престъпност;
- ◆ засилване взаимодействието с чуждестранните специализирани и полицейски служби за обмен на информация за конкретни лица и терористични организации.
- ◆ укрепване авторитета на българските специални и полицейски служби в общите усилия за утвърждаване на политиката на ЕС в региона;
- ◆ повишаване на ефективността в работата и способността на отделните структури на МВР за адекватна реакция при противодействието срещу престъпността;
- ◆ ограничен незаконен трафик на наркотични вещества и прекурсори;
- ◆ усъвършенстване на миграционната политика.

Съдебна власт. Важен приоритет на правителството е продължаване на съдебната реформа с цел постигане на ефективно, бързо и достъпно правосъдие за пълноправно членство на Република България в Европейския съюз. Реформата в тази сфера е насочена към постигането на: достъпна и прозрачна съдебна система, способна да защитава в пълна степен правата и свободите на гражданите; равен достъп до правосъдие, европейски стандарти в областта на правната помощ; европейски стандарти за защита на пострадалите от престъпления; европейски стандарти в областта на съдебното изпълнение и алтернативното разрешаване на спорове; унифициране, стандартизиране и централизиране на водените регистри за бърза и качествена регистрация; въвеждане и експлоатация на Единната информационна система за противодействие на престъпността; надеждна охрана на съдебните сгради, защита на магистрати и на лица, застрашени във връзка с наказателното производство.

В тази връзка основните приоритети на Правителството свързани с реформата в съдебната система са:

- осигуряване на пълноценно участие на България в областта на правосъдието и съдебното сътрудничество в рамките на ЕС;
- привеждане на българското законодателство в съответствие със световните и европейските достижения в областта за закрилата на детето;
- укрепване сигурността на съдебната система;
- въвеждане на европейски стандарти за защита на пострадалите от престъпления;
- усъвършенстване на системата за предоставяне на правна помощ алтернативно решаване на спорове и повишаване ефективността на съдебното изпълнение;
- компютъризация на съдебната система и създаване на единен регистърен център;
- укрепване на правоприлагачия капацитет и подобряване административната дейност на съдебната система.

С оглед приоритетността на извършваната съдебна реформа в тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. се предлага делът на разходите за съдебна власт, като процент от БВП да се запази на нивото на 2006 г.

Устойчивостта на средносрочната фискална рамка зависи от усилията, които разпоредителите с бюджетни кредити управляващи самостоятелните си и независими бюджети полагат за спазване на бюджетната дисциплина и на бюджетните правилата определяни от Правителството в зависимост от провежданата бюджетна политика. В тази връзка препоръчваме на Висшия съдебен съвет да изразходва по-ефективно, ефикасно и икономично ограничените публични средства.

2.3. Образование

Таблица №15 *Разпределение на разходите за образование (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
III. ОБРАЗОВАНИЕ	1 814,8	1 907,8	2 153,3	2 333,0	2 586,6
Текущи разходи	1 637,5	1 779,7	1 965,2	2 116,9	2 396,5
Капиталови разходи	177,4	128,1	188,1	216,1	190,1
% от БВП	4,3%	4,2%	4,2%	4,2%	4,3%
% от Общо разходи	10,9%	10,4%	10,7%	10,6%	10,8%
% от Нелихвените разходи	11,3%	10,8%	11,1%	11,0%	11,1%

Разходите за образование като % от БВП постепенно нарастват през последните няколко години. За периода 2007-2009 г. се предвижда разходите за образование да растат годишно със 180-250 млн. лв. Ускоряване на инвестирането в човешките ресурси ще спомогне за повишаване на производителността и конкурентноспособността на икономиката. Увеличаването на публичните разходи за образование като % от БВП само по себе си няма да доведе до подобряване качеството на образователната ни система без съответна цялостна реформа в този сектор. Разходите за образование като % от БВП в България (4.3 - 4.4% през последните три години) са на ниво, сравнимо с това в много страни от Централна и Източна Европа и малко под средното ниво за страните от ЕС-15 (5% от БВП), но се регистрира понижаване на показателите за успеваемостта на българските ученици през последните години.

Необходимо е да се търси по-голяма ефективност в рамките на наличните бюджетни ресурси за сектор образование. Това предполага оптимизация и постепенна консолидация на големия брой училища и висши учебни заведения при намаляващ брой на учащите с цел увеличаване на съотношението ученик-учител. Поддържането на излишния капацитет в образователната система изисква значителни средства за заплати и разходи за издръжка. Освободените средства могат да бъдат използвани за модернизиране на училищната база, за по-високи заплати на учителите, за повишаване на тяхната подготовка и квалификация, за усъвършенстване на учебните програми и въвеждане на съвременни методи на обучение с цел подобряване като цяло на резултатите от образователната система. Цялостното реформиране на образователната система е необходимо и с цел стимулиране развитието на човешките ресурси и успешното подготвяне на квалифицирани кадри, отговарящи на съвременните нужди на пазара на труда.

Предпоставка за отпускане и ефективно усвояване на средства от фондовете на ЕС за програми, свързани с развитието на човешките ресурси, е успешното осъществяване на планираните реформи в образователната система. По принцип политиката на ЕС по отношение на образованието е предпазлива, оставяйки правомощията за вземане на решения в тази сфера на национално ниво в рамките на отделните страни-членки. През последните години обаче, и особено след определянето на целите в Лисабонската стратегия, Европейският съюз постави акцент върху политиката в сферата на образованието. Образованието и обучението се възприемат като основополагащи фактори за превръщането на Европа в конкурентна и динамична икономика на знанието в световен мащаб.

2.4. Здравеопазване

Таблица №16 *Разпределение на разходите за здравеопазване (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ + РЕЗЕРВ	2 009,8	2 002,4	2 221,3	2 420,8	2 641,9
% от БВП	4,8%	4,4%	4,4%	4,4%	4,4%
% от Общо разходи	12,0%	11,0%	11,0%	11,0%	11,0%
% от Нелихвените разходи	12,6%	11,4%	11,5%	11,4%	11,4%
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	2 009,8	1 879,9	2 099,8	2 283,9	2 494,7
Текущи разходи	1 923,0	1 810,7	2 010,6	2 154,2	2 354,7
Капиталови разходи	86,8	69,2	89,2	129,7	140,0
% от БВП	4,8%	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%
% от Общо разходи	12,0%	10,3%	10,4%	10,4%	10,4%
% от Нелихвените разходи	12,6%	10,7%	10,8%	10,8%	10,7%

В периода 2007-2009 г. се предвижда разходите за здравеопазване да нарастват годишно с 200-220 млн. лв. По-важен обаче е въпросът за постигането по-голяма ефективност на тези разходи, по-добър контрол и оптимизиране на наличните ресурси и насочването им към подобряване качеството на работа на лекарите и болниците.

Предприетата реформа на сектора все още не е довела до очакваните резултати – подобряване на финансовото състояние и функционирането на системата, повишаване на ефективността на разпределение на средствата, при запазване универсалния и равнопоставен достъп и обхват на здравеопазването. Това налага ускоряване на реализираните в този сектор реформи, свързани с промени във финансирането, организацията и предоставянето на здравни услуги.

Влошаването на демографските показатели в страната води до значителни последици в системата на здравеопазването. Продължава процесът на застаряване на населението, което се отразява негативно в две направления: с напредване на възрастта се увеличава степента на заболяемост и инвалидност, а увеличението на дела на хората в пенсионна възраст в сравнение с работещите увеличава тежестта на плащанията. Основните предизвикателства в средносрочен план за създаването на ефективна система на здравеопазване са свързани с:

- Повишаване на ефективността при запазване на настоящото ниво на публични разходи за здравеопазване като процент от БВП;
- Подобряване на качеството на здравните услуги и като резултат подобряване на здравните показатели;
- Подобряване достъпа до здравни услуги на онези групи от населението, които поради финансови или други причини се отказват от необходимите медицински грижи. Евентуални изменения в системата, свързани с въвеждането на доплащания, би могло да доведе до допълнителни приходи в системата, но те следва да бъдат предприети съвместно със стратегия за защита на уязвимите групи от населението;
- Подобряване финансовата устойчивост на системата на здравеопазването свързано с:
 - ✓ повишаване на събираемостта на здравно-осигурителните вноски и преди всичко стриктно и стратегическо управление на средствата;
 - ✓ контрол върху извършваните разходи и надзор върху поведението на доставчиците; ограничаване на нерегламентираните плащания, както и гарантирана възможност за потребителите да защитят своите интереси;
 - ✓ продължаване на процеса на оптимизиране на болничния капацитет (като съществуващи структури и човешки ресурси). Консолидацията на болниците следва бъде съпроводена с подобряване на координацията на тяхната дейност с дейността на доболничната медицинска помощ;
 - ✓ анализ и усъвършенстване на текущите практики по администриране на двете най-големи пера в бюджета за здравеопазване:
 - болничната медицинска помощ: механизмите за заплащане на болничната медицинска помощ да осигуряват стимули за доставчиците за ограничаване на разходите, като същевременно се отразяват фактическите оперативни разходи на болниците.

– лекарствените средства: ръстът на разходите за лекарства следва да бъде овладян, въпреки че това е общо явление за повечето европейски страни.

Опитът в други страни в Европа показва, че регулирането на цените на лекарствата само по себе си не е достатъчно за ефективен контрол на разходите за лекарствени средства (много страни прилагат комбинация от регулаторни мерки, включващи въвеждане на доплащане на предписаните лекарства, ограничаване броя на рецептите за пациент и размера на рецептата, таван на разходите за лекарствени средства, като организациите на лекарите носят отговорност за всеки преразход).

В средносрочен аспект частното здравно осигуряване се очаква да играе ограничена роля. Основен източник на здравно-осигурителни услуги ще остане публичният сектор, като следва да се осигурят адекватни стимули монополния осигурител НЗОК да се стреми към икономическа ефективност. Следва да се анализира необходимостта от компромис между конкурентните предимства на частното здравно осигуряване и възможността за запазване на здравно-осигурителната системата като общодостъпна и покриваща широк спектър от здравни услуги.

Подобряването на качеството на предоставяните здравни услуги предполага осигуряването на адекватна поддръжка на съществуващите капиталови активи в обществените здравни заведения. Закриването на отделения или на цели здравни заведения с излишен капацитет, както и сливането на болници с цел намаляване на общите административни разходи ще се окажат трудни, но необходими решения. По този начин ще могат да се освободят ресурси за обезпечаване на наложителни капиталови разходи.

2.5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи

Таблица №17 *Разпределение на разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ + РЕЗЕРВ	5 626,8	6 160,1	6 722,7	7 231,7	7 677,6
% от БВП	13,4%	13,5%	13,2%	13,0%	12,7%
% от Общо разходи	33,7%	33,7%	33,4%	33,0%	32,0%
% от Нелихвените разходи	35,2%	35,0%	34,7%	34,1%	33,1%
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ (А+Б+В)	5 626,8	6 100,1	6 662,7	7 171,7	7 617,6
Текущи разходи	5 576,8	6 049,9	6 614,9	7 119,0	7 554,9
Капиталови разходи	50,0	50,2	47,7	52,7	62,7
% от БВП	13,4%	13,4%	13,1%	12,9%	12,6%
% от Общо разходи	33,7%	33,4%	33,1%	32,7%	31,8%
% от Нелихвените разходи	35,2%	34,7%	34,3%	33,8%	32,8%
A. ПЕНСИИ + РЕЗЕРВ	3 803,3	4 168,4	4 382,5	4 705,0	4 979,5
% от БВП	9,1%	9,1%	8,6%	8,5%	8,2%
% от Общо разходи	22,8%	22,8%	21,8%	21,5%	20,8%
% от Нелихвените разходи	23,8%	23,7%	22,6%	22,2%	21,4%
A. ПЕНСИИ	3 803,3	4 108,4	4 322,5	4 645,0	4 919,5
вкл. издръжка	28,0	35,4	36,8	38,8	41,1
% от БВП	9,1%	9,0%	8,5%	8,4%	8,1%
% от Общо разходи	22,8%	22,5%	21,5%	21,2%	20,5%
% от Нелихвените разходи	23,8%	23,3%	22,3%	21,9%	21,2%

Б. СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	1 288,3	1 624,4	1 834,4	2 002,3	2 122,5
вкл. издръжка	0,9	0,9	1,0	1,0	1,2
% от БВП	3,1%	3,6%	3,6%	3,6%	3,5%
% от Общо разходи	7,7%	8,9%	9,1%	9,1%	8,9%
% от Нелихвените разходи	8,0%	9,2%	9,5%	9,4%	9,1%
В. ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО					
ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА	535,3	367,3	505,8	524,4	575,7
Текущи разходи	485,2	317,1	458,0	471,6	512,9
Капиталови разходи	50,0	50,2	47,7	52,7	62,7
% от БВП	1,3%	0,8%	1,0%	0,9%	1,0%
% от Общо разходи	3,2%	2,0%	2,5%	2,4%	2,4%
% от Нелихвените разходи	3,3%	2,1%	2,6%	2,5%	2,5%

Заетост, икономическа активност, безработица

Очакваните високи темпове на икономически растеж за периода 2007-2009 г. дават основания да се очаква основните показатели на пазара на труда да продължат да се подобряват. Стабилният икономически растеж през последните години създаде добра основа за продължаване тенденциите на нарастване на заетостта и намаляване на безработицата в страната. Въпреки това, икономическата активност и заетостта на населението в България са по-ниски в сравнение със средното равнище в ЕС.

През тригодишният период се очаква броят на заетите да нараства с по-бавни темпове, основно поради очаквания по-слаб ефект от намесата на държавата на трудовия пазар чрез правителствените програми за заетост. Растежът на заетостта ще се дължи предимно на повишаване активността на частния сектор на икономиката. Това се очаква да бъде и основната причина за продължаване тенденцията на намаляване на безработицата в страната. За България очакванията са средногодишната безработица да продължава да намалява и през 2009 г. да достигне стойности под 10%.

Създаването на стабилна заетост в частния сектор на икономиката ще обуслови и плавното покачване в коефициента на икономическа активност на населението. Неговата средногодишна стойност се очаква да се бъде с около 2 пункта¹² по-висока през 2009 г. в сравнение с 2005 г.

Националният план за борба с бедността и социалната изолация през 2005-2006 г. е основен управленски инструмент в социалната политика на правителството на РБългария за решаване чрез програмно-целеви механизми съществуващите проблеми в преодоляване на бедността и социалната изолация в процеса на присъединяване на страната в ЕС. Борбата с бедността и социалната изолация е централен елемент в модернизацията на Европейския социален модел, с основни характеристики: конкурентност, социална кохезия и контрол върху неравенствата и социална солидарност. Тя е част от глобалната стратегия на ЕС. Резултатите от реализирането на плана ще имат първостепенно значение за готовността на страната ни да отговори на високите стандарти и амбициозни цели на европейския проект в социалната политика по отношение на лицата, домакинствата и уязвимите групи, живеещи в бедност и застрашени от бедност.

По отношение на разходи за социално осигуряване и грижи е предложено съкращение на средствата за програми за безработица във връзка с очаквания спад на безработните лица и присъединяването към ЕС.

¹² На населението на 15 и повече навършени години

Пенсии

Политиката на правителство по отношение на пенсионната система е насочена към осигуряване на реално прилагане на принципите на солидарността и социалната справедливост в българското законодателство, с оглед привеждането ѝ към добрите практики и стандартите на ЕС. В резултат на провеждането на тази политика ще се постигнат целите на Стратегията за работа и растеж на ЕС за адекватност на пенсиите, финансова устойчивост на пенсионната система и нейното модернизиране в синхрон с икономическия растеж, повишаването на заетостта и доходите на хората. Правителството, съвместно с НОИ и социалните партньори, ще работи за по-справедливо и адекватно отчитане на осигурителния принос на лицата, за намаляване на неравнопоставеността между отделните лица работещи при различни условия на труд. С оглед повишаване на финансовата устойчивост на пенсионната система се изгражда демографски инвестиционен фонд “Сребърен”.

Разходите за пенсии са разработени при въвеждането на нов механизъм за индексация от 2007 г. – всяка година индексират от 1-ви юни с коефициент, получен от 50% от увеличението на инфлацията и 50% от увеличението на средния осигурителен доход, който за 2007 г. е в размер на 7.7%.

2.6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

Таблица №18 *Разпределение на разходите за жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ	2005	2006	2007	2008	2009
млн. лв.	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (А+Б)	725,8	975,9	1 011,9	1 040,0	1 228,5
Текущи разходи	374,2	423,8	510,6	526,3	595,4
Капиталови разходи	351,6	552,1	501,3	513,7	633,1
% от БВП	1,7%	2,1%	2,0%	1,9%	2,0%
% от Общо разходи	4,3%	5,3%	5,0%	4,7%	5,1%
% от Нелихвените разходи	4,5%	5,5%	5,2%	4,9%	5,3%
А. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО	233,6	257,4	397,9	400,7	435,3
Текущи разходи	95,6	121,8	196,3	198,3	234,0
Капиталови разходи	137,9	135,5	201,6	202,4	201,3
% от БВП	0,6%	0,6%	0,8%	0,7%	0,7%
% от Общо разходи	1,4%	1,4%	2,0%	1,8%	1,8%
% от Нелихвените разходи	1,5%	1,5%	2,1%	1,9%	1,9%
Б. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	492,2	718,5	614,0	639,3	793,2
Текущи разходи	278,5	301,9	314,3	328,0	361,4
Капиталови разходи	213,7	416,6	299,7	311,3	431,8
% от БВП	1,2%	1,6%	1,2%	1,2%	1,3%
% от Общо разходи	2,9%	3,9%	3,0%	2,9%	3,3%
% от Нелихвените разходи	3,1%	4,1%	3,2%	3,0%	3,4%

Приоритет в **жилищната политика** през периода ще бъде подобряване състоянието на съществуващия сграден фонд и създаване на работещ механизъм за осигуряване на достъпни жилища (за покупка или отдаване под наем).

Политиките в сферата на **благоустройството** включват: предотвратяване и ограничаване на свлачищата, ерозионните и абразионни процеси; геодезическа дейност и кадастър; осигуряване и поддържане устройството и развитието на територията и благоустройствените системи в населените места; регулиране и контрол върху проектирането и строителството.

Планираното подобряване състоянието на ВиК инфраструктурата и управлението на водоснабдяването и канализацията е насочено към следните основни цели: премахване на режимите на потребление на вода; водоснабдяване на всички населени места с питейна вода, отговаряща на изискванията за качество; намаляване загубите на вода от водопреносната система; отвеждане и пречистване на отпадъчните води от урбанизираните територии и подобряване качествата на природните води.

В тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. се предвиждат годишно около 2.9-3.3% от консолидираните разходи да бъдат предназначени за **опазване на околната среда**. Изпълнението на европейските изисквания по отношение опазване на околната среда, произтичащи от директивите на ЕС в тази област, предполага увеличаване на бюджетните средства за тази сфера в дългосрочен период. Съществена промяна предстои по отношение насоката на публичните разходи в сферата на опазване на околната среда: текущите разходи ще намаляват за сметка на капиталовите разходи.

Необходимостта от финансови ресурси в областта на опазване на околната среда значително надхвърля настоящото ниво на разходи от около 1% от БВП. Това ниво на разходи в тази област е сравнимо с нивото в други страни от Централна и Източна Европа и ЕС-15. Общите разходи за опазване на околната среда в ЕС-15 е около 2% от БВП, но около половината се финансират от частния сектор, т.е. публичните средства са около 1% от БВП. В новите страни-членки на ЕС значително по-малка част идва от частния сектор. В България публичният сектор ще се явява основен източник за финансиране на инвестициите в областта на околната среда. В средносрочен период не се очаква съществено участие от страна на частния сектор в допълнение към средствата от фондовете на ЕС, държавния бюджет и общинските бюджети.

По прогнозни данни потребностите от публично финансиране след 2006 г. за управление и развитие на водния сектор и управление на дейностите по отпадъците значително надвишават предвидения общ размер на капиталови разходи за инвестиции в екологични проекти. Трудности могат да възникнат и по отношение необходимото финансиране от страна на общините за проекти в областта на опазване на околната среда (проекти за питейни и отпадни води и твърди битови отпадъци). В редица общини съществува необходимост от рехабилитация и доизграждане на водоснабдителната и канализационна система, която не е била адекватно поддържана през последните 15 години. Същевременно поради забавения процес на финансова децентрализация по-голямата част от общините все още не могат да генерират ресурси в значителни размери, освен ако не се извърши реформа, с която да се предоставят повече правомощия на местните власти за събиране на приходи.

2.7. Почивно дело, култура, религиозни дейности

Таблица №19 Разпределение на разходите за почивно дело, култура, спорт и религиозно дело (2005-2009 г.)

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
VII. ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА, РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ	339,5	319,6	332,8	353,8	394,2
Текущи разходи	289,8	281,1	292,6	307,9	335,3
Капиталови разходи	49,7	38,5	40,2	45,9	58,9
% от БВП	0,8%	0,7%	0,7%	0,6%	0,7%
% от Общо разходи	2,0%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%
% от Нелихвените разходи	2,1%	1,8%	1,7%	1,7%	1,7%
A. ПОЧИВНО ДЕЛО	7,4	7,0	7,2	8,1	9,3
Текущи разходи	6,9	6,7	7,0	7,2	7,4
Капиталови разходи	0,5	0,3	0,3	1,0	2,0
% от БВП	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
% от Общо разходи	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
% от Нелихвените разходи	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Б. ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И СПОРТ	41,4	17,8	18,5	20,1	23,4
Текущи разходи	37,9	17,8	18,5	20,1	23,4
Капиталови разходи	3,5				
% от БВП	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
% от Общо разходи	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
% от Нелихвените разходи	0,3%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
В. КУЛТУРА	287,5	291,5	303,5	320,9	356,5
Текущи разходи	241,8	253,2	263,6	276,0	299,5
Капиталови разходи	45,7	38,3	40,0	45,0	57,0
% от БВП	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
% от Общо разходи	1,7%	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%
% от Нелихвените разходи	1,8%	1,7%	1,6%	1,5%	1,5%
Г. РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО	3,2	3,4	3,5	4,6	5,0
Текущи разходи	3,2	3,4	3,5	4,6	5,0
Капиталови разходи					
% от БВП	0,0%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
% от Общо разходи	0,0%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%
% от Нелихвените разходи	0,0%	0,02%	0,02%	0,02%	0,02%

Националната политика в областта на **културата** е насочена към:

- опазване на културно-историческото наследство – недвижимо и движимо, осигуряване достъп до него за широк кръг от населението, създаване система за неговото популяризиране у нас и по света, като част от положителния исторически образ на страната ни;
- подпомагане създаването и разпространението на различните жанрове на изкуството и на културните продукти и услуги;
- популяризиране на културата в страната и в чужбина, разкриване приноса на културното наследство и съвременните културни явления за развитието на европейското и световно културно пространство;
- осигуряване на качествено обучение по изкуство и култура и съответно подобра реализация подготвените творческите кадри. То е свързано със задълбочаване процеса на взаимно обуславяне на учебните програми с

конкретните задачи в културните институти и с утвърждаване на нови форми за подпомагане на творчески иновации и инициативи.

Предвижда се разширяване формите на активно участие на обществените органи и неправителствени организации при формиране политиката в сферата на културата. В допълнение чрез децентрализация във финансирането и деконцентрация на субектите в културния процес се предвижда разширяване участието в органите на управление на представители на местното самоуправление.

Основните насоки на политиката в областта на **физическата култура и спорт** са:

- съхранение, развитие и инвестиране в младежта като социален капитал на страната;
- разширяване обхвата на учащите системно практикуващи физически упражнения и спорт и утвърждаване на физическото възпитание и спорта, като средство за здравословен начин на живот;
- създаване на условия и възможности за увеличаване на броя на хората, практикуващи физически упражнения и спорт, като средство за профилактика, поддържане и съхраняване на здравето и физическата дееспособност на населението;
- подпомагане обществено ползвателната дейност на спортните организации и създаване на условия за реализиране от спортистите на високи спортни резултати на международни турнири, европейски и световни първенства и на Олимпийски игри;
- изграждане, реконструкция и модернизация на спортните обекти и съоръжения, съобразени с изискванията на международни нормативи и стандарти и създаване на условия за достъп до тях на хората с увреждания;
- ефективно и рационално управление и усвояване на европейските и бюджетните ресурси за изграждане на модерна младежка и спортна сфера в Република България.

Държавата подпомага и насърчава регистрираните **вероизповедания** в страната за осъществяване на тяхната религиозна, социална, образователна и лечебна дейност.

2.8. Икономически дейности и услуги

Таблица №20 *Разпределение на разходите за икономически дейности и услуги (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ + РЕЗЕРВ	1 990,9	2 118,3	2 547,1	3 044,6	3 547,4
% от БВП	4,7%	4,6%	5,0%	5,5%	5,9%
% от Общо разходи	11,9%	11,6%	12,6%	13,9%	14,8%
% от Нелихвените разходи	12,4%	12,0%	13,1%	14,4%	15,3%
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	1 990,9	2 088,3	2 487,1	2 974,6	3 472,4
Текущи разходи	1 231,9	1 241,0	1 562,9	2 054,1	2 379,6
Капиталови разходи	759,0	847,2	924,2	920,6	1 092,8
% от БВП	4,7%	4,6%	4,9%	5,4%	5,7%
% от Общо разходи	11,9%	11,4%	12,3%	13,6%	14,5%
% от Нелихвените разходи	12,4%	11,9%	12,8%	14,0%	15,0%

А. МИННО ДЕЛО, ГОРИВА И ЕНЕРГИЯ	17,2	25,7	17,9	18,7	23,5
Текущи разходи	15,1	14,9	15,5	15,9	19,5
Капиталови разходи	2,1	10,8	2,4	2,8	4,0
% от БВП	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
% от Общо разходи	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
% от Нелихвените разходи	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Б. СЕЛСКО СТОПАНСТВО, ГОРСКО СТОПАНСТВО, ЛОВ И					
РИБОЛОВ	462,0	654,0	908,3	1 232,3	1 415,9
Текущи разходи	400,5	497,3	783,7	1 134,6	1 371,2
Капиталови разходи	61,5	156,8	124,6	97,7	44,7
% от БВП	1,1%	1,4%	1,8%	2,2%	2,3%
% от Общо разходи	2,8%	3,6%	4,5%	5,6%	5,9%
% от Нелихвените разходи	2,9%	3,7%	4,7%	5,8%	6,1%
В. ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ	816,9	1 080,8	1 144,7	1 234,8	1 483,7
Текущи разходи	505,1	412,7	396,5	457,9	486,0
Капиталови разходи	311,8	668,2	748,2	776,9	997,7
% от БВП	1,9%	2,4%	2,2%	2,2%	2,4%
% от Общо разходи	4,9%	5,9%	5,7%	5,6%	6,2%
% от Нелихвените разходи	5,1%	6,1%	5,9%	5,8%	6,4%
Г. ПРОМИШЛЕНОСТ И СТРОИТЕЛСТВО	8,0	11,2	11,7	12,2	13,9
Текущи разходи	7,9	11,1	11,5	11,9	13,2
Капиталови разходи	0,1	0,2	0,2	0,4	0,7
% от БВП	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
% от Общо разходи	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
% от Нелихвените разходи	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Д. ТУРИЗЪМ	7,8	13,6	55,1	66,0	115,2
Текущи разходи	7,0	13,4	45,3	53,5	91,0
Капиталови разходи	0,8	0,2	9,7	12,5	24,2
% от БВП	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,2%
% от Общо разходи	0,0%	0,1%	0,3%	0,3%	0,5%
% от Нелихвените разходи	0,0%	0,1%	0,3%	0,3%	0,5%
Е. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ ПО ИКОНОМИКАТА	679,2	302,9	349,5	410,6	420,3
Текущи разходи	296,4	291,7	310,4	380,3	398,7
Капиталови разходи	382,8	11,2	39,1	30,3	21,5
% от БВП	1,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
% от Общо разходи	4,1%	1,7%	1,7%	1,9%	1,8%
% от Нелихвените разходи	4,2%	1,7%	1,8%	1,9%	1,8%

Пътна инфраструктура. Страната е изправена пред необходимостта от доизграждане и поддържане на базовата транспортна инфраструктура в съчетание с предизвикателството за подобряване на конкурентноспособността. Все по-интензивните връзки и търговски потоци между България и европейския пазар поставят нови предизвикателства пред пътната инфраструктура и транспорт. Подобряването на пътната инфраструктура е необходима предпоставка за интеграцията на България в европейската транспортна мрежа. България е поела ангажимент да приключи рехабилитацията и модернизирването на основна част от своята пътна мрежа в съответствие с европейските стандарти до 2014 г., като част от пътищата следва да бъдат подобрени в срок до 2008 г.

След приемането на България в ЕС през 2007 г. финансовите потребности от значителни инвестиции в транспортния сектор за финансиране на проекти в пътната инфраструктура потенциално могат да бъдат обезпечени чрез възможностите за използване на средства от Европейските фондове (по линия на Кохезионния фонд,

както и на Европейския фонд за регионално развитие за финансиране на пътни инвестиции в пътищата от втори и трети клас, които попадат извън основните европейски коридори).

Нефинансови предприятия. През периода ще продължи тенденцията за промени в структурата на нефинансовия държавен и общински сектор, поради очакваното раздържавяване на фирми от отраслите :

- “Снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода” – топлоелектрическите централи – Варна, Бобов дол и Русе, очакваното преструктуриране на “Булгаргаз” ЕАД, ВиК - дружествата.

- “Транспорт, складиране и съобщения” – приватизацията на “БМФ” ЕАД, “БРП” АД и “България ЕР” ЕАД.

- дерегулиране на естествените монополи в енергетиката, железопътния транспорт, ВиК дружествата и др., в посока повишаване на конкуренцията на тези пазари.

- “Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия” – дружествата от системата на “Булгартабак”;

- Продължаващо преструктуриране на промишления сектор и сектора на услугите – по-бързо развитие на производствата с относително висока добавена стойност (особено в експортно ориентирани отрасли).

В рамките на периода ще завърши започналият процес на ликвидация на неефективните производства, най-вече в добивната промишленост.

За периода 2007-2009 г., в резултат на продължаване на процесите на приватизация, концесиониране, развитие на публично-частното партньорство, ще се повишава конкурентността на българската икономика и производствения сектор, на базата на жизнеспособни предприятия. Ще се увеличава дялът и ще укрепва ролята на малките и средните предприятия, като фактор в икономическото и социалното развитие на страната.

Селско стопанство. След очакваното присъединяване на България към ЕС, страната ще може да кандидатства за значителна финансова подкрепа. Селското стопанство се очертава да получи най-голяма част от средствата от ЕС под формата на финансова подкрепа по Стълб 1 и Стълб 2 в рамките на Общата селскостопанска политика. По Стълб 1 се финансират директните плащания и пазарни действия в подкрепа на селскостопанските производители, а по Стълб 2 се финансират мерки за развитие на селските райони.

Отпусканите средства по Стълб 1 в рамките на Общата селскостопанска политика не са свързани със съ-финансиране от националния бюджет, за разлика от средствата, отпуснати по Стълб 2, които изискват 20% съ-финансиране. Същевременно директните плащания в подкрепа на селскостопанските производители по Стълб 1 създават необходимост от предварително финансиране с ресурси от националния бюджет. Впоследствие ще се извърши превеждане на средствата от ЕС за покриване на финансовите ресурси, вече отпуснати като директни плащания за българските селскостопански производители. По този начин директните плащания могат да доведат до влошаване на бюджетната позиция. При положение че системата на директните плащания започне да функционира безпроблемно, първото отпускане на директни плащания от националния бюджет ще се извърши в периода между 1 декември 2007 г. и 30 юни 2008 г. ЕС ще реимбурсира тези средства след известен период от време в

рамките на няколко месеца, т. е. най-рано в началото на 2008 г., което ще окаже натиск върху бюджета за 2007 г.

В България и в момента действат схеми за директни плащания, но те не са приведени в съответствие с условията по Общата селскостопанска политика. Въвеждането на принципите на Общата селскостопанска политика ще доведе до възможност за заместване на прилаганите в момента схеми за директно подпомагане на българските селскостопански производители. Настоящото ниво на бюджетните разходи за сектор селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов е около 1.1-1.4% от БВП, включително ДФ "Земеделие" и Фонд "Тютюн", които са двата основни източника на селскостопански субсидии. Общият размер на тези субсидии ще може да бъде покрит в периода 2007-2009 г. със средства от ЕС в рамките на Общата селскостопанска политика. Заместването със средства от ЕС на субсидиите, отпускани от тези два фонда, ще освободи ресурси за необходимото съ-финансиране на дейностите за развитие на селските райони по Стълб 2.

В рамките на определени размери България ще има възможност да допълни директните плащания от ЕС с така наречените компенсиращи национални директни плащания (*Compensatory National Direct Payments*), обикновено споменавани като "top-up" плащания. Тези плащания са част от компромисно решение, постигнато с всички нови страни-членки на ЕС, включително и по отношение на България и Румъния да се компенсира ефекта от десетгодишния период на постепенно въвеждане за директните плащания.

Допълването на директните плащания може да се направи по два начина - изцяло със собствени средства (от националния бюджет) или чрез частично използване до 20 % от средствата, които могат да бъдат отпуснати по Стълб 2. При втория подход следва да се осигури съответно съ-финансиране с национални ресурси на тези средства от Стълб 2, които са преразпределени за допълване на директните плащания. По този начин отново ще се изземват средства за покриване на директни плащания вместо да се използват за финансиране на дейности, които биха могли да имат по-значим ефект за подобряване на конкурентноспособността на българското земеделие. В допълнение, мерките за директна подкрепа не могат да компенсират необходимостта от повишаване на производителността и подобряване на конкурентноспособността на българското земеделие. Директните плащания намаляват стимулите за селскостопанските производители да предприемат реструктуриране, консолидиране и модернизиране на своята дейност, тъй като получаването им гарантира минимални доходи от селскостопанската дейност.

При преговорите с ЕС в областта на земеделието е определена само рамката за общия пакет на финансови ангажименти по Стълб 1 и Стълб 2 на Общата селскостопанска политика. Стратегическите решения и ключови аспекти по прилагането на Общата селскостопанска политика в България са оставени да бъдат оценени и взети от българското правителство. Предстои уточняването на редица аспекти, свързани с прилагането на Общата селскостопанска политика - избор на подходяща схема за плащане и определяне на критерии за избор при директните плащания; бюджетни възможности за допълване на преките плащания и възможно преразпределяне на ресурсите по отделните стълбове в рамките на Общата селскостопанска политика.

Енергетика. Основните приоритети в сектора са свързани с:

- отваряне на енергийния пазар и дерегулация на търговията с електроенергия и природен газ с цел създаване на реална конкуренция в енергийния пазар;

- продължаване процеса на приватизация в енергетиката и оттегляне на държавата от енергийния сектор;
- усъвършенстване на ценообразуването в енергетиката и постигане на справедливи цени за бизнеса и крайните потребители;
- недопускане на декапитализация на дружествата в енергетиката;
- стимулиране въвеждането на възобновяеми източници на енергия в енергийния баланс на страната и опазване на околната среда чрез намаление на вредните емисии;
- изпълнение на задължения на страната по международни конвенции, националната сигурност и независимост свързани с ядрената безопасност и радиационна защита;
- ефективно усвояване на средства от структурните фондове на ЕС.

Туризмът е един от секторите, на който се разчита да допринесе за високия и устойчив растеж на икономиката ни през следващите години.

Националната политика в сферата на туризма е насочена към:

- подобряване на качеството на туристическите услуги и изграждането на добра система на повишаване на качеството, чрез обучение на кадрите в туризма;
- по-добро и ефективно представяне на България в чужбина, като туристическа дестинация не само за по-ниско платежоспособните туристи;
- създаване на механизми за публично-частни партньорства в сектора;
- ефективно използване на възможностите, които предоставят структурни фондове на ЕС с оглед за повишаване на качеството на туристическия продукт и разработването на нови продукти и услуги.

Туристическият бизнес трябва да допринася със средства за увеличаването на рекламата на България в чужбина, като по този начин може да се постигне единна реклама и визия на страната. Усилията в рекламирането трябва да се насочат не само към летния и зимния туризъм, а и към другите видове - културен, културно-исторически, конгресен, балнеоложки, алтернативен.

2.9. Разходи неклассифицирани в другите функции

Таблица №21 *Разпределение на разходите неклассифицирани в другите функции (2005-2009 г.)*

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ	2005	2006	2007	2008	2009
	Отчет	Програма	Прогноза	Прогноза	Прогноза
млн. лв.					
IX. РАЗХОДИ НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	837,4	1 094,8	1 095,9	1 140,6	1 155,4
Текущи разходи	685,6	661,7	740,8	728,1	737,6
Капиталови разходи					
Кредити и временна финансова помощ (нето)	34,2	100,0	35,0	35,0	35,0
Резерв	117,6	333,1	320,1	377,5	382,8
% от БВП	2,0%	2,4%	2,1%	2,1%	1,9%
% от Общо разходи	5,0%	6,0%	5,4%	5,2%	4,8%
% от Нелихвените разходи	5,2%	6,2%	5,6%	5,4%	5,0%

В тази функция са планирани разходите за лихви, целевите кредити предоставяни от ДФ “Земеделие” на земеделските производители и резерва за непредвидени и неотложни разходи, който осигурява стабилност в хода на изпълнението на бюджета и осигурява средства за предотвратяване и ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и производствени аварии.

V. ДЪЛГ И ФИНАНСИРАНЕ

1. Държавен дълг

В края на 2005 г. номиналният размер на държавния и държавногарантирания дълг възлиза на обща стойност 13 386.5 млн. лева, в това число външен дълг - 10 543.8 млн. лв. и вътрешен дълг – 2 842.7 млн. лева. Държавният дълг е 12 380.9 млн.лв. Съотношението дълг/БВП към същия период възлиза на 32.4%, като само за външен дълг спрямо БВП то е съответно 25.5%. В абсолютна стойност в сравнение с края на 2004 г., дългът е намалял с 2 172.5 млн.лв., а като относителна стойност спрямо БВП с 8.5 процентни пункта.

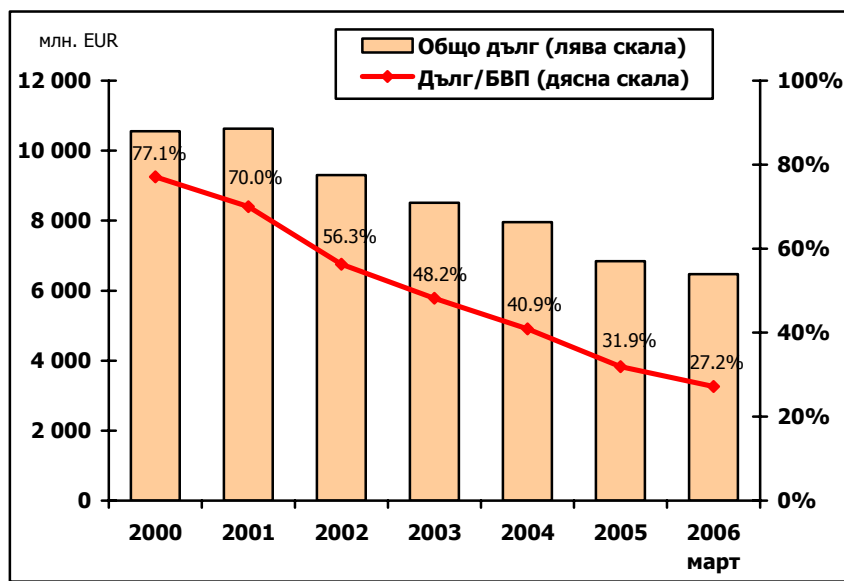
През 2005 г. са извършени няколко операции по предсрочно погасяване на външен дълг, по-важните от които са предварително изплащане на брейди облигациите за неплатени лихви (IAB) и облигациите с първоначално намалени лихви (FLIRB) на обща стойност от около 1.5 млрд. щ.д., дълга към италианската агенция по експортно застраховане САЧЕ в размер на 53.8 млн. евро и три транша от Разширеното тригодишно споразумение с Международния валутен фонд в размер на 147.4 млн. евро. Поради извършените операции по предварително изплащане на дълг изразходваните средства за погашения по външния дълг значително надвишиха предвидената сума по закон за 2005 година.

Тези операции доведоха основно до промени в индикативните параметри на външния дълг, който дълг спрямо БВП в края на 2005 г. достигна до 25.5%, което представлява намаление от 8.4 процентни пункта в сравнение с 2004 г. (33.8%). Наблюдава се подобрене и във валутната структура на външния дълг, като делът на дълга в щатски долари спадна до 29.5% в края на м. декември 2005 г., което представлява намаление от около 10 процентни пункта в сравнение с края на 2004 г. Редукцията на доларовия компонент основно е за сметка на увеличението на задълженията в евро, респ. от 44.4% до 55.7% в рамките на същия период. Лихвената структура също е обект на положителни промени през 2005 г. – относителния дял на дълга с плаващи лихви в общия размер на дълга намалява до 45.8%, в сравнение с 58.8% в края на 2004 година.

През 2005 г. средствата за обслужване на дълга, изразходвани по централния бюджет възлизат на 4 714.1 млн. лв., в т.ч. 3 432.5 млн. лв. по външния дълг и 1281.6 млн. лв. по вътрешния.

В края на 2006 г. размерът на вътрешния дълг се очаква да достигне около 3.5 млрд. лв., а на външния - 10 млрд. лева. Прогнозния размер на плащанията по външния дълг на консолидирана база е около 1.3 млрд. лв., в т.ч. главници в размер на около 800 млн. лв. и лихви в размер на около 460 млн. лв. По вътрешния дълг плащанията се предвижда да възлизат на стойност около 1.1 млрд. лв. /вкл. плащанията към БНБ/, в т.ч. погашения около 930 млн. лв. и лихви около 200 млн. лева. Предвид състоянието на дълга към настоящия момент, през следващите три години плащанията по държавния дълг по консолидирания бюджет ще бъдат в диапазона от 2 300 млн. лв. през 2007 г. до 1 800 млн. лв. през 2009 година. Най-силно влияние върху тези параметри ще окажат нивата на международните лихвени проценти, както и курса на щатския долар спрямо основните валути.

Графика №13 Динамика на държавния и държавногарантирания дълг 2000 - 2006¹³ г.

Източник: МФ

2. Финансиране

В очакваната макросреда и предвижданата бюджетна политика дълговото финансиране ще бъде насочено основно към осигуряване на източници за покриване на дължимите плащания по дълга и за поддържане на адекватно ниво на фискалния резерв. **Външни заеми** ще бъдат реализирани основно за подкрепа на сериозни публични проекти, като бъде използвана експертизата на международните финансови институции. На **вътрешния пазар** ще продължат усилията за развитие на вторичния пазар, посредством поддържане на положителна нетна емисия на държавни ценни книжа. Размерът на емисиите, както и техните характеристики ще бъде определян в зависимост от пазарната конюнктура и от изискванията, които налага присъединяването на страната към единния пазар на Европейския съюз.

През 2007 г. се очаква да бъдат финализирани някои важни приватизационни сделки, а именно: Параходство “Български морски флот” ЕАД, ТЕЦ “Бобов дол” ЕАД, “България Ер” ЕАД и др. Очакваните приходи от приватизация за 2007 г. са в размер на 200 млн.лв., в т.ч. 10 на сто за попълване на Фонда за покриване на разходите за приватизация /ФПРП/ към Агенция за приватизация.

За 2008 г. се предвижда да се продават основно остатъчни миноритарни пакети от акции/дялове, като очакваните приходи от приватизация са в размер на 100 млн.лв., в т.ч. 10 на сто за попълване на ФПРП към АП.

През 2009 г. се очакват постъпления в размер на 5 млн.лв., единствено от сключените сделки с разсрочени плащания от Агенцията за следприватизационния контрол, тъй като към този момент се предвижда приватизационният ресурс от пакети/дялове от дружества да бъде изчерпан. При евентуалното изключване на дружества от Списък-приложение № 1 към чл.3, ал.1 от Закона за приватизацията и следприватизационен контрол, постъпленията от приватизация за 2009 г. биха били в по-голям размер.

¹³ За изчисленията е използвана актуализирана прогноза за БВП за 2005 г. – 41 948 млн. лв. и прогноза за БВП за 2006 г. – 46 620 млн. лева.

Заклучение

Настоящата бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. е разработена при допускане, че страната ни ще стане пълноправен член на ЕС от 1-ви януари 2007 г. Прогнозата е съобразена както с управленските приоритети на новото коалиционно правителство, така и с общата финансова помощ, която се очаква да получим от Европейските структурни фондове през първите три години на членство в ЕС. Стремехът към високо и рационално оползотворяване на тези средства се очаква да окаже осезаем положителен ефект върху икономическото развитие на страната.

Тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г. е разработена при минимални нива на излишък, който ще гарантира запазването на макроикономическата стабилност, безпроблемното финансиране на бюджетните сектори и успешното усвояване на средствата от ЕС. Провеждането на анти-циклична фискална политика, която страната ни спазва, е една от ключовите препоръки на Европейската комисия за дългосрочна стабилност на публичните финанси.

Очакванията са в следващите три години растежът на БВП да се запази висок – за 2007г. – 5.8%, 2008 г. – 6.2% и 2009 г. – 6.1%. За поддържането на положителната икономическа динамика от значение ще бъде продължаването на структурните реформи, подобряването на бизнес-средата и намаляването дела на сивата икономика в страната.

За усвояване на средствата от ЕС е избран пътят на реструктуриране на бюджета. Това означава, че за да се спази ограничителния таван на разходите, определени бюджетни сфери, неполучаващи средства по европейските фондове трябва да се оптимизират, за сметка на други сфери, които ще “поемат” допълнителните 1-2% от БВП европейски средства. За целта е предложен преглед на разходите в редица бюджетни сектори като публичната администрация, отбрана, субсидии, социално подпомагане и други. Изключително важни ще бъдат и усилията на местните и регионалните власти в усвояването на средствата от Структурните фондове на ЕС.

Мерките в областта на данъците през периода ще бъдат подчинени на главните цели на фискалната политика, а именно - икономически растеж чрез стимулиране икономическата активност и поддържане стабилността на публичните финанси. Ще продължи и изпълнението на поетите ангажименти към ЕС за унифициране на данъчното законодателство в съответствие с европейските норми.

В средносрочен план ще бъдат положени значителни усилия към развиване на икономическите механизми за поделяне на отговорностите между правителството и частния сектор при реализирането на мащабни проекти в инфраструктура и други сфери. Публичните капиталови разходи, допълнени с финансиране от частния сектор и предприєдинителните, структурните и Кохезионния фонд на ЕС, ще бъдат насочени към сектори и проекти, които генерират високи нетни ползи за обществото.

МИНИСТЪР:

/ПЛАМЕН ОРЕШАРСКИ/

Тригодишна бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г.

Таблица: Консолидирана фискална програма 2006-2009 г. (млн. лв.)

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2006	2006	2006	2007	2007	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2009	2009	2009	2009
	национ. бюджет	пред- присъед.	общо Програма	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза
Общо приходи	17 598.0	660.0	18 258.0	20 153.4	476.1	521.5	21 151.0	21 438.4	255.2	1 312.1	23 005.7	22 962.0	130.6	1 945.5	25 038.0
Данъчни приходи	15 049.0		15 049.0	16 956.2			16 956.2	18 047.6			18 047.6	19 233.1			19 233.1
Преки данъци	6 174.5		6 174.5	6 916.8			6 916.8	7 549.0			7 549.0	8 045.6			8 045.6
Корпоративни данъци	1 051.3		1 051.3	1 067.0			1 067.0	1 230.3			1 230.3	1 333.3			1 333.3
от нефинансови предприятия	921.1		921.1	942.0			942.0	1 062.6			1 062.6	1 147.6			1 147.6
от финансови институции	130.2		130.2	125.0			125.0	167.7			167.7	185.7			185.7
Данък върху доходите на физическите лица	1 040.0		1 040.0	1 139.4			1 139.4	1 286.5			1 286.5	1 335.5			1 335.5
Приходи на общественото и здравното осигуряване	4 083.2		4 083.2	4 710.4			4 710.4	5 032.2			5 032.2	5 376.8			5 376.8
Осигурителни вноски	3 043.2		3 043.2	3 495.2			3 495.2	3 663.2			3 663.2	3 905.2			3 905.2
Здравноосигурителни вноски	1 040.0		1 040.0	1 215.2			1 215.2	1 369.0			1 369.0	1 471.6			1 471.6
Косвени данъци	8 449.4		8 449.4	9 538.7			9 538.7	9 996.6			9 996.6	10 671.5			10 671.5
ДДС	5 509.5		5 509.5	6 243.0			6 243.0	6 478.3			6 478.3	6 844.2			6 844.2
Акцизи - общо	2 582.2		2 582.2	3 041.7			3 041.7	3 225.3			3 225.3	3 518.3			3 518.3
Мита и митнически такси	357.7		357.7	254.0			254.0	293.0			293.0	309.0			309.0
Други данъци	425.2		425.2	500.7			500.7	502.0			502.0	516.0			516.0
Неданъчни приходи	2 521.0		2 521.0	3 155.7			3 155.7	3 350.3			3 350.3	3 686.3			3 686.3
Трансфери от БНБ	150.0		150.0	170.0			170.0	170.0			170.0	170.0			170.0
Други	2 371.0		2 371.0	2 985.7			2 985.7	3 180.3			3 180.3	3 516.3			3 516.3
Помощи	27.9	660.0	687.9	41.5	476.1	521.5	1 039.1	40.5	255.2	1 312.1	1 607.8	42.6	130.6	1 945.5	2 118.6
външни помощи	15.5	660.0	675.5	20.0	476.1	521.5	1 017.6	21.0	255.2	1 312.1	1 588.3	22.6	130.6	1 945.5	2 098.6
помощи от страната	12.4		12.4	21.5			21.5	19.5			19.5	20.0			20.0

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ млн. лв.	2006	2006	2006	2007	2007	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2009	2009	2009	2009
	национ. бюджет	пред- присъед.	общо Програма	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза
Общо разходи и вноска в ЕС	17 472.5	785.5	18 258.0	18 413.7	652.3	1 702.1	20 768.2	19 842.6	383.6	2 395.2	22 621.3	21 210.5	161.3	3 318.9	24 690.8
Общо разходи	17 472.5	785.5	18 258.0	18 413.7	652.3	1 074.3	20 140.3	19 842.6	383.6	1 700.2	21 926.3	21 210.5	161.3	2 587.9	23 959.8
<i>Общо нелихвени разходи</i>	<i>16 810.8</i>	<i>785.5</i>	<i>17 596.3</i>	<i>17 673.0</i>	<i>652.3</i>	<i>1 074.3</i>	<i>19 399.6</i>	<i>19 114.5</i>	<i>383.6</i>	<i>1 700.2</i>	<i>21 198.2</i>	<i>20 472.9</i>	<i>161.3</i>	<i>2 587.9</i>	<i>23 222.2</i>
Текущи нелихвени разходи	14 709.3	232.7	14 942.0	15 531.3	152.9	757.1	16 441.3	16 655.4	123.3	1 212.8	17 991.5	17 823.5	46.9	1 672.4	19 542.9
Заплати и стипендии	2 784.7		2 784.7	3 000.1			3 000.1	3 237.6			3 237.6	3 494.2			3 494.2
Заплати	2 738.8		2 738.8	2 952.2			2 952.2	3 188.4			3 188.4	3 443.4			3 443.4
Стипендии	45.9		45.9	47.9			47.9	49.2			49.2	50.7			50.7
Осигурителни вноски	871.7		871.7	888.6			888.6	902.3			902.3	912.5			912.5
Издръжка	3 619.5	158.1	3 777.6	3 844.0	76.7	39.7	3 960.4	4 150.2	60.9	51.7	4 262.9	4 530.5	19.5	90.7	4 640.7
Субсидии - общо	517.8	74.6	592.4	322.1	76.2	717.4	1 115.7	345.3	62.3	1 161.1	1 568.8	392.6	27.4	1 581.7	2 001.7
Субсидии	376.2	74.6	450.8	176.0	76.2	717.4	969.6	190.0	62.3	1 161.1	1 413.5	232.4	27.4	1 581.7	1 841.5
Субсидии за здравна дейност	141.5		141.5	146.1			146.1	155.3			155.3	160.2			160.2
Социално осигуряване и грижи	6 915.7		6 915.7	7 476.4			7 476.4	8 019.9			8 019.9	8 493.7			8 493.7
Пенсии	4 073.1		4 073.1	4 285.7			4 285.7	4 606.2			4 606.2	4 878.4			4 878.4
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	1 340.6		1 340.6	1 420.1			1 420.1	1 484.0			1 484.0	1 588.9			1 588.9
Здравноосигурителни плащания	1 219.2		1 219.2	1 357.3			1 357.3	1 412.4			1 412.4	1 494.1			1 494.1
Други здравно осигурителни разходи	282.8		282.8	413.3			413.3	517.3			517.3	532.3			532.3
Кредити и временна финансова помощ (нето)	100.0		100.0	35.0			35.0	35.0			35.0	35.0			35.0
Дълготрайни активи	1 668.4	552.8	2 221.2	1 786.6	499.4	317.2	2 603.2	2 046.6	260.3	487.4	2 794.3	2 231.6	114.4	915.5	3 261.5
Резерв за непредвидени и структурни р-ди	333.1		333.1	320.1			320.1	377.5			377.5	382.8			382.8
- за структурна реформа и друг	15.0		15.0	45.0			45.0	55.0			55.0	60.0			60.0
- бюджет	198.1		198.1	197.1			197.1	212.5			212.5	222.8			222.8
- за стихийни бедствия	120.0		120.0	78.0			78.0	110.0			110.0	100.0			100.0
Лихви	661.7		661.7	740.8			740.8	728.1			728.1	737.6			737.6
Външни лихви	444.5		444.5	542.7			542.7	527.8			527.8	537.7			537.7
Вътрешни лихви	217.2		217.2	198.0			198.0	200.2			200.2	199.9			199.9
Вноски за бюджета на ЕС						627.8	627.8			695.0	695.0			731.0	731.0
Баланс	125.5	-125.5	0.0	1 739.7	-176.2	-1 180.6	382.8	1 595.8	-128.4	-1 083.1	384.4	1 751.5	-30.8	-1 373.4	347.3

ЗАБЕЛЕЖКА: В к. „предприсъед.” и к. „ЕС” са включени финансовите потоци по линия на предприсъединителните фондове на ЕС и съответно по линия на фондовете на ЕС, включително и осигуреното национално съфинансиране.

Таблица: Консолидирана фискална програма 2006-2009 г. (% от БВП)

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ в % от БВП	2006	2006	2006	2007	2007	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2009	2009	2009	2009
	национ. бюджет	пред- присъед.	общо Програма	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза
Общо приходи	38.6%	1.4%	40.0%	39.5%	0.9%	1.0%	41.4%	38.6%	0.5%	2.4%	41.4%	37.9%	0.2%	3.2%	41.3%
Данъчни приходи	33.0%		33.0%	33.2%			33.2%	32.5%			32.5%	31.8%			31.8%
Преки данъци	13.5%		13.5%	13.6%			13.6%	13.6%			13.6%	13.3%			13.3%
Корпоративни данъци	2.3%		2.3%	2.1%			2.1%	2.2%			2.2%	2.2%			2.2%
от нефинансови предприятия	2.0%		2.0%	1.8%			1.8%	1.9%			1.9%	1.9%			1.9%
от финансови институции	0.3%		0.3%	0.2%			0.2%	0.3%			0.3%	0.3%			0.3%
Данък върху доходите на физическите лица	2.3%		2.3%	2.2%			2.2%	2.3%			2.3%	2.2%			2.2%
Приходи на общественото и здравното осигуряване	9.0%		9.0%	9.2%			9.2%	9.1%			9.1%	8.9%			8.9%
Осигурителни вноски	6.7%		6.7%	6.8%			6.8%	6.6%			6.6%	6.4%			6.4%
Здравноосигурителни вноски	2.3%		2.3%	2.4%			2.4%	2.5%			2.5%	2.4%			2.4%
Косвени данъци	18.5%		18.5%	18.7%			18.7%	18.0%			18.0%	17.6%			17.6%
ДДС	12.1%		12.1%	12.2%			12.2%	11.7%			11.7%	11.3%			11.3%
Акцизи - общо	5.7%		5.7%	6.0%			6.0%	5.8%			5.8%	5.8%			5.8%
Мита и митнически такси	0.8%		0.8%	0.5%			0.5%	0.5%			0.5%	0.5%			0.5%
Други данъци	0.9%		0.9%	1.0%			1.0%	0.9%			0.9%	0.9%			0.9%
Неданъчни приходи	5.5%		5.5%	6.2%			6.2%	6.0%			6.0%	6.1%			6.1%
Трансфери от БНБ	0.3%		0.3%	0.3%			0.3%	0.3%			0.3%	0.3%			0.3%
Други	5.2%		5.2%	5.8%			5.8%	5.7%			5.7%	5.8%			5.8%
Помощи	0.1%	1.4%	1.5%	0.1%	0.9%	1.0%	2.0%	0.1%	0.5%	2.4%	2.9%	0.1%	0.2%	3.2%	3.5%
външни помощи	0.0%	1.4%	1.5%	0.0%	0.9%	1.0%	2.0%	0.0%	0.5%	2.4%	2.9%	0.0%	0.2%	3.2%	3.5%
помощи от страната	0.0%		0.0%	0.0%			0.0%	0.0%			0.0%	0.0%			0.0%
Общо разходи и вноска в ЕС	38.3%	1.7%	40.0%	36.1%	1.3%	3.3%	40.7%	35.7%	0.7%	4.3%	40.7%	35.0%	0.3%	5.5%	40.8%
Общо разходи	38.3%	1.7%	40.0%	36.1%	1.3%	2.1%	39.5%	35.7%	0.7%	3.1%	39.5%	35.0%	0.3%	4.3%	39.6%
Общо нелихвени разходи	36.9%	1.7%	38.6%	34.6%	1.3%	2.1%	38.0%	34.4%	0.7%	3.1%	38.2%	33.8%	0.3%	4.3%	38.3%
Текущи нелихвени разходи	32.2%	0.5%	32.8%	30.4%	0.3%	1.5%	32.2%	30.0%	0.2%	2.2%	32.4%	29.4%	0.1%	2.8%	32.3%
Заплати и стипендии	6.1%		6.1%	5.9%			5.9%	5.8%			5.8%	5.8%			5.8%
Заплати	6.0%		6.0%	5.8%			5.8%	5.7%			5.7%	5.7%			5.7%
Стипендии	0.1%		0.1%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%
Осигурителни вноски	1.9%		1.9%	1.7%			1.7%	1.6%			1.6%	1.5%			1.5%
Издържка	7.9%	0.3%	8.3%	7.5%	0.2%	0.1%	7.8%	7.5%	0.1%	0.1%	7.7%	7.5%	0.0%	0.1%	7.7%

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ в % от БВП	2006	2006	2006	2007	2007	2007	2007	2008	2008	2008	2008	2009	2009	2009	2009
	национ. бюджет	пред- присъед.	общо Програма	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза	национ. бюджет	пред- присъед.	ЕС	общо Прогноза
Субсидии – общо	1.1%	0.2%	1.3%	0.6%	0.1%	1.4%	2.2%	0.6%	0.1%	2.1%	2.8%	0.6%	0.0%	2.6%	3.3%
Субсидии	0.8%	0.2%	1.0%	0.3%	0.1%	1.4%	1.9%	0.3%	0.1%	2.1%	2.5%	0.4%	0.0%	2.6%	3.0%
Субсидии за здравна дейност	0.3%		0.3%	0.3%			0.3%	0.3%			0.3%	0.3%			0.3%
Социално осигуряване и грижи	15.2%		15.2%	14.6%			14.6%	14.4%			14.4%	14.0%			14.0%
Пенсии	8.9%		8.9%	8.4%			8.4%	8.3%			8.3%	8.1%			8.1%
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	2.9%		2.9%	2.8%			2.8%	2.7%			2.7%	2.6%			2.6%
Здравноосигурителни плащания	2.7%		2.7%	2.7%			2.7%	2.5%			2.5%	2.5%			2.5%
Други здравно осигурителни разходи	0.6%		0.6%	0.8%			0.8%	0.9%			0.9%	0.9%			0.9%
Кредити и временна финансова помощ (нето)	0.2%		0.2%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%
Дълготрайни активи	3.7%	1.2%	4.9%	3.5%	1.0%	0.6%	5.1%	3.7%	0.5%	0.9%	5.0%	3.7%	0.2%	1.5%	5.4%
Резерв за непредвидени и структурни р-ди	0.7%		0.7%	0.6%			0.6%	0.7%			0.7%	0.6%			0.6%
- за структурна реформа и друг	0.0%		0.0%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%	0.1%			0.1%
- бюджет	0.4%		0.4%	0.4%			0.4%	0.4%			0.4%	0.4%			0.4%
- за стихийни бедствия	0.3%		0.3%	0.2%			0.2%	0.2%			0.2%	0.2%			0.2%
Лихви	1.5%		1.5%	1.5%			1.5%	1.3%			1.3%	1.2%			1.2%
Външни лихви	1.0%		1.0%	1.1%			1.1%	0.9%			0.9%	0.9%			0.9%
Вътрешни лихви	0.5%		0.5%	0.4%			0.4%	0.4%			0.4%	0.3%			0.3%
Вноски за бюджета на ЕС						1.2%	1.2%			1.3%	1.3%			1.2%	1.2%
Баланс	0.3%	-0.3%	0.0%	3.4%	-0.3%	-2.3%	0.8%	2.9%	-0.2%	-1.9%	0.7%	2.9%	-0.1%	-2.3%	0.6%
Б В П	45 615.4	45 615.4	45 615.4	51 043.1	51 043.1	51 043.1	51 043.1	55 564.8	55 564.8	55 564.8	55 564.8	60 567.4	60 567.4	60 567.4	60 567.4